

Tartu Ülikool
Maailma keelte ja kultuuride kolledž
Tõlkeõpetuse ja uuringute osakond

GEORGE MACDONALD FRASERI TEOSE
„FLASHMAN“ TÕLGE JA ANALÜÜS
Magistritöö

Tauri Zimmer
Juhendaja: Piret Rääbus

TARTU
2021

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. SIHTTEKST.....	5
2. TEOREETILINE RAAMISTUS.....	57
2.1. Tõlketeoreetilised lähtekohad.....	57
2.2. Tõlketeoreetiliste lähtekohtade abil parendatud tõlkelausete näited.....	60
3. TÕLKEANALÜÜS.....	67
3.1. Raskestitõlgitavad sõnad ja väljendid.....	67
3.1.1. commission.....	68
3.1.2. gazette.....	69
3.1.3. mess.....	69
3.1.4. the charge of the Light Brigade.....	70
3.1.5. the Guards' Club.....	71
3.1.6. 11 th Light Dragoons.....	72
3.1.7. crack regiment.....	72
3.1.8. fag.....	73
3.1.9. public school.....	75
3.1.10. colonel of the regiment.....	76
3.1.11. Peninsular men.....	77
3.2. Omasõna eelistamine võõrsõnale.....	77
3.2.1. consternation.....	78
3.2.2. procession.....	79
3.2.3. anathema.....	79
3.2.4. parvenu.....	80
3.2.5. apoplexy.....	80
3.3. Kujundlikkuse tõlkimine.....	81
3.3.1. like a Turk at a Christening/eyes like sabre-points	81
3.3.2. sins be as red as crimson.....	81
3.3.3. swim with the tide.....	82
3.4. Tõlkeanalüüsi järeldused.....	84
KOKKUVÕTE.....	86
KASUTATUD ALLIKAD.....	88
SUMMARY.....	92

SISSEJUHATUS

Käesoleva magistritöö teemaks on George MacDonald Fraser'i (1925—2008) teose „Flashman” nelja peatüki tõlge ja tõlke analüüs.

George MacDonald Fraser on briti kirjanik, kes teenis II maailmasõja sõdurina Birmas, Lähis-Idas ja Põhja-Aafrikas. Pärast II maailmasõja lõppu oli ta pikki aastaid ajakirjanik, hiljem sai temast elukutseline kirjanik. Temalt on ilmunud hulgaliselt lühijutte, ajalookäsitlusi, filmistsenaariume ja romaane. Tema üheks tuntumaks ajalooteemaliste seiklusromaanide sarjaks on 12-osaline „Flashmani” sari (Fraser 2002: 303), esimeseks romaaniks on „Flashman” (*George MacDonald Fraser. The creator of the much-loved Flashman...*).

Algupäraselt figureeris noor Flashman kõrvaltegelasena Thomas Hughesi (1822—1896) romaanis „Tom Brown's School Days” (1857), kuid G. M. Fraseri (Ramsay 2003) arvates väärisk Flashmani tegelaskuju edasiarendamist kirjanduslikuks anti-kangelaseks, nüüd siis juba Fraseri enda kirjandusliku talendi kaasabil.

Flashmani sarja esimesele romaanile on kiidusõnu jaganud näiteks kuulus inglise kirjanik G. Wodehouse, kes iseloomustas loetut niimoodi: „Kui ma olen üldse kunagi tundnud end nagu taevalaotuse vaatleja, kelle vaatevälja ilmub uus tundmatu planeet, siis toimus see lugedes „Flashmani” sarja esimest romaani.” (Maclehose 2014). Eelneva lausega kiidab kirjanik P.G. Wodehouse kolleeg G.M. Fraseri kirjanduslikku talenti, hinnates „Flashmani” lugemiselamust tähtsusest samaväärseks tõeliselt harukordse astronoomiaalse avastusega, seniteadmata planeedi olemasolu tõestamisega.

Alden Whitmani 1969. aasta ajaleheartiklis „Gen. Sir Harry Flashman and Aide Con the Experts” väärisk äramärkimist üks oluline lause, mille esitan järgnevalt eesti keelde tõlgituna. „Kümme USA raamatukriitikut 34st, kes praeguseks oma arvustuse avaldanud, usuvad, et „Flashmani” puhul on tegemist autobiograafiaga.” See on fakt, et Harry Paget Flashman on absoluutselt kirjanduslik tegelane, kelle esialgseks loojaks on kirjanik Thomas Hughes ja kirjanduslikuks edasiarendajaks kirjanik G.M. Fraser.

Kuid P.G. Wodehouse'i kiitev kommentaar ja 10 USA raamatukriitiku ekslik arvamus, et tegu on autobiograafiaga viitavad siiski selgelt, et „Flashmani” puhul on tegu põneva, ajaloolise seiklusromaaniga.

Valisin magistritööks just selle tõlke, sest Flashmani tegelaskuju puhul on tegu 19.

sajandi inimesega, kelle vaadet elule mõjutab väga tugevalt teda ümbritsev keskkond ja tolle ajastu tõekspidamised, lisaks satub ta romaanis erinevate juhuste kokkulangemisel alati ajaloosündmuste keskpunkti. Flashman on loomulikult väljamõeldud tegelane, kuid kõik ajaloosündmused, kuhu ta satub, juhtusid päriselt.

Magistritöö eesmärgiks on uurida G.M. Fraseri romaanis „Flashman” esinevate 19. sajandist pärinevate raskestitõlgitavate sõnade ja väljendite tõlgitavust eesti keelde, uurida võimalusi sihtkeelde tõlkimisel vältida peamiselt ladina keelest pärinevaid sõnu (eelistada omakeelseid sõnu) ja tõlkida kujundlikke väljendeid võimalikult ladusasse eesti keelde.

Magistritöö jaguneb kolmeks osaks: esimeses osas on esitatud sihttekst, teises osas tõlketeoreetiliste lähtekohtade selgitus koos parendatud tõlkelausete ja vastavasisulise analüüsiga, kolmanda osa moodustab tõlkeanalüüs. Tõlkeanalüüs jaguneb neljaks alapeatükiks. Tõlkeanalüüsi esimene alapeatükk selgitab romaanis esinenud raskesti-tõlgitavate sõnade ja väljendite tõlkimist erinevate tõlkeprintsipiide kaasabil. Tõlkeanalüüsi teises alapeatükis selgitan, miks on tarvis tõlkimisel eelistada omasõna võõrsõnale. Tõlkeanalüüsi kolmandas alapeatükis arutlen kujundlike väljendite tõlkimise teemal. Tõlkeanalüüsi neljandas alapeatükis teen kokkuvõtte järeldustest, milleni jõudsin eelneva kolme alapeatüki analüüsimisel.

1. SIHTTEKST

FLASHMAN

Flashmani paberitest, 1839—1842

Toimetanud ja parandanud

GEORGE MACDONALD FRASER

KATHILE

Selgitav märkus

1965. aastal avastati Ashbys, Leicestershire'i krahvkonnas kodumööbli müügi käigus suurel hulgal „Flashmani paberite” nime all tuntud käsikirju. Need paberid sai hiljem endale härra Paget Morrison, paberite autori lähim elusolev sugulane, kes elab Durbanis linnas, Lõuna-Aafrikas.

Peamiselt äratas lugejates kirjanduslikku huvi nende paberite vastu tõsiasi, et Flashman, kes oli muuseas ka tuntud kui riiukukk Thomas Hughesi romaanist „Tom Browni koolipäevad“, oli päriselt elanud kuulus kuninganna Victoria aegne sõdur. Need paberid on tegelikult Harry Flashmani memuaarid, mis algavad 1830. aastate lõpul Harry väljaviskamisega Rugby kooli õpilaste hulgast ja lõppevad käesoleva sajandi [20. sajandi — tõlkiija märges] esimestel aastatel. Tundub, et Flashman kirjutas need memuaarid umbkaudu vahemikus 1900–1905, mil ta oli tõenäoliselt enam kui 80-aastane. Võime ka oletada, et ta mälestused on hoopis kirja pandud variautori poolt.

Memuaarid seisis ilmselt 50 aastat puutumatuna puidust teelaekas, hoolikalt vahariide sisse pakituna, kuni nende avastamiseni Ashby oksjoniruumis. Esimesest pakist leitud kirjavehetuse põhjal on ilmne, et memuaaride esmane avastamine 1915. aastal Harry Flashmani sugulaste poolt, pärast suure sõduri surma, põhjustas märkimisväärt masendust. Nad olid ühehäälselt oma sugulase autobiograafia avaldamise vastu – pole raske mõista, miks – seega, tõeline ime, et memuaare ei hävitatud.

Käsikirjad õnneks säilitati ja järgnevalt saab lugeda esimese paki sisu, mis kajastab Flashmani noorusaja seiklusi. Mul ei ole põhjust kahelda, et tegu on täiesti tõepärase kirjeldusega; neil kordadel, mil Flashman räägib ajaloosündmuse detailidest, on ta peaaegu alati faktitäpne ning lugejad võivad ise otsustada, kas pidada tõeks ka tema eraelu puudutavaid sündmuskirjeldusi.

Teades minu huvi nende memuaaride vastu, palus härra Paget Morrison mul nende sisu toimetada. Teksti toimetada polnud vaja, parandada oli vaja ainult mõned väheolulised kirjavead. Flashmani jutuvestmisoskus on minu omast parem ja seega piirdusin mõne ajaloolase ülestähenduse lisamisega.

Tsitaat „Tom Browni koolipäevadest“ oli kleebitud esimese käsikirja esilehele; see tsitaat oli ilmselt välja lõigatud eelmainitud romaani 1856. aasta esmatrükist.

G. M. F.

Flashman jõi ühel ilusal suveõhtul Brownsoveri külakeses väga suures koguses džinn-punši, ja olles ületanud oma tavalise joogikoguse, hakkas ta kärarikkalt kodu poole astuma. Ta kohtus paari sõbraga, kes tulid suplemast, ja pakkus välja idee juua klaasitäis õlut, millega sõbrad nõustusid, sest ilm oli palav ja janused hinged ei olnud teadlikud alkoholikogusest, mille Flashman oli juba varasemalt ära joonud. Kõige selle tõttu jäi Flashman loomulikult purju. Sõbrad üritasid teda kaasa vedada, kuid ei suutnud; nõnda laenutasid nad sedaantooli ja palusid kaht meest appi Flashmani vedama. Üks Rugby koolmeistritest liikus nende suunas ja loomulikult põgenes seltskond laiali. Pagemine äratas koolmeistris kahtlusi ja koolikiusatute kaitseingel õhutas teda veost uurima ja pärast uurimist vedama tooli üksi koolimajani; doktor Arnold, kes oli juba pikemat aega Flashmani tegemistel silma peal hoidnud, korraldas järgmiseks hommikuks tema koolist väljaviskamise.

—THOMAS HUGHES, „Tom Browni koolipäevad“.

Hughes eksis ühe olulise detailiga. Te olete lugenud „Tom Browni koolipäevadest“, kuidas mind visati Rugby koolist purjusoleku tõttu välja, mis on piisavalt tõelähedane versioon, kuid kui Hughes väidab, et minu purjujäämine juhtus seetõttu, et ma jõin tahtlikult džinn-punši ja pärast õlut peale, siis sel korral ta küll eksib. Mul oli juba seitsmeteistaastasena teada, et erinevaid jooke ei ole mõistlik omavahel segada.

Ma ei maini seda eneseõigustuseks, vaid ülima tõe huvides. Minu lugu saab olema täiesti tõene; tõerääkimisest olen ma hoidunud viimased 80 aastat. Miks nüüd tõtt rääkida? Kui üks mees on nii vana nagu mina praegu ja ta tunneb end läbi ja lõhki, teab, kes ta oli ja on, ei hooli ta teiste arvamusest. Ma ei tunne häbi, nagu näha, pole kunagi tundnud; ja minus on omadusi, mida ühiskond hindab – rüütliseisus, Victoria risti kavaler, kõrge auaste ja natuke kuulsust. Nõnda võin ma vaadata oma laual asetsevat pilti noorest ohvitserist Cardigani husaarirügemendis; nendel aegadel olin ma pikka kasvu, mõjus ja mehiselt kena välimusega (isegi Hughes möönis, et ma olin suur ja tugev, mul oli märkimisväärne võime kõigi inimestega meeldivalt ümber käia) ning tal oli jultumust öelda, et see on kelmi, valetaja, petturi, varga, argpüksi – ja muidugi, lipitseja portree. Hughes ütles enam-vähem sedasama ja tema kirjeldus minust oli üsna õiglane, välja arvatud teatud detailide osas, millest ma ühte juba eelnevalt mainisin. Kuid ta oli rohkem huvitatud jutluse pidamisest kui faktitäpsusest. Aga ma hoolin faktidest ja kuna paljud neist näitavad mind halvas valguses, siis võid olla kindel, et tegu on tõeste faktidega.

Igal juhul, Hughes eksis, kui ütles, et mina tegin ettepaneku õlut juua. See oli Speedicut, kes õlut tellis, ja ma jõin õlut (olles eelnevalt joonud suures koguses džinn-punši), enne kui ma taipasin, mida ma õigupoolest teen. See õlu oli lõpu algus, ma olin tõeliselt purjus –

„loomalikult purjus“, ütleb Hughes ja tal on õigus – kui nad mu Grapesist välja said, suutsin ma vaevu näha, rääkimata kõndimisest. Nad asetasid mu sedaantooli ja seejärel ilmus vaatevälja koolmeister; Speedicut [speed (ingl.k) - kiirus — tõlkija märge] käitus oma nime vääriliselt ning sööstis minema. Mind jäeti tooli peale lösutama, koolmeister ligines ja nägi mind. See oli vanaldane Rufton, üks Arnoldi õpilaskoduvanematest.

„Armas Jumal!“ ütles ta. „Üks meie õpilastest – purjus!“ Ma mäletan siiani tema jõllitamist, oma suurte kahvatute karusmarjalaadsete silmade ja valgete vuntsidega. Ta üritas mind äratada, kuid sama hästi oleks ta võinud üritada surnut elule äratada. Ma lihtsalt lamasin ja itsitasin. Lõpuks kaotas ta enesevalitsemise, lajatas oma jalutuskepiga vastu tooli ja karjus: „Tõstke ta püsti, kamraadid! Viige ta kooli! Tema peab koheselt doktor Arnoldi jutule

saatma!“

Nõnda kandsid nad mu mitmekesi minema, justnagu pühalikus rongkäigus, vana Rufton raevutses tagapool tülgaistusväärsede liiasuste ja patu palga teemadel, vana Thomas ja toolikandjad viisid mu haiglasse, mis oli kohane teguviis, ning jätsid mu seejärel voodile kainenema. Mul ei võtnud kaua aega, taipamaks, niipea kui mu pea selgines, mis sellest kõigest saada hakkab. Kui olete lugenud Hughesi teost, siis te teate, milline Arnold oli, ka parimatel aegadel ei olnud tal minust mitte mingit kasu. Vähim, mis minuga nüüd juhtuda võis, oli taluda kõigi kaasõpilaste silme all piitsahoope. Ainult sellele mõtlemine oli piisav sügavasse masendusse langemiseks, kuid kõige enam kartsin ma Arnoldit ennast.

Nad jätsid mu umbes kaheks tunniks haiglasse, siis tuli vana Thomas mulle ütlema, et doktor Arnold soovib mind näha. Ma järgnesin Thomasele allkorrusele ja üle hoovi koolimajani, koolikiusamise ohvrid piilusid nurkade tagant ja jutustasid üksteisele, et jõhkardist Flashy on lõpuks langenud, vana Thomas koputas doktor Arnoldi uksele, hüüatus siseneda kõlas mu kõrvus nagu märguanne viimsepäeva peatsest tulekust.

Ta seisis kamina ees, käed selja taha asetatult kuuesaba kergitamas, nägu nagu türklasel ristimise ajal. Ta silmad olid nagu saabliterad, ta nägu oli kahvatu ja pilk tülgaistus täis, sellise näoilme manas ta ette just sellisteks olukordadeks. Ma pole ennast kunagi nii hirmunud tundnud kui tol hetkel, kuigi olin veel tarbitud alkoholi mõju all, ja kui sa oled, nagu mina, Balaklava lahingus ratsutanud vastu Vene suurtükiväepatareile ja aheldatuna Afganistani vangikongis tundnud hirmu eesootava piinamise eel, siis sa tead, milline on tõeline hirm. Kuigi ta suri kuuekümnene aasta eest, siiski tunnen end temale mõeldes ebamugavalt. Ta oli tol ajal veel piisavalt elujõuline. Ta vaikis hetke, lastes pingel kasvada. „Flashman,“ ütles ta, „on mitmeid hetki koolmeisteri elus, mil ta peab otsuse langetama ning hiljem pead murdma, kas tal oli õigus või mitte. Ma olen otsuse langetanud ja mitte hetkekski ei teki mul kahtlust oma otsuse õigsuses. Ma olen sul mitmeid aastaid silma peal hoidnud, seda aina kasvava murekoormaga. Sa avaldad koolile halba mõju. Sa oled riiukukk, seda ma tean; sa oled valelik, seda olen ma ammu kahtlustanud; et sa oled petlik ja õel, seda olen ma kartnud, kuid et sa oled langenud nõnda madalale, et olla joodik, seda ei suutnud ma endale ette kujutada. Ma olen üritanud näha sinu edusamme, mingit peenekoelisuse alget, mõnda lootuskiirt, et sinu puhul ei ole minu töö olnud asjatu. Seda ei ole juhtunud ja see on viimne teotus. Kas sul on midagi enda kaitseks öelda?“

Ta oli suutnud mu selleks ajaks nutma panna; ma pomisesin, et mul on juhtunu pärast kahju.

„Kui ma kasvõi sekundiks arvaksin,“ ütles ta, „et sul on *tõepoolest* kahju, et sa oled võimeline üles näitama *tõelist* patukahetsust, siis ma ehk kõhkleksin langetamast otsust, mille ma nüüd vastu võtan. Kuid ma tunnen sind liiga hästi, Flashman. Sa pead homme Rugby koolist lahkuma.“

Kui ma oleksin suutnud teravat mõistust säilitada, siis poleks ma pidanud seda halvaks uudiseks, kuid Arnoldi valjuhäälese hukkamõistu tõttu sattusin ma paanikasse.

„Aga, sir,“ ütlesin ma, endiselt nutuse häälega, „see murrab mu ema südame!“

Ta nägu läks kummituslikult valgeks ja ma taganesin. Ma arvasin, et ta lööb mind.

„Jumalasalgajast õnnetusehunnik!“ karjus ta – tal oli varuks kirikutegelase kantslitrikk sobilike fraasidega – „sinu ema suri mitmeid aastaid tagasi ning sul on julgust tema nimel anuda – nimel, mis peaks sulle püha olema – oma jälestusväärsete õigustamiseks? Sa oled tapnud viimsegi haletsuseraasukese, mis ma sinu vastu tundsin!“

„Minu isa ...“

„Sinu isa,“ ütleb ta, „teab, kuidas sind kohelda. Vaevalt,“ lisas ta, teadva ilmega, „et tema süda murdub.“ Ta teadis minu isa kohta mõndagi olulist, nagu näha, ning tõenäoliselt arvas, et me oleme isaga üks paras paar.

Ta seisis seal oma sõrmedega selja taga trummeldades ja ütles siis, senisest erineva hääletooniga: „Sa oled haletsusväärne olend, Flashman. Ma ei ole suutnud sind õigele teele juhatada. Kuid isegi sinule pean ma ütlema, et kõik ei ole veel läbi. Sa ei saa siin koolis jätkata, kuid sa oled noor, Flashman, sul on veel aega. Kuigi sinu patud on purpurpunased, saavad need lumivalgeks. Sa oled langenud väga madalale, kuid sind saab uuesti jalule aidata....“

Ma ei suuda mälu põhjal ta jutluste sisu meenutada, kuid ta jätkas nende pidamist veel päris pikka aega, sest ta oli üks vana vagatsev silmakirjateener. Ta *tõepoolest* oli minu arvates silmakirjateener, nagu enamus tema põlvkonna inimestest. Kas nõndaviisi või oli ta rumalam kui lasi välja paista, mind ei suutnud ta igal juhul oma vagadusega mõjutada. Kuid tema ei taibanud seda kunagi.

Igatahes pidas ta maha korraliku tiraadi sellest, kuidas ma võiksin patukahetsuse abil päästetud saada – sellist juttu ei ole ma kunagi uskunud. Ma olen omal ajal piisavalt palju patte kahetsenud ja põhjusega, kuid ma pole kunagi olnud selline eesel, kes usub, et see midagi parandab. Kuid ma olen õppinud olude sunnil kohanema, nõnda lasin ma tal minu nimel palvetada ja kui ta oli palvetamise lõpetanud, lahkusin ma tema kabinetist palju

rõõmsamana, kui olin sinna sisenenud. Ma suutsin pääseda piitsutamisest, see oli peamine; Rugby koolist lahkumine jättis mind aga täiesti ükskõikseks. Ma ei ole sellest paigast kunagi eriti hoolinud ja ma ei mõelnud ka sellest, et koolist väljaheitmine võib arvatavastikaasa tuua ka häbitunde. (Nad kutsusid mind mõne aasta eest tagasi kooli auhindu välja jagama; väljaheitmisest ei tehtud juttugi, mis näitab, et nad on sama silmakirjalikud kui Arnoldi päevil. Ma esinesin tol päeval ka kõnega; üllataval kombel rääkisin vaprustest).

Ma lahkusin järgmisel hommikul koolist hobusekaarikuga ja ma usun, et nad olid minu lahkumist nähes paganama rõõmsad. Ma mõtlen siinkohal neid, keda ma kiusasin, sest omal ajal kohtlesin ma neid väga jõhkralt. Ja kes muu ootas mind väravate taga (alguses arvasin, et tundmaks kahjurõõmu, kuid tuli välja, et hoopis vastupidi) kui südikas Scud

East. Ta pakkus mulle isegi oma käe kaastundeavaldusena.

„Tunnen kaasa, Flashman,“ sõnas ta.

Ma küsisin, et mille üle on tal põhjust kaasa tunda, mõistes hukka tema häbitu ninakuse.

„Ma tunnen kaasa, et sind koolist välja visati,“ ütles ta.

„Sa oled valetaja,“ ütlesin ma. „Ja olgu neetud sinu kahetsusvalu.“

Ta vaatas minu poole, siis pöördus kannapealt ringi ning kõndis minema. Kuid praegu ma tean, et tol korral mõistsin ma teda väärsti; ta tundis mulle kaasa, ainult Jumal teab, mispärast. Tal polnud põhjust mind jumaldada, tema asemel viskaksin ma oma mütsi taeva poole ja hüüaksin „Hurraa!“. Kuid ta oli tasane: üks Arnoldi visadest narridest, väikestest mehistest kuttidest, loomulikult, täis sellist vooruslikkust, mida koolmeistrid armastavad. Jah, ta oli tol ajal narr, narr ka kakskümmend aastat hiljem, kui ta suri tolmuses Cawnpore’is, sepoi¹ tääk selga lööduna. Ausameelne Scud East; see oli kõik, mis tema rüütellik headus tema heaks tegi.

¹ sepoi - kohalik indialasest jalaväesõdur

Ma ei venitanud koju jõudmisega. Ma teadsin, et mu isa on Londonis ja ma tahtsin võimalikult kiiresti lahti saada piinarikkast kohustusest talle teada anda, et mind visati Rugby koolist välja. Seega, ma otsustasin linna ratsutada, saata kotid endale järele ja laenutada hobuse. Ma olen üks neist inimestest, kes õppis samaaegselt selgeks nii ratsutamise kui ka kõndimise – tõepoolest, ratsutamine ja võõrkeelte kiire omandamine on ainsad oskused, milles ma olen sünnipäraselt andekas, ning need kaks oskust on mulle paljudel kordadel väga kasuks tulnud.

Ma ratsutasin linna poole, ise samal ajal mõistatades, kuidas võib mu isa olukorda suhtuda. Ta oli veidrik, boss, me oleme teineteise suhtes alati ettevaatlikud olnud. Ta oli rahamehe lapselaps; vana Jack Flashman ajas Ameerikas varanduse kokku orjakauplemise, rummiäri ajamise ning piraatlusega ja ostis selle raha eest Leicestershire'i krahvkonda selle koha, kus me oleme sellest ajast saadik elanud. Kuid hoolimata oma rikkusest polnud Flashmanid kunagi peenekoelised – „jämedakoelisuus paistis välja, igas põlvkonnas, nagu sõnnik roosipõõsas,“ ütles Greville. Teiste sõnadega, kui teised rikastunud perekonnad üritasid näida kultuursetena, siis meie mitte, sest me lihtsalt ei suutnud seda. Mu oma isa oli meie perekonnas esimene, kes tegi naise valikul hea partii, sest mu ema oli suguluses Pagetite perekonnaga, kes, nagu kõik teavad, istuvad Jumala paremal käel. Selle tulemusena hoidis ta mul pilku peal, et näha, kas ma pean end teistest paremaks; enne ema surma ei suhelnud ta minuga eriti tihti, ta oli liiga hõivatud härrasmeesteklubide ja alamkoja küllastamise või jahipidamisega – mõnikord rebastele, kuid peamiselt naistele – kuid pärast minu ema surma pidi ta oma pärija vastu huvi üles näitama hakkama; me õppisime teineteist tundma ja seejärel umbusaldama.

Ta oli omal moel päris korralik sell, üpris karm ja Saatana tujukusega, kuid endasarnaste inimeste, maavaldajatest härrasmeeste, kes olid West Endil raha tulde loopimiseks piisavalt rikkad, seas hinnatud. Ta nautis omaaegset kuulsust, olles oma nooruses mitu raundi Cribbiga poksunud, kuigi mina usun, et Tšempioni-Tom kohtles teda rikkuse tõttu poksiringis leebelt. Poole ajast elas ta linnas, teise poole ajast maal; ta pidas üleval kulukat häärberit; kuid ei tegelenud enam poliitikaga pärast 1832. aasta reformiakti. Ta oli sellegipoolest hõivatud – brändijoomise, kaardimängude ja mõlemat sorti jahipidamisega.

Ma tundsin end trepist üles joostes ja eesukse pihta vasardades päris rahutuna. Ülemteener Oswald tõstis valju kisa, kui ta nägi, kellega tegemist oli, sest koolis polnud isegi veel poolaasta kätte jõudnud; seetõttu tulid ka teised teenrid kohale, sest kahtlemata haistsid nad

skandaali puhkemist.

„Kas isa on kodus?“ küsisin mina, andes Oswaldile oma kuue ja sirgendades kaelasidet.

„Sinu isa, tõepoolest, härra Harry,“ hüüatas Oswald, endal suu naerul. „Ta istub hetkel salongis!“ Ta lõi ukse lahti ja hüüatas: „Härra Harry on kodus, sir!“

Mu isa oli siruli sohval, kuid ta tõusis mind nähes püsti. Tal oli klaas käes ja ta punastas, kuid see oli tema puhul tavaline, võimatu oli tuvastada, kas ta oli purjus või mitte. Ta jõllitas ja siis tervitas mind, kadunud poega: „Mida kuradit sa siin teed?“

Enamasti oleks selline tervitus mind ootamatult tabanud, kuid mitte seekord. Ruumis oli ka naine, kes mu tähelepanu kõrvale juhtis. Ta oli pikka kasvu, ilus, litsi välimusega, pealaele koondatud pruunide juustega ning silmis oli tal vallatu pilk. „Ta on kõige uuem,“ mõtlesin mina, sest ma olin juba harjunud oma isa armukeste hordide keskel nägema, nad vahetusid sama kiiresti kui tunnimehed St. Jamesi palee ees.

Naine vaatas mind laisa, pooleldi lõbusa pilguga, mis tekitas mu seljale värina; tol hetkel teadvustasin enesele ka oma riiete koolipoisilikku lõiget. Selline olukord kangestas mind hetkega; nõnda vastasin ma oma isa küsimusele järsult: „Mind saadeti minema,“ ütlesin ma, nii külmalt kui võimalik.

„Saadeti minema? Sa mõtled, visati välja? Mille kuradi pärast?“

„Peamiselt purjutamise pärast.“

„Peamiselt? Mu Jumal!“ Isa nägu muutus kahvatuks. Ta vaatas kõigepealt naise otsa ja siis mind, nagu otsiks temalt selgitust. Naine paistis olevat olukorrast lõbustatud, kuid nähes vanameest vihapurske äärel, selgitasin kiirustavalt, mis oli juhtunud. Ma rääkisin piisavalt ausalt, välja arvatud tõsiasi, et ma natuke mahendasin Arnoldiga vestluse sisu; ma ei jäänud Arnoldile alla. Nähes naist mind silmitsemas, käitusin ma üsna sundimatult, mis võis küll olla riskantne, kui boss oli halvas tujus. Kuid minu üllatuseks talus ta olukorda päris hästi; Arnold on talle alati vastumeelt olnud.

„Noh, olgu ma neetud!“, ütles ta, kui ma olin oma juttu lõpetanud ja valas endale järjekordse klaasitäie. Ta ei irvitanud, kuid vähemalt ta kulm ei olnud enam kortsus. „Sa noor koer! On ikka tore lugu küll! Häbistatult välja heidetud, Jumala eest. Kas ta piitsutas sind? Ei? Mina oleksin su seljalt naha maha piitsutanud – kurat, võib-olla ma teengi seda!“ Aga praegu ta naeris, küll pisut kibestunult. „Mida sina sellest arvad, Judy?“ ütles ta naisele.

„Ta on siis su sugulane?“ ütleb ta, lastes lehvikul minu suunas longu vajuda. Naisel oli sügav käre hää, mulle tulid taas judinad peale.

„Sugulane? Ah? Oh, kurat küll, ta on mu poeg Harry, tüdruk! Harry, see on Judy ... mh, preili Parsons.“

Naine naeratas mind vaadates pooleldi lõbustatud näoilmega ja ma olin enesega rahul – ma olin seitsmeteistkümnepäevane, mäletate –, ma viskasin talle pilgu peale, samal ajal valas isa endale järjekordse klaasitäie ja needis Arnoldit, nimetades teda puritaanlikuks ja matslikuks preestrihakatiseks. Judy oli nagu Rooma jumalanna Juno, laiaõlgne ja rinnakas, selline kehakuju oli tol ajal palju haruldasem kui tänapäeval ning talle paistis Harry Flashmani välimus meeldivat.

„Niisiis,“ ütles mu isa viimaks, kui ta oli lõpetanud kärkimise narruse pärast, milleks oli peenutsejate ja õpetlaste nimetamine poeglaste erainternaatkoolide juhtideks. „Niisiis, mida sinuga ette võtta, äh? Mida sa tegema hakkad? Nüüd kui sa oled meid häbistanud oma loomalikkusega, äh?“

Ma olin koduteel selle küsimuse üle arutlenud ja ütlesin julgelt välja, et mulle meeldiks väga armeeteenistusse astuda.

„Armee?“ urises ta. „Sa mõtled, et ma ostan sulle rügemendi vormi ja aksessuaarid selleks, et sa saaksid elada nagu kuningas ja laostada mind kaardiväehvitseride klubist tulevate arvetega, ma eeldan?“

„Mitte kaardivägi,“ ütlesin mina. „Ma soovin liituda 11. kergeratsaväe tragunirügemendiga.“ Ta vaatas üksisilmi minu poole. „Sa oled endale juba rügemendi valinud? Mu Jumal, sa oled kiire!“

Ma teadsin, et 11. rügement oli pärast pikka teenistust Indias majutatud Canterbury'sse, seetõttu oli ebatõenäoline, et neid taas välismaale saadetakse. Mul oli oma arusaam sõdurielust. Kuid seda kõike oli bossile ühe korraga selgitamiseks liiga palju, ta rääkis aina esialgsetest kulutustest, armeeteenistuse üldisest kulukusest, taas minu koolist väljaheitmisest, minu iseloomust üldiselt ja siis taas armeest. Portvein tegi teda nähtavalt riiakaks, niisiis pidasin ma paremaks teda mitte liigselt tülitada. Ta urises edasi: „Tragunid, kurat võtaks! Kas sa tead kui palju maksab korneti ohvitseripatent? Pagana mõttetus. Poleks sellist asja oodanud. Täielik lugupidamatus või mis, Judy?“

Preili Judy täheldas, et ma näeksin esinduslikus tragunimundris väga kena välja.

„Äh?“ ütles mu isa ja vaatas Judyt kahtlase pilguga. „Ei, vaevalt ta seda teeb. Saame näha.“ Isa vaatas mind tujukalt. „Niisiis, sinu voodi on valmis,“ ütles ta. „Me räägime sellest hommikul. Praegu oled sa endiselt põlu all.“ Lahkudes kuulsin ma teda taas Arnoldit kirumas,

seega läksin voodisse rahuliku südamega ja olukorraga rahulolevana. Ta oli tõepoolest ekstsentriline, tema suhtumist situatsioonidesse polnud võimalik ette ennustada.

Kui ma isaga hommikusöögilauas kohtusin, ei olnud armeest juttugi. Ta oli liiga hõivatud Broughami needmisega – kes, nagu näis, esines alamkojas kuningannat ründava kõnega – ja jõllitas *Postist* uudiseid leedi Flora Hastingsi skandaali kohta, mulle tähelepanu pööramata, seejärel läks ta härrasmeeste klubisse. Igatahes olin ma rahul, et minu olukord jäeti hetkeks tähelepanuta; ma olen alati uskunud korraga ühele asjale keskendumisse ja praegusel hetkel valdas mu meeli preili Judy Parsons.

Lubage mul kinnitada, et kuigi minu elus on olnud sadu naisi, pole ma kunagi kuulunud meeste hulka, kes lõppematult oma vallutustega kiitlevad. Ma olen hooranud rohkem kui teised, selles pole kahtlustki; tõenäoliselt on praeguseks üles kasvanud küllaltki suur hulk keskealisi mehi ja naisi, kes võiksid reageerida nimele Flashman, kui nad ainult teaksid seda teha. Muuseas, kui sa ei ole üks neist, kes armub – mina pole seda kunagi teinud – siis hoorad sa esimesel võimalusel, mida sagedamini, seda parem. Kuid Judy on minu loos kanda väga eriline roll.

Ma ei olnud tol hetkel naistega suhtlemisel kogenematu; mul oli olnud suhteid teenijannade ja paari maatüdrukuga, kuid Judy oli stiilne daam ja temasugustega polnud ma katsetanud. Kuid sellest polnud probleemi, sest ma olin endast põhjusega heal arvamusel. Ma olin suurt kasvu ja piisavalt kena välimusega, et sobida kõigile naistele, kuid mu isa armukesena võis ta pojaga vallatlemist pidada liiga riskantseks. Nagu selgus, ei kartnud ta ei bossi ega kedagi teist.

Ta elas isa häärberis – noor kuninganna oli just troonile asunud ja sel ajal käitusid inimesed nii, nagu nad olid harjunud käituma printsregendi² ja kuningas Billy³ valitsemise ajal, mitte nagu hilisemal ajal, kui armukesed pidid püsima väljaspool vaatevälja. Ma läksin enne keskpäeva tema tuppa maad kuulama ja leidsin ta voodis ajalehti lugemas. Tal oli rõõm mind näha, me rääkisime ja selle järgi, kuidas ta mind vaatas, kaasa naeris ja lasi oma kätt puudutada, teadsin ma, et see on ainult aja küsimus. Teenijanna askeldas ruumis ringi, muidu oleksin ma kohe selsamal hetkel teda võtta üritanud.

Tundus, et mu isa veedab tänase õhtu klubis, kus ta nagu tavaliselt hilisõhtuni kaarte mängis; nõnda lubasin ka mina naasta ja õhtul Judyga ekarteed⁴ mängida. Me mõlemad teadsime, et me ei hakka õhtul kaarte mängima. Tõepoolest, kui ma naasin, kaunistas ta end peegli ees

² Kuningas George IV

³ Kuningas William IV

⁴ ekartee - kaardimäng

istudes, seljas pisike öösärk, millest saaks mulle õmmelda ainult taskuräti. Ma sammusin otsejoones tema taha, võtsin mõlemasse kätte tema suured rinnad, peatasin oma suuga tema hingeldamise ja lükkasin ta voodile. Ta oli sama agar kui mina, me paaritusime ebahariliku stiiliga, alguses üks meist peal ja seejärel all. Mulle meenub nüüd veel üks peas püsinud detail, nagu ikka: kui see läbi sai, istus ta kaksiratsi minu peal, alasti ja kaunina, juukseid silmilt lennutades, järsku hakkas ta naerma, valjult ja selgelt, nagu naerdakse hästi välja kukkunud nalja peale. Tol ajal uskusin ma, et ta naeris naudingust, ma pidasin ennast lahedaks kutiks, kuid nüüd olen ma kindel, et ta naeris *minu* üle. Ma olin seitsmeteistkümneaastane ja kahtlemata pidas ta lõbustavaks fakti, et ma olin endast nõnda heal arvamusel.

Hiljem mängisime me kohusetäiteks kaarte, ta võitis ja siis pidin ma minema hiilima, sest mu isa jõudis varem koju. Järgmisel päeval tegin uue katse, kuid sel korral, oma üllatuseks, laksatas ta mu käte pihta ja ütles: „Ei, ei, mu poiss, üks kord oli lõbu laialt, kuid mitte teist korda. Ma pean siin oma positsiooni hoidma.“ Mõeldes selle all mu isa ja võimalust, et teenrid võivad klatšima hakata. Ma olin sellest häiritud ja muutusin pahuraks, aga ta hakkas taaskord minu üle naerma. Ma kaotasin meelerahu ja üritasin teda šantažeerida, ähvardades teavitada isa eelmisel õhtul toimunust, kuid tema ajas sellepeale huuled prunni.

„Sa ei julgeks seda teha,“ ütles ta. „Ja kui sa seda teeksid, siis oleks mul sellest täiesti ükskõik.“

„Kas ikka tõesti?“ ütlesin mina. „Kui ta su välja viskaks, sa vana lits?“

„Oh sind küll, mu vapper mehehakatis,“ pilkas ta mind. „Ma hindasin sind valesti. Esmasel vaatlusel arvasin, et sa oled lihtsalt üks lärmakas jõhkard, nagu su isa, kuid ka sul on ringihooramine veres. Las ma ütlen sulle, ta on sinust kaks korda mehelikum – voodis ja väljaspool voodit.“

„Ma olin sinu jaoks piisavalt hea, sa lits.“ ütlesin mina.

„Üks kord,“ ütles ta ja tegi narriva kniksu. „Sellest piisab. Nüüd kasi välja ja edaspidi piirdu teenijatüdrukutega.“

Ma sattusin musta masendusse, paugutasin uksi ja veetsin järgmise tunni pargis kõndides ja mõeldes, mida kõike ma temaga teeksin, kui vaid avaneks võimalus. Mõne aja pärast mu vihahoog möödus ja ma sulgesin preili Judy oma mõtete kolikambrisse, et talle võimaluse avanedes kätte maksta.

Kummalisel kombel töötas kogu afäär minu kasuks. Kas jõudis mõni kuuldus mu isa kõrvu

või tunnetas ta toimuva ära, ma ei tea, kuid mulle tundub teine variant tõenäolisem; ta oli läbinägelik ja tunnetas ära iga meeleolumuutuse. Mis iganes see ka oli, tema suhtumine minusse muutus järsult, võttes taas teemaks minu koolist väljaheitmise ja minuga ükskõikset käitumises, paistis ta minuga suheldes muutuvat tusaseks ja ma tabasin teda mulle kummalisi pilke heitmas, järgmisel hetkel pilku minult eemale suunates, nagu oleks tal piinlik.

Igatahes kuulutas ta neli päeva pärast mu kojusaabumist äkitselt, et ta on mõelnud minu soovile saada sõjaväelaseks ja on otsustanud mulle osta korneti auastme. Ma pidin Kuningliku Ratsakaardiväe hoones kohtuma onu Bingley'ga, oma ema vennaga, et asju korraldada. Loomulikult oli isa sooviks mind kiiresti majast välja saada, nõnda ma siis "töötlesin" teda seoses minu elatusrahaga senikaua, kuni raud veel kuumana püsis. Ma küsisin 500 naelsterlingit aastas, minu suureks hämmastuseks nõustus ta pikema jututa. Ma needsin end, et ma ei küsinud 750 naelsterlingit, kuid ka 500 naelsterlingit oli kaks korda rohkem, kui ma algul eeldasin end saavat, ja seda oli enam kui küllalt; nõnda olin ma asjade käiguga päris rahul ja asusin rõõmsas tujus Kuningliku Ratsakaardiväe hoone poole teele.

Palju on räägitud ohvitseripatentide ostust – kuidas rikkad ja asjatundmatud saavad seetõttu võimaluse osta enestele kõrgem auaste, kuidas vaestest, kuid võimekatest mööda minnakse, enamus sellest jutust on tobedus, seda võin ma oma kogemustele tuginedes kinnitada. Isegi pärast ohvitseripatentide ostuvõimaluse kaotamist jõuavad rikkad kõrgemate auastmeteni kiiremini ja reeglina on nii rikkad kui ka vaesed sõjanduses ühtviisi ebakompetentsed. Olen sõjaväeteenistuses olnud kümne mehe jagu, seda mitte omal soovil; võin kinnitada, et enamus ohvitseride on oskamatud ja mida kõrgem auaste, seda halvemaks nad lähevad, see kõik kehtib ka minu enda kohta. Auastmete ostu tippaeg, Krimmi sõda, oleks pidanud olema meie oskamatuse tipp, kuid see kuradi segadus kordus sama halval kujul ka Lõuna-Aafrikas – ja tol ajal ei ostanud keegi ohvitseripatente.

Siiski ei mõelnud ma muule kui unistusele saada tagasihoidlikuks kornetiks ja harrastada luksuslikku eluviisi peenes rügemendis; see oli üks paljudest põhjustest, miks ma otsustasin just 11. kergeratsaväe tragunirügemendi kasuks. Lisaks olid nad majutatud linna lähisteles.

Sellest ma onu Bindley'le ei rääkinud, kuid käitusin väga innukalt, nagu mu suurimaks sooviks on saada kuulsaks võitluses mahrattade või sikhide vastu. Ta vaatas mind põlglikult ja krimpsutas nina, mis oli väga peen ja näo suhtes kõrgel, ning toonitas, et ei ole minus kunagi tunnetanud kirge sõjanduse suhtes.

„Siiski, kaunilt sihvakas jalg mundripükstes ja kalduvus rumalusi teha paistab olevat kõik,

mis tänapäeval vajalik,“ jätkas ta juttu. „Ja sa oskad ratsutada, nagu ma mäletan?“

„Kõigega, millel jalad all, onu,“ ütlesin mina.

„Sel pole tähtsust. Mulle teeb muret, et raporti andmetel kaotad sa juues igasuguse mõõdutunde ja jood end kiirelt purju. Sa ju mõistad, et Rugby pubist tuikudes väljalohistamise tõttu ei saa ma sulle kaasa anda omapoolset soovituskirja rügemendi ohvitseride klubi liikmeks astumiseks?“

Ma ruttasin talle kinnitama, et see raport liialdas.

„Ma kahtlen selles,“ ütles ta. „Põhiküsimuseks on, kas sa jäid joobeseisundis rahulikuks või hakkasid märatsema? Lärmakas joodik on väljakannatamatu, vaikne joobumus ei ole probleemiks. Vähemalt juhul, kui tal on raha; mulle tundub, et tänapäeva armees muudab raha olemasolu igasuguse käitumisviisi talutavaks.“

See oli üks tema lemmikumatest põlglikest märkustest; ma võin kinnitada, et mu emapoolsed vanemad, kuigi kõrgemast klassist, polnud eriti jõukad. Kuid mina kuulasin vaguralt ära kõik tema väljaütlemised.

„Jah,“ jätkas ta „mul pole kahtlustki, et sinu elatusraha võimaldab sul end väga lühikese ajaga ära tappa või hukatusse saata. Selle poolest ei ole sa ei halvem ega ka parem enamikust nooremohvitseridest. Kuid oota. Sa soovisid liituda 11. kergeratsaväe tragunirügemendiga, on nii?“

„Jah, onu, on küll.“

„Ja sa oled kindlalt otsustanud just selle rügemendi kasuks?“

„Jah, muidugi,“ vastasin mina, natuke imestades.

„Siis võid sa enne surma natukene oma meelt lahutada,“ ütles ta iseteadvalt naeratades.

„Oled sa juhtumisi kuulnud midagi Cardigani krahvist?“

Ma vastasin, et ei ole, mis näitab, kui vähe ma olin kursis sõjaväes toimuvaga.

„Harukordne. Ta on 11. kergeratsaväe tragunirügemendi komandör, nagu sa tead. Umbes aasta eest pärandus talle Cardiganikrahvi tiitel, samal ajal täitis ta Indias oma rügemendiga teenistusülesandeid. Tähelepanuväärne mees. Ma saan aru, et ta ei tee saladust oma soovist muuta 11. rügement kogu armee parimaks ratsaväerügemendiks.“

„Ta paistab olevat just sobiv mees minu ülemuseks,“ ütlesin ma innukalt.

„Tõepoolest, tõepoolest. Me peame ju tema teenistusse lubama nõnda innuka nooremohvitseri, nagu sa seda oled? Loomulikult peame ka viivitusega sulle auastme kätte andma. Ma kiidan su valiku heaks, mu poiss. Ma olen veendunud, et sinu teenistus lord

Cardigani alluvuses on üheaegselt nii virgutav kui ka huvitav. Jah, ma usun, et tema lordliku kõrguse ja sinu koostöö on viljakas mõlemale poolele.“

Ma olin liiga hõivatud vana narri ees lipitsemisega, et pöörata tähelepanu tema poolt öeldule, muidu oleksin pidanud taipama, et kõik, mis talle heameelt tegi, on arvatavasti mulle halb. Ta pidas end minu perekonnast paremaks, ja meid matsideks, mõningase põhjendatusega, ning ta ei ole kunagi minu suhtes üles näidanud muud kui halvaksapanu. Loomulikult, minu aitamine auastme kättesaamisel oli teine asi; ta võlgnes selle oma veresugulasele, kuid ta tegi seda ilma igasuguse entusiasmita. Siiski pidin temaga suhtlemisel olema võimalikult viisakas, teesklema austust.

See tasus ära, sest ma sain oma 11. rügemendi auastme kätte üllatava kiirusega. Ma panin kiire asjade käigu meie mõjuvõimu arvele, siis ma veel ei teadnud, et eelnevate kuude jooksul oli rügemendist lahkunud, ohvitseripatendi müünud või teise rügementi üle viidud suur hulk ohvitseri – see kõik toimus Cardigani krahvi tõttu, kellest mu onu mulle oli rääkinud. Kui ma oleksin olnud natuke vanem ja liikunud õigetes ringkondades, oleks mul tema kohta kõik teada olnud, kuid nädalate jooksul, mil ma oma ohvitseripatenti ootasin, saatis isa mu Leicestershire'i, ja vähese linnas veedetud aja veetsin ma kas üksinduses või siis sugulaste seltsis. Mu emal oli mitu õde ja kuigi nad tundsid minu suhtes vastumeelsust, pidasid nad siiski õigeks vaadata minu kui emata kasvanud poisi järele. Nii nad end väljendasid, tegelikult nad kahtlustasid, et kui mind üksi jätta, siis ma oleksin kahtlemata sattunud halba seltskonda – selles osas oli neil tõesti õigus.

Siiski, lord Cardigani kohta sain ma teada üsna varsti.

Oma sõjaväevormide ostmise viimastel päevadel, lisavarustust muretsedes, mida ohvitser nendel kaugetel aegadel vajab palju suuremal hulgal kui praegu, oli mul lisaks vaja välja valida kaks hobust ja korraldada mu elatusrahaga seonduv; toimetustest hoolimata jäi mul aega üle ja mõelda Judyst. Ma avastasin, et temaga müramine ainult suurendas mu huvi ta vastu; sellest tundest üritasin ma lahti saada Leicestershire'i talutüdruku ja Covent Gardenist leitud noore hoora abil, kuid esimene haises ja teine oli taskuvaras, kumbki neist ei suutnud aga asendada Judyt. Ma tahtsin Judyt hoolimata tõsiasjast, et ma tundsin tema vastu vimma, kuid ta oli mind meie viimasest riist saadik vältinud ja mind kohates ei pööranud ta mulle vähimatki tähelepanu.

Mul sai sellest olukorrast villand ja lahkumisele eelneval ööl läksin ma taas tema tuppa, enne veendudes, et mu isa ei olnud kodus. Ta luges raamatut ja nägi oma helerohelises negližees

välja pagana ihaldusväärne; ma olin kergelt purjus ning tema valgete õlgade ja punase suu nägemine saatis jälle kerge judina üle mu selgroo.

„Mida sa tahad?“ küsis ta, väga jäiselt, kuid ma olin selleks ette valmistunud, mul oli selliseks puhuks koguni kõne valmis mõeldud.

„Ma tulin vabandust paluma,“ ütlesin mina, süüdlasliku näoilmega. „Ma lahkun homme, enne minekut pean ma vabandama selle pärast, kuidas ma sinuga ennist kõnelesin. Mul on kahju, Judy, mul on tõepoolest kahju; ma käitusin nagu kaabakas ... ja jõhkard, ja, noh ... ma tahan selle korvata. See on kõik.“

Ta pani raamatu käest ja istus taburetile, näoga minu poole, olles endiselt väliselt külm, sõnatu. Ma lohistasin oma jalgu taga nagu häbelik koolipoiss – ma nägin tema selja taga olevast peeglist oma peegeldust ja ka oma sooritust – ja kordasin taas, kui kahju mul on.

„Olgu siis,“ ütles ta viimaks. „Sul on kahju. Sul on selleks ka põhjust.“

Ma vaikisin, tema poole vaatamata.

„Olgu siis,“ ütles ta, pärast pausi. „Head ööd.“

„Palun, Judy,“ ütlesin mina, murelikult. „Sa teed selle väga raskeks. Kui ma käitusin nagu mats–“

„Sa käitusid täpselt nõndamoodi.“

„–see oli selle tõttu, et ma olin vihane ja ei mõistnud miks ... miks sa ei lasknud mul ...“ Mu hääletoon läks aina vaiksemaks ja siis järsult purskasin välja, et ma ei ole eales varem kohanud sellist naist nagu tema, et ma olin temasse armunud ning tulin vabandust paluma ainult selle tõttu, et ma ei suutnud taluda mõtet, et ta võib mind jälestada, ja jätkasin oma juttu samas vaimus edasi – lihtsalt loll jutt, võite te lugejatena arvata, kuid tol ajal ma alles õppisin naiste ärarääkimise kunsti. Nõnda, peegli peegelduse põhjal oli kõik hästi. Ma tõusin püsti, nähes ise samal ajal pühalik välja ja ütlesin: „Ja sellepärast pidin ma sind taas nägema ... et sulle seda öelda. Ja sinu käest vabandust paluda.“

Ma tegin tema auks väikese kummarduse ja astusin ukse suunas, harjutades, kuidas ma peatuksin ja tagasi vaataksin, kui ta mind lahkumisel ei takista. Kuid ta võttis mu esitust tõe pähe ja kui ma olin asetanud käe ukselingile, ütles ta: „Harry.“ Ma pöördusin ümber, ta naeratas natuke, nähes kurblik välja. Siis naeratas ta päriselt, raputas pead ja ütles: „Olgu siis, Harry, kui sa tahad andeks saada, siis mina andestan sulle. Me ei ütle ...“

„Judy!“ Ma sammusin tagasi, naeratades nagu oleksin saanud hingeõnnistuse osaliseks. „Oh, Judy, tänan sind!“ Ja ma sirutasin oma käe välja, siiralt ja mehiselt.

Ta tõusis püsti ja võttis mu käe pihku, naeratades, kuid tema silmis polnud endist vallutat pilku. Ta oli väarikas ja andestav, nagu tädi oma üleannetu vennapoja vastu. Vennapoeg aga, oleks Judy seda ainult teadnud, plaanitses verepilastust.

„Judy,“ ütlesin mina, tema kätt oma käes hoides, „lahkume me sõpradena?“

„Kui sa nõnda soovid,“ ütles ta, üritades kätt mu peost eemaldada. „Nägemist, Harry, õnn kaasa.“

Ma astusin ligemale ja suudlesin ta kätt, tal ei paistnud selle vastu midagi olevat. Ma otsustasin, rumalana, nagu ma tol ajal olin, et mäng on võidetud.

„Judy,“ ütlesin ma taas, „sa oled imetlusväärne. Ma armastan sind, Judy. Kui sa ainult seda teaksid, sinus on kõik, mida sa naises ihaldan. Oh, Judy, sa oled kõige kaunim, kauni tagumikuga, vatsakas ja rinnakas, ma armastan sind.“

Ja nõnda krabasin temast kinni, ta pääses vabaks ja põgenes minust eemale.

„Ei!“ ütles ta, teraselt kajava häälega.

„Miks, pagan võtaks, mitte?“ karjusin mina.

„Mine eemale!“ karjus tema, kahvatu ja silmad sähvimas nagu pistodad. „Head ööd!“

„Kurat võtku su head ööd,“ hüüatan mina. „Ma sain sinu jutust aru, et me lahkume sõpradena? Nõnda käitumine ei ole sõbralik, kas pole nii?“

Ta jõllitas mind püsti seistes. Tema rind oli, nagu seda väljendavad naisromaanikirjanikud, erutunud, kuid kui nad näeksid Judyt negližees, siis nad kasutaksid mõnda muud sõna naiseliku muretsemise väljendamiseks.

„Ma olin narr, et sind hetkekski kuulda võtsin,“ ütleb ta. „Lahku kohemaid toast!“

„Kõik õigel ajal,“ ütlesin mina ja haarasin kiire sööstuga ta pihast kinni. Ta lõi mind, kuid ma põiklesin kõrvale ja me maandusime koos voodile. Ma tundsin tema pehmust ja see hullutas mind. Ma haarasin ta randmest kinni, pärast seda, kui ta oli mind taas lüüa üritanud, nagu emane tiiger, ja ma surusin oma suu vastu ta suud, tema aga hammustas mu huult nii kõvasti kui ta vähegi sai.

Ma haugatasin kilavalt ja eemaldusin, oma nägu hoides, tema aga raevutses ja hingeldas, haaras kätte mingi portselannõu ja lennutas selle minu suunas. See lendas kaugelt mööda, kuid selle tõttu kasvas mu ärritus viimse piirini. Ma kaotasin täielikult kontrolli enda üle.

„Sa lirva!“ karjatasin ma ja lõin teda näkku, nii kõvasti kui sain. Ta taarus, ma lõin teda uuesti ja ta lendas üle voodi teisele poole põrandale. Ma otsisin midagi, mida ta suunas visata, jalutuskeppi või piitsa, sest ma olin raevus ja oleksin ta ära tükeldanud, kui mul selleks ainult

võimalus oleks antud. Kuid mulle ei sattunud kumbagi kätte; kui ma olin ta voodi juurde jõudnud, siis taipasin, et maja on täis teenreid ja pean leidma Judyga arvete õiendamise edasi lükkama.

Ma seisin ta kohal, jõllitades ja ropendades ja ta tõstis end toolile toetudes püsti, hoides oma nägu pihus. Aga ta oli ikkagi atraktiivne.

„Argpüks!“ oli ainuke asi, mis ta ütles. „Argpüks!“

„Häbematu hoora karistamine ei ole argpükslik!“ ütlesin mina. „Tahad veel?“

Ta nuttis – mitte ei nuuksunud, pisarad voolasid mööda ta põski alla poole. Ta liikus taaruva sammuga oma peegli kõrval asuva tooli poole, istus toolile ja vaatas end. Ma asusin teda taas needma, kasutades kõige mahlasemaid sõnu oma sõnavaras, kuid ta puuderdas oma punase- ja sinakasvärvilist põske jänesekäpaga ega pööranud mulle tähelepanu. Ta vaikis.

„Noh, ole sa neetud!“ ütlesin mina, pikaldaselt, väljudes prõmmisin uksega. Ma rappusin raevust, mu huul valutas, verd lahmas huulelt, mis tuletades mulle meelde, et ta lõi mind enne kui mina teda. Kuid ta sai ka vastulööke tunda; igal juhul, Harry Flashmani ta niipea ei unusta.

11. kergeratsaväe tragunirügement oli sel ajal just Indiast saabunud, kus nad olid teenistuses olnud kauem, kui minul eluaastaid. Tegu oli võitluses karastunud rügemendiga – ma ütlen seda, tundmata uhkust oma rügemendi üle, ma ei ole sellist tunnet kunagi tundnud, aga ma mainin seda kui tõsiasja – ja arvatavasti Inglismaa parima ratsaväerügemendiga, kui mitte maailma parimaga. Rügement oli kodumaale saabumisest alates aga iga päevaga kaotanud väga kiiresti suurel hulgal ohvitseri. Põhjuseks oli James Brudenell, Cardigani krahv.

Te olete temast kahtlemata kuulnud. Skandaalid rügemendis, kergeratsaväebrigaadi rünnak, selle mehe edevus, lollus, pillamine – see on kõik ajalugu. Nagu kõigel ajaloos, on ka kuulujuttudel tõepõhi all. Kuid mina tundsin teda hästi, olin üks vähestest teda tõeliselt tundnud ohvitseridest, pidasin teda lõbustavaks, hirmutavaks, vihakandvaks, nõiduslikuks ja otsesõnu ohtlikuks. Ta oli Jumala omapärane narr, selles pole kahtlustki – kuigi teda ei saa süüdistada Balaklava lahingu luhtaminekus, selles saab rohkem süüdistada Raglanit ja Airey't. Ta oli ülbem kõigist meestest, keda ma eales olen kohanud, kindel oma kõigutamatus eksimatuses – isegi siis, kui tema põikpäisuses said veenduda kõik pealtnägijad. See oli tema põhiolemus, tema iseloomu põhitunnus: ta ei eksinud enda arvates kunagi.

Tema õigustuseks lausutakse, et vähemalt oli ta vapper. Ta ei olnud vapper. Ta oli lihtsalt rumal, liiga rumal, et ealeski midagi karta. Hirm on emotsioon ja tema emotsioonid paiknesid põlvede ja rinnaluu vahel, tema emotsioonid ei puutunud niisiis ealeski kokku arutlusvõimega, mida tal nappis.

Kõike eelöeldut arvesse võttes ei saanud teda kunagi kutsuda halvaks sõjameheks. Mõned inimlikud puudused on sõjaväelised vored, näiteks rumalus, ülbus ja kitsarinnalisus. Cardigan ühendas need kolm joont liigselt pisiasjadele keskendumise ja täpsuse tagaajamisega; ta oli perfektsionist ja ratsaväeõppuste käsiraamat oli tema Piibel. Mis iganes tolles raamatus leidis, suutis ta järele teha või panna teisi tegema suure efektiivsusega; Jumal aidaku inimest, kes etteantud sooritusel ebaõnnestus. Temast oleks võinud saada esmaklassiline rividrilliseersant – ainult nii piiratud mõistusega mees on võimeline saatma kuue rügemendi jagu mehi Balaklava orgu.

Siiski, ma pühendan talle siin raamatus omajagu ruumi, sest ta mängis Harry Flashmani karjääri kujunemises suurt rolli ja minu eesmärgiks on näidata, kuidas „Tom Browni koolipäevadest“ tuntud Flashmanist sai kuulsusrikas Flashman, kelle kohta on „Prominentide nimestiku“ [“Who's Who” — tõlkija märge] väljaandes nelja tolli jagu infot, aga kelle probleemide arv aina kasvas. Siiski pean tõdema, et ta oli mulle hea sõber. Loomulikult ei

paistnud ta kunagi mõistvat mu olemust, mis ei ole üllatav. Ma pingutasin, et tal ei avaneks kunagi võimalust mu olemust mõista.

Kui ma temaga Canterbury's kohtusin, olin ma juba omajagu mõelnud, kuidas ma peaksin armee's käituma. Ma olin otsustanud võimalikult palju lõbutseda ja kõlvatult meelt lahutada – minu kaasaegsed, kes kiidavad pühapäeviti Jumalat ja hiilivad nädala keskel lastebordelli, mõistaksid sellise teguviisi vagatsevalt kõlvatuks – kuid ma olen alati teadnud, kuidas käituda oma ülemustega ja neile silma paista, omadus, millele ka Hughes tähelepanu juhtis, Jumal õnnistagu teda. Sellest vähesest, mida ma Cardigani kohta teadsin, olin ma veendunud, et üle kõige hindas ta nutikust ja vaatamängulisust; seega valmistusin ma hoolega enne Canterbury'sse saabumist.

Ma saabusin rügemendi staapi tõllas, seljas vapustavalt kena uus munder ja lisaks pagasivanker varustuse tarvis. Cardigan ei märganud kahjuks mu saabumist, kuid info minu saabumisest jõudis arvatavasti temani, sest hetkel, kui mind talle tema kabinetis tutvustati, oli ta väga heas tujus.

„Ho-ho,“ ütles ta, kui me kätt surusime. „See on härra Flashman. Rõõm tutvuda, sir. Tere tulemast rügementi. Flashman on kenasti rietatud, Jones,“ ütles ta enda kõrval seisvale ohvitserile. „Ma rõõmustan kena ja arukat ohvitseri kohates. Härra Flashman, kui pikk te olete?“

„Kuus jalga, sir,“ ütlesin mina.

„Ho-ho. Ja kui raske?“

Ma täpselt ei teadnud, kuid enda arvates umbes 175 naela.

„Kergeratsaväe traguni kohta liiga raske,“ ütles ta, pead raputades. „Kuid mõned teie head omadused korvavad teie puudused. Teil on hea kehaehitus. Härra Flashman, hoolitsege korralikult enese eest. Olge oma teenistusülesannete täitmisel kohusetundlik, siis saame väga hästi hakkama. Kus te jahil käite?“

„Leicestershire'is, mu lord,“ ütlesin mina.

„Enam parem ei saagi olla,“ ütleb tema. „Äh, Jones? Väga hea, härra Flashman – loodan teid veel kohata. Ho-ho.“

Ma ei mäleta, et keegi oleks kunagi olnud minu vastu nii paganama viisakas, välja arvatud pugejad nagu Speedicut, kes ei läinud arvesse. Mulle hakkas lordlik kõrgus meeldima, kuid ma ei taibanud, et tol korral nägin ma tema kõige paremat poolt. Sellisena oli ta piisavalt võluv mees, välimuselt nägi ta ka hea välja. Ta oli minust pikem, sirge nagu piik ja väga

peene kehaehitusega, kaunite kätega. Kuigi ta ei olnud veel 40-aastanegi, oli ta pealaelt juba kiilas, juuksepahmakas mõlema kõrva kohal, ja võrratult kauni põskhabemega. Tema nina oli noka sarnane, silmad olid sinised, esileulatuvad ja pilkumatud – nad vaatasid maailma sellise rahulikkusega, mis on omane aadlimehele, kelle kaugeim eellane oli samuti aadlimees. See on ilme, mille eest iga uusrikas on valmis ära andma poole oma varandusest, see ärahellitunud rikka lapse kahtlusteta pilk, mis on kaljukindlalt veendunud, et just temal on õigus ja kogu maailm eksisteerib ainult tema rahuloluks ja lõbuks. See on ilme, mis paneb alluvad piinlema ja põhjustab revolutsioone. Ma nägin seda ilmet siis ja see on jäänud muutumatuks kogu selle aja jooksul, mil ma teda tundsin, kaasa arvatud Balaklava lahingu lõpus, kui nimele kontrollis ilmnas tema 500 sõduri hukkumine. „See ei olnud minu süü,“ ütles ta siis, ja ta mitte ainult ei uskunud seda, vaid teadis seda.

Ma nägin hiljem teda enne päeva lõppu hoopis teises tujus, kuid õnneks polnud ma tema vihaobjekt, hoopis vastupidi.

Mulle tutvustas laagrit noor kapten Reynolds, kes oli telliskivipunase näoga ja teeninud Indias. Ta oli hea sõdur, kuid vaiksevõitu ja üldse mitte temperamentne. Ma suhtusin temasse ükskõikselt, kahtlemata ka häbematult, kuid ta talus seda etteheiteta, piirdudes laagrielu puudutavate selgitustega, leides mulle teenri ja lõpetades ringkäigu tallide juures, kuhu mu mära – kelle ma, muuseas, ristasin Judyks – ja sõjaratsu olid majutatatud.

Tallipoisid paigaldasid Judyle nende kvaliteetseima sadula – see oli parima Londoni sadulsepa töö – ja Reynolds imetles mu mära; samal hetkel ratsutas kohale mu äkilisloomuline lordlik boss. Ta ratsutas meie kõrvale ja näitas näpuga maruvihaselt kompanii suunas, mis oli just seersandi juhatusel ülevaatuselt tulnud.

„Kapten Reynolds!“ kisendas ta oma sarlakpunase näoga. „Kas see on sinu kompanii?“ Reynolds vastas jaatavalt.

„Kas sa näed nende lambanahku?“ kisendas Cardigan. Need olid lambanahksed sadulatekid.

„Kas te näete neid? Mis värvi need on, tahaksin ma teada? Ütle nüüd?“

„Valged, mu lord.“

„Sinu arvates on need valged? Kas sa oled ullike? Kas sa oled värvipime? Nad ei ole valged, nad on kollased – tähelepanematuse, räpakuse ja hooletuse tagajärjel! Ma ütlen sulle, nad on räpased.“

Reynolds seisis vaikides, Cardigan aga raevutses edasi. „See kõik ei olnud kahtlemata probleemiks Indias, kus te õppisite täitma seda, mida nimetate oma teenistuskohustuseks. Siin

nõnda olema ei saa, saate aru?“ Tema silmad tegid tiire ümber talli ja jäid pidama Judy peal. „Kelle hobune see on?“ nõudis Cardigan vastuseks.

Ma vastasin talle, ta pöördus triumfeerivalt Reynoldsi poole.

„Näed nüüd, äsja rügemendiga liitunud ohvitser on suuteline näitama nii sulle kui ka su kaaslastele Indias, kuidas peab teenistuskohustusi täitma. Härra Flashmani lambanahkne sadulatekk on valge, nagu seda peaks olema ka sinu sadulatekk – ja olekski, kui sa peaksid kinni distsipliinist ja korrast. Kuid sa ei talita nõnda, ütlen ma sulle.“

„Härra Flashmani lambanahk on uus, sir,“ ütles Roberts, mis oli tõsi. „Nad kaotavad ajaga oma endise värvi.“

„Nüüd sa siis otsid vabandusi!“ nähvas Cardigan. „Ho-ho! Ma ütlen sulle, kui sa tunneksid oma teenistuskohustust, oleksid kõik asjad puhtad, või kui nad on liiga vanad, siis uutega asendatud. Kuid sa loomulikult ei tea sellest kõigest mitte põrmugi. Sinu räpakad India-pärased toimimisviisid on sinu arvates piisavalt head. Noh, las ma ütlen sulle, et siin nendest ei piisa! Need nahad olgu homseks puhtaks küüritud, arusaadav? Puhtaks, või ma võtan su vastutusele, kapten Reynolds!“

Ja nõnda ta minema ratsutaski, pea kõrgel õhus, ma kuulsin vaid ta „Ho-ho“ hüüatust, kui ta kedagi tervitas.

Ma olin päris rõõmus, et just mind kiideti, ja ma olen rahul, et Reynolds sel hetkel seal viibis ja seda kuulis. Reynolds vaatas mind pealaest jalatallani, nagu näeks mind esimest korda, ja ütles oma kummalise kõmri keelt meenutava hääldusega, mis on pikka aega Indias teenistuses olnud sõdurite puhul tavaline: „Ja-ah, mulle tundub, et sul hakkab edaspidi hästi minema, härra Flashman. Lord Ho-Hole ei meeldi pikka aega Indias teeninud ohvitserid, kuid talle meeldivad „sukeldujad“ ja mul pole kahtlustki, et sa oled hea „sukelduja“.“

Ma küsisin, et mida tähendab „sukeldumine“?.

„Oh,“ ütleb tema, „„sukelduja“ on tegelane, kes ilmub suure pauguga kohale, mängib kaarte kõige nooblimates asutustes, on ihaldusväärne meheleminekuas tütardega emade silmis, longib pargis ja on üleüldse šikk mees. Vahel nad isegi täidavad teenistuskohustusi – kui see ei sega nende seltskondlikku elu. Head päeva, härra Flashman.“

Ma tajusin, et Reynolds oli kade, oma upsaka käitumisega olin ma samuti rahul. Kõik, mida ta aga rääkis, oli tõene: rügement oli jaotunud Indias teeninud ohvitserideks – kes polnud pärast kojusaabumist veel rügemendist lahkunud – ja sukeldujateks, kelle hulka ma ka ennast arvasin. Nad pidasid mind endasarnaseks, isegi aadlisoost ohvitserid, ja ma teadsin, kuidas

nendega meeldivalt käituda. Ma ei olnud tol ajal veel nii sõnaosav kui ma praegu olen, kuid minu vähese rügemendis viibimise jooksul said nad õppida mind tundma kui head seltsimeest – hea ratsutaja, osav avama šampanjapudelit saabliga (alguses ma muidugi harjutasin seda kunsti) ja valmis vallatusteks. Ma lipitsesin parimal võimalikul viisil – mitte avalikult, muidugi mõista, kuid sellegipoolest tõhusalt; eksisteerib sobivam viis lipitsemiseks, mis on parem kui tallalakkumine, ja see seisneb otsekoheses ja innukas käitumises, justkui käies mööda nähtamatut punast joont, millest ei astuta mitte tolligi üle. Lisaks oli mul raha ja ma ei varjanud seda fakti.

„India“ ohvitseridel olid rasked ajad. Cardigan vihkas neid. Reynolds ja Forrest olid tema peamised pilkeobjektid, igal võimalikul hetkel tüütas ta neid soovitusel rügemendist lahkuda ja teha ruumi härrasmeestele, nagu tema seda sõnastas. Miks talle ei meeldinud Indias teeninud mehed, seda ei oska ma täie kindlusega öelda; mõne arvates oli põhjuseks nende kuulumine mitte just kõige arukamate või mõjukamate inimeste hulka, mis oli mingil määral tõsi. Ta oli kõige hullemat sorti snoob, kuid minu arvates peitus tema viha Indias teeninud ohvitseride vastu palju sügavamal. Nad olid, lõppude lõpuks, päris teenistuskogemustega sõjaväelased, kuid Cardigan polnud oma kahekümneaastase sõjaväelasekarjääri jooksul kuulnud väljaspool lasketiiru ühtki lasku.

Mis iganes selle kõige põhjuseks ka oli, tegi ta nende elu haletsusväärseks, paljud andsid ka minu rügemendis veedetud esimese kuue kuu jooksul lahkumisavalduse sisse. See ei jätnud puutumata ka meid, sukeldujaid, sest ta oli distsipliini nõudjana väga range ja mitte kõik „sukeldujad“ ei olnud ohvitseridena pädevad. Ma taipasin, millisest suunast tuul puhus ja õppisin seetõttu kohusetundlikumalt, kui ma seda eales Rugby koolis olin teinud, saades selgeks drilli ja viies end veelgi rohkem kurssi laagrielu reeglitega. Mul oli suurepärane teener, nimeks oli tal Basset, kantpäine mühakas, kes teadis kõike, mida sõdur teadma pidi ja mitte midagi enamat; ta oli ka loomupoolest andekas saabaste viksimises. Esmakohtumisel ma nüpeldasin teda, aga ta paistis mind selle tõttu rohkem austavat ja kohtles mind nagu koer kohtleb oma peremeest.

Õnnekombel olin ma kehakuju poolest nagu loodud osa võtma paraadidest ja ülevaatusetest; see oli Cardigani jaoks põhiline. Ainult vanemseersant ning üks või kaks riviseersanti olid minuga ratsutamisoskuse poolest võrdväärsed ja tema lordlik kõrgus isegi kiitis paar korda minu ratsutamisoskust.

„Ho-ho!“ oli tal kombeks öelda. „Flashman istub osavalt sadulas, ütlen ma teile. Temast saab

veel tulevikus adjutant.“

Ma nõustusin temaga. Flashman istus tõepoolest väga osavalt sadulas.

Rügemendi ohvitseride klubis läksid asjad üpris hästi. Seal oli kergemeelne rahvas ja raha kulutati mõnuga, lisaks pidudele ja suursugususele, mida Cardigan meilt nõudis, ja hasartmänge mängiti suurte panuste peale. Kõik need nõutavad kulutused heidutasid „indialasi“, mis rõõmustas Cardigani, kes märkis alatasa põlglikult, et kui nad ei suuda härrasmeestega sammu pidada, siis peaksid nad hakkama talunikeks või kaupmeesteks – „müüma jalavarje, potte ja panne“, oli tal tavaks öelda ja innukalt naerda, nagu oleks tegu olnud kõige parema naljalooga.

Huvitaval kombel, või siiski mitte, tema eelarvamus „India“ ohvitseride suhtes ei laienenud rügemendi reameestele. Nad olid teenistuses karastunud, nii palju kui mina aru sain, suurepäraseid sõdurid; ta oli türanlik ka nende vastu ja ei möödunud nädalatki, kui kedagi ei oleks antud sõjakohtu alla teenistusülesannete täitmatajätmise, deserteerimise või purjusoleku tõttu. Viimane rikkumine oli tavapärane, selle eest ei karistatud karmilt, kuid kahe esimese rikkumise eest karistati halastamatu karmusega. Tihti toimusid tallide vahetus läheduses piitsutamised, kus me pidime olema pealtvaatajateks. Mõned vanematest Indias teeninud ohvitseridest torisesid ja teesklesid šokeeritust, kuid ma arvan, et nad ei oleks tahtnud sealt mingi hinna eest puududa. Mulle meeldis piitsutamine, vedasin palju kordi oma semu Bryantiga kihla selle peale, kas piitsutatav karjatab enne kümnendat piitsahoopi või minestab. See oli igal juhul kõigest meelalahutustest kõige hasartsem.

Bryant oli veider pisike olevus, kes klammerdas mu karjääri alguses end minu külge nagu kaan. Ta lipitses varjamatult ja tal oli vähe raha, kuid võimega heameelt teha ja vajalikul hetkel kohal olla. Ta oli piisavalt taibukas, üritas välja paista kombeka inimesena, kuigi mitte peenutsevana; ta teadis kõiki klatšijutte, tundis kõiki, oli omamoodi nutikas. Ta säras pidudel ja klubiõhtutel, mis me Canterburys kohaliku seltskonna meeleheaks korraldasime; nendel üritustel oli ta väga otsekohene. Ta oli esimene uudistetooja, ta suutis ette kanda uudiseid Cardigani lõbustaval moel – mitte, et see oleks raske olnud. Ma leidsin ta olevat kasulikuna ja talusin teda vastaval määral; kasutasin teda ka kojanarrina, kui see sobis – ta oli ka sellel alal meisterlik. Nagu Forrest ütles, et kui sa virutad jalaga Bryantile tagumikku, hüppab ta kohe varsti väga kuulekalt püsti.

Ta tõepoolest vihkas „India“ ohvitseri, mis lähendas teda Cardiganile – oh, ma ütlen teile, et me olime rõõmus pisike ohvitseride seltskond – ja teenis välja „India“ ohvitseride

halvakspanu. Enamus neist põlgas ka mind, nagu ka teisi sukeldujaid, kuid meie põlgasime neid teistel põhjustel, seega olime nendega tasa.

Ainult ühe ohvitseri suhtes hakkasin ma etteaimatavalt tundma tõelist vastumeelsust, ma arvan, et tema vihkas mind veelgi enam. Ta nimeks oli Bernier, pikk, kullininaga mees, musta põskhabeme ja tumedate, üksteisele väga ligi olevate silmadega. Ta oli rügemendi parim mõõgamees ja laskur, enne minu rügementi saabumist ka parim ratsutaja. Ma ei leidnud selle tõttu tema silmis poolehoidu, kuid meievaheline tõsine vihkamine algas õhtul, mil ta vihjas, näivalt tol hetkel minu suunas vaadates, ilma kasvatuse ja kommeteta uusrikaste perekondadele.

Ma olin natuke liiga purjus, vastasel juhul oleksin ma oma suud rohkem kinni hoidnud, sest ta meenutas välimuselt inimtüüpi, keda ameeriklased kutsuvad härrasmees-mõrvariks – tõepoolest, ta nägi välja täpselt nagu üks ameeriklane, keda ma tundsin, tähelepanuväärse minevikuga James Hickok, surmav revolvrilaskur. Olles kergelt purjus, ütlesin, et olen parem rahamehest britt, kes üritab luua uut tublit sugupõlve, kui segavereline välismaalane.

Bryant hõiskas nagu alati mu naljade peale, ja ütles: „Braavo, Flash! Elagu vana hea Inglismaa!“ ja kõik hakkasid naerma, sest mu tavaline innukus ja üldine otsekoheus olid teinud mulle nime omalaadse John Bullina. Bernier kuulis ainult pooleldi, mis ma ütlesin, sest ma rääkisin suhteliselt tasase häälega, nõnda, et ainult mulle lähedalolijad kuulsid, kuid keegi pidi talle hiljem ütleva, sest sellest ajast peale vaatas ta mind jäise pilguga ning ta ei rääkinud minuga kunagi. Ta oli tundlik ka oma välismaise nime suhtes – tegelikult oli ta Prantsuse juut, kui tema sugupuud piisavalt hoolikalt uurida.

Mõni kuu pärast seda intsidenti sattusin ma Bernier'ga tõsiselt pahuksisse ning asusin endale reputatsiooni looma – reputatsiooni, mille paistel ma säran tänase päevani. Ma jätan jutustamata paljudest sündmustest, mis juhtusid rügemendis minu esimesel teenistusaastal – Cardigani riid ajalehega *The Morning Post*, näiteks, mis tekitas rügemendi ja laiema üldsuse hulgas meelepaha; tolle looga polnud ma seotud – ja jõuan kuulsa Flashmani ja Bernier duellini, millest räägitakse tänapäevani. Ma mõtlen sellele tagasi uhkuse- ja rõõmutundega, isegi praegu. Ainult kaks meest teadsid kogu tõde selle duelli kohta ja mina olin neist üks.

Peaaegu aasta pärast Rugbyst lahkumist jalutasin ma ühes Canterbury pargis, teel ühe mamma majja, et vastata küllakutsele. Ma olin riietatud paraadmundrisse, tundsin ennast hästi, kui ma märkasin puude all ühte jalutavat ohvitseri, daam käevangus. See oli Bernier ja ma uurisin, millist „mullikat“ ta „kännab“. Õigupoolest polnud ta mullikas, vaid väike koleda näoga

mustajuukseline naine, ülespoole suunatud nina ja nipsaka naeratusega. Ma vaatlesin teda ja mulle tuli pähe üks imeline idee.

Mul oli Canterburyd kaks või kolm armukest, kellega ma vahetevahel kohtusin, kuid mitte midagi tõsist. Enamusel noortest ohvitseridest oli armuke linnas või Londonis, kuid mul polnud midagi sellelaadset. Ma arvasin, et ta oli Bernier „mära” ja mida rohkem ma teda vaatlesin, seda enam ta minus huvi äratas. Ta nägi välja nagu priske kiisu, kes oskab voodirõõme hinnata, kuid tõsiasi, et ta oli Bernier' oma – kes pidas end naiste jaoks vastupandamatuks – muudaks müramise temaga veelgi magusamaks.

Ma ei raisanud aega, vaid uurisin, kus ta elab ning valisin aja, mil Bernier täitis teenistuskohustusi ja külastasin teda. Tal oli meeldiv pisike pelgupaik, väga maitsekalt, kuid mitte luksuslikult kujundatud: Bernier'l oli vähem raha kui minul, mis oli kahtlemata minu jaoks eelis. Ma kasutasin võimaluse ära.

Ta oli prantslanna, nõnda sain ma olla temaga otsekohesem kui inglise tüdrukuga. Ma ütlesin talle otsekoheselt, et ta meeldib mulle, üritasin ta sõbraks saada – väga lähedaseks sõbraks. Ma vihjasin, et mul on raha – ta oli lihtsalt üks hoor, hoolimata oma moekast välimusest ja snooblikust suhtumisest.

Esmalt teeskles ta šokeeritust ja kogeles päris rohkesti, kuid kui ma hakkasin lahkumist teesklema, muutis ta meelt. Ma arvan, et ma meeldisin talle, rahast hoolimata; ta mängis lehvikuga ja vaatas mind üle lehviku oma suurte mandlikujuliste silmadega, teeseldes samal ajal puiklevat neidist.

„Niisiis, sul on prantsuse tüdrukutest kujunenud halb arvamus?” ütleb tema.

„Mitte minul,” ütlen mina, ise sarmikalt käitudes. „Näiteks sinust on mul kujunenud väga hea arvamus. Mis su nimi on?”

„Josette.” Ta ütles seda väga kaunitl.

„Noh, Josette, joome meie tutvuse terviseks – minu kulul” – ja ma pillasin oma rahatasku lauale, mille peale tema silmad laienesid. See ei olnud pisike rahatasku.

Mind võib ju pidada mühaklikuks. Ma olin seda. Kuid ma säästsin aega ja vaeva, ehk ka raha – raha, mida narrid kulutavad kurameerimisel kinkide ostmisele, enne „lõbutsemist”.

Tal oli majas veini, me jõime üksteise teineteise terviseks ja rääkisime hea viis minutit, enne kui ma õrritasin teda lahti riietuma. Ta mängis mängu hästi kaasa, tüdinud ja provokatiivsete pilkudega, kuid paljana oli ta kirglik ja paheline, ma olin nõnda kannatamatu, et tõmbasin ta läbi, toolilt tõusmata. Kas ta oli mulle meelepärane, sest ta oli Bernier armuke või ta prantsuse

trikkide tõttu, seda ei oska ma öelda, kuid ma külastasin teda tihti ning hoolimata oma lugupidamisest Bernier vastu, olin ma ettevaatamatu. Umbes nädal hiljem, kui me olime tegevuses, kõlasid trepil sammud, uks lendas avali ja seal ta oligi. Ta jõllitas hetkeks, samal ajal kui Josette kriiksus ja peitis end linade vahele; mina ronisin voodi alla, seljas ainult mu vööni ulatuv särk – tema nägemine tekitas minus paanikat. Ta ei öelnud midagi; möödus hetk, uks prõmmis ning ma haarasin oma pükste järele. Sel hetkel tahtsin ma Bernier'ga edaspidi võimalikult palju distantssi hoida ja panin kiiresti riided selga.

Josette hakkas naerma ja ma küsisin, et mis talle küll nii palju nalja tegi.

„See on nii naljakas,“ itsitas ta. „Sina ... pooleldi voodi all ja Charles tagedalt jõllitamas su taguotsa.“ Ja ta kiljus laginal.

Ma ütlesin talle, et ta vait jääks, ta lõpetas naermise ja üritas mind, ise püsti tõustes ja minu suunas oma tisse raputades, tagasi voodisse meelitada, öeldes, et Bernier on kahtlemata lahkunud. Ma kahtlesin, valides iha ja hirmu vahel, kuni Josette hüppas voodist välja ja uksele riivi ette keeras, ja siis ma otsustasin, et ma võiksin siiski jätkata sellega, mis pooleli jäi, ja tõmbasin endalt riided seljast. Kuid ma pean enesele tunnistama, et see polnud kõige rõõmuküllasem naudingutsimine, millest ma olen osa võtnud, kuigi Josette oli väga hingestatud, ma kahtlustan, et hetkeolukorra tõttu.

Ma ei suutnud otsustada, kas minna hiljem rügemendi ohvitseride klubisse või mitte, ma olin kindel, et Bernier kutsub mu duellile. Kuid, minu üllatuseks, kui ma oma julguse kokku võtsin ja õhtusöögile läksin, ei pööranud ta mulle vähimatki tähelepanu. Ma ei taibanud, miks see nii oli, aga kui ta ka järgmisel ja ülejärgmisel päeval vaikseks jäi, võtsin taas julguse kokku ja külastasin Josette'i. Josette ei olnud Bernier'd näinud, nõnda tundus, et Bernier ei kavatsengi midagi ette võtta. Ma taipasin, et ta oli kehv vennike ja on oma armukese mulle jätnud – mitte selle tõttu, et ta oleks mind kartnud, vaid seetõttu, et ta ei talunud kergete elukommetega libu, kes oli talle truudusetu. Tõde oli muidugi see, et ta ei saanud mind duellile kutsuda, avaldamata oma duellikutse põhjust ja näimata naeruväärne; olles rohkem kursis rügemendi tavadega kui mina, ei soovinud ta armukese tõttu algetada afääri au teotamise üle. Kuid tal oli enesetalitsemisega tõsiseid raskusi.

Pahaaimamatult avaldasin oma saladuse Bryantile. Lipitseja oli rõõmus ja varsti olid kõik „sukeldujad” saladusest teadlikud. Oli ainult aja küsimus, millal uudispomm plahvatab, ja ma oleksin pidanud ette nägema, et olukord võib selliseks kujuneda.

Sündmus leidis aset õhtusöögijärgsel ajal, mil me mängisime kaarte ja Bernier vestles kahe

„indialasega“. Mänguks oli 21⁵, selle mängu ajal tegin ma nalja ruutuemandaga kaardi üle, mida ma pidasin enesele õnne toovaks kaardiks. Forrest täitis kaardimängus pangapidaja rolli ja kui ta pani maha mu ässa ja ruutuemandaga viiekaardilise käe, hõiskas kuradi loll Bryant: „No vot! Tal on su emand, Flashy! Sulle tasuti samaga, kuidas sina teistele!“

„Mida sa sellega mõtled?“ küsis Forrest, võttes enda kätte kaardid ja panused.

„Flashyga on asjad vastupidi, tead sa,“ ütles Bryant. „Ta võtab endale teiste kuttide emandad.“

„Ahhaa,“ ütleb Forrest, irvitades. „Kuid ruutuemand on hea inglanna, kas pole nii, Flashy? Sinu stiiliks on prantsuse märavarssade rautamine, nagu ma kuulen.“

Oli palju naeru ja pilke, mis olid suunatud Bernier'le. Ma oleksin pidanud neid vaigistama, kuid ma olin piisavalt rumal, et kaasa lüüa.

„Pole midagi valesti prantsuse märavarssadega,“ ütlesin mina, „niikaua kuni džoki on inglane. Prantsuse ratsutaja on tore küll, kuid nad ei pea tõsisel võiduajamises piisavalt kaua vastu.“

See oli kahtlemata, arvestades joodud portveini kogust, päris mannetu lõõpimine, kuid ühtlasi oli see viimane piisk karikas. Järgmisel hetkel tõmbas keegi tooli mu istumise alt ja Bernier seisis ja vandus tulivihase näoga mu kohal, kui mina olin põrandal siruli.

„Mida kuradit!“ alustas Forrest, kui ma püsti ukerdasin ja ka teised püsti tõusid. Ma olin pooleldi jalgade peal, kui Bernier mind lõi, ma kaotasin tasakaalu ja kukkusin taas.

„Jumala eest, Bernier!“ karjub Forrest, „oled sa hulluks läinud?“ ja nad pidid Bernier'd tagasi hoidma, muidu oleks ta mu julmalt läbi peksnud, ma arvan. Nähes teda kinni hoituna, asusin vanduma ja teda ründama, kuid Bryant haaras minust kinni, karjudes: „Ei, ei, Flash! Hoia eemale, Flashy!“ ja nad kogunesid ka minu ümber.

On tõsi, et ma tundsin kabuhirmu, sest õhus oli tunda mõrvarlikkuse aroomi. Kõige parem laskur rügemendis oli mind löönud ja üles ässitanud – kartlik või mitte, aga ma olen kriisiolukordades alati olnud leidlik ja piisavalt selgepiirilise mõtteviisiga – ja antud olukorrast ei olnud muud väljapääsu kui duell. Minu duellist loobumine tähendanuks minu armeekarjääri ja ühiskondliku elu lõppu. Kuid temaga võitlemine oli kiire tee hauani.

See oli nii kohutav dilemma ja sel hetkel, kui nad meid eraldi hoidsid, taipasin, et mul peab olema aega mõelda, planeerida ja leida lahendus. Ma eemaldusin neist ja kõndisin sõnatult ohvitseride klubist välja, täpselt nagu mees, kes peab teistest eemalduma, enne kui ta pahandusega hakkama saab.

⁵ 21 - kaardimäng, *blackjack* eelkäija

Ma võtsin endale 5 minutit mõtteaega ja seejärel sammusin uuesti rügemendi ohvitseride klubisse. Mu süda puperdas ning ma nägin kahtlemata maruvihane välja ja kuigi ma värisesin, siis arvasid nemad, et ma olin pigem vihane. Minu sisse astumisega lobisemine lõppes ja ma tunnetan seda vaikust ka nüüd, kuuskümmend aastat hiljem, ning näen elegantseid figuure sinistes mundrites ja laual säravaid hõbemünte ja Bernier'd üksinda ja väga kahvatuna kamina ääres istumas. Ma läksin otsejoones tema suunas. Ma olin oma kõne valmis mõelnud.

„Kapten Bernier,“ ütlesin mina, „sa löid mind oma käega. See oli järelemõtlematu teguviis, sest ma suudaksin su läbi peksta, kui ma seda vaid sooviksin.“ See oli avameelselt öeldud, Flashman, loomulikult. „Kuid ma eelistan võidelda nagu härrasmees, isegi kui sina seda ei soovi.“ Ma pöördusin kannapealt ringi. „Leitnant Forrest, kas sa hakkaksid mu sekundandiks?“

Forrest vastas jaatavalt, Bryant paistis olevat sellisest asjade käigust haavunud.

Ta paistis arvavat, et ma oleksin pidanud tema oma sekundandiks määrama, kuid ma olen määranud temale hoopis teise rolli.

„Ja kes saab sinu sekundandiks?“ küsisin Bernier'lt. Ta nimetas oma sekundandiks Tracy, ühe „India“ mehe, ma kummardasin kergelt Tracy ees ja läksin seejärel kaardilauda, nagu poleks vahepeal midagi juhtunud.

„Härra Forrest tegeleb duelli korraldamise üksikasjadega,“ ütlesin ma teistele. „Mängime veel ühe partii?“

Nad jõllitasid mind. „Kurat võtaks, Flash, sa oled väga külmavereline!“ hõikas Bryant.

Ma kehtasin õlgu, võtsin kaardid kätte ja me hakkasime taas kaarte mängima, teised olid väga põnevil – liiga põnevil märkamaks, et mu mõtted ei olnud kaardimängule keskendunud. Õnneks nõuab 21 mängimine vähe keskendumist.

Mõne hetke pärast tuli Forrest, kes oli just Tracyga nõu pidanud, minu juurde ütlema, et lord Cardigani loal, mis tema hinnangul kindlasti tuleb, võiksime duelli pidamiseks kohtuda maneeži juures kell kuus hommikul. Eeldati, et ma valin duellirelvaks püstolid – väljakutsujana sain mina valida. Ma noogutasin muretult ja kiirustasin Bryantit tagant. Mängisime veel mõne partii kaarte, seejärel ütlesin, et lähen magama, süütasin manilla sigari ja soovisin teistele rõõmsameelselt head ööd, justkui mõte püstoliduellist koidikul ei vaevaks mind rohkem kui see, mida ma hommikusöögiks süüa. Mis ka ei juhtu, ma olin ainuüksi praeguse õhtuga vähemalt oma populaarsust kasvatanud.

Ma peatusin puude all, teel oma elamusse ja mõne hetke pärast, nagu ma eeldasingi, tõttas

Bryant minu suunas, täis põnevust ja muret. Ta hakkas jahvatama, milline lahe mees ma olen ja kui brutaalne Bernier on, kuid ma peatasin ta jutuvoo.

„Tommy,“ ütlesin mina. „Sa ei ole rikas mees.“

„Äh?“ ütleb tema. „Mida ...“

„Tommy,“ ütlesin mina. „Kas sa tahaksid teenida kümme tuhat naela?“

„Jumala nimel,“ ütleb tema. „Mille eest?“

„Tagamaks, et Bernier astub homsel duellil minu vastu laadimata püstoliga,“ ütlesin ma otse välja. Ma tundsin teda hästi.

Ta jõllitas mind ja hakkas siis taas lobisema. „Jumal küll, Flash, kas sa oled hulluks läinud? Laadimata ... miks ...“

„Jah või ei,“ ütlen mina. „Kümme tuhat naela.“

„Kuid see on mõrv!“ vingus ta. „Meid puuakse selle eest üles!“ Nagu näha, polnud sõnakestki juttu autundest või muust sellelaadsest jurast.

„Keegi ei poo meid üles,“ ütlesin ma talle. „Ja räägi vaiksemalt, kuuled sa? Niisiis, Tommy, sa oled taibukas mees, käeliselt osav – ma olen seda pidudel näinud. Sa saad sellega ka une pealt hakkama. Kümne tuhande eest?“

„Mu Jumal, Flash,“ ütleb ta, „Ma ei julge seda teha.“ Ja ta hakkas taas lobisema, kuid seekord sosinal.

Ma lasin tal hetkeks edasi jahvatada, sest ma teadsin, et ta jõuab oma jutus ringiga tagasi alguspunkti. Ta oli ahne vörd ja mõte kümnest tuhandest oli tema jaoks nagu Aladdini aardekoobas. Ma selgitasin talle, kui lihtne ja ohutu see plaan on, ma tulin selle plaani peale rügemendi ohvitseride klubist lahkumise järel.

„Mine ja laena kõigepealt Reynoldsilt duellipüstolid. Vii nad Forresti ja Tracy juurde ja paku end püstolilaadijaks – sa topid oma nina igale poole, nad võtavad su pakkumise rõõmuga vastu ega mõtle kaks korda.“

„Kas tõesti, Jumala eest?“ karjatas ta. „Nad teavad, et ma olen su sõber, Flashy.“

„Sa oled ohvitser ja härrasmees,“ toonitasin ma talle.

„Kes suudaks hetkekski ette kujutada, et sa laskuksid nõnda madalale ja oleksid valmis sooritama nõnda reetlikku teo, äh? Ei, ei. Tommy, pole kahtluseraasugi. Hommikul, sõjaväearsti ja sekundantide juuresolekul, laed püstoli ära – hoolikalt. Ära ütle, et sa ei ole suuteline püstolikuuli pihku peitma.“

„Oh, jah,“ ütleb ta, „lihtsalt. Aga–“

„Kümme tuhat naela,“ ütlesin mina ja ta limpsatas keelega üle oma huule.

„Jeesus,“ ütles ta pikaldaselt. „Kümme tuhat. Fui! Ausõna, Flash?“

„Ausõna,“ ütlesin mina ja süütasin uue manilla sigari.

„Ma teen selle ära!“ ütles ta. „Mu Jumal! Sa oled kurat, Flash! Sa ei tapa teda ometigi? Ma ei võta mõrvast osa.“

„Kapten Bernier'l on minuga sama ohutu kui minul temaga,“ ütlesin ma. „Mine nüüd ja otsi Reynolds üles.“

Ta asus teele. Ta oli aktiivne litapoeg, ütleks ma ta kiituseks. Kui ta millelegi pühendus, siis kogu südame ja hingega.

Ma läksin oma majutuskotta, sain lahti mind ootavast Bassetist ja heitsin koikule magama. Mu kurk oli kuiv ja kui ma mõtlesin, mis ma olin korda saatnud, hakkasid mu käed higistama. Hoolimata ülimalt enesekindlast hoiakust, mida ma Bryantile etendasin, olin ma surmani kohkunud. Mis siis, kui miski läheb valesti ja Bryant keerab asja tuksi? See tundus nii lihtne sellel paanilisel mõttehetkel väljaspool ohvitseride klubi – hirm stimuleerib mõttetegevust, kuid see ei pruugi olla selge mõttetegevus, sest igaüks leiab näiliselt sobiva lahenduse probleemile ja asub seda seejärel teostama. Ma mõtlesin kohmitseva Bryanti peale, ta liigsele jälgimisele ja enese ees seisvale täpse käega Bernier'le, kel käes laetud püstol, püstolitoru suunatud mu rinnale, ja tundsin, kuidas kuul mu keha läbistab ja ma karjudes maha kukun ja ära suren.

Ma oleksin peaaegu hirmust karjuma hakanud sellele mõeldes ja lamasin tõinates seal pimedas ruumis; ma oleksin püsti tõusnud ja pagenud, kuid mu jalad ei kandnud mind. Nõnda hakkasin ma palvetama, mida ma polnud teinud kaheksa-aastasest saati. Kuid ma jätkasin mõtlemist Arnoldist ja pörgust – mis on kahtlemata tähendusrikas –, ainult brändi joomine võiks veel aidata, kuid tegelikult sobiks vesi sama hästi.

Ma ei maganud sel öösel, vaid kuulasin, kuidas kell lõi kuni koidikuni iga viieteistkümne minuti tagant ja siis kuulsin ma Bassetit lähenemas. Mul oli piisavalt oidu, et ta ei leiaks mind punasesilmse ja värisevana; nõnda ma siis teesklesin magamist, norsates nagu orel, ja ma kuulsin teda ütlevat: „Uskumatu! Kuula vaid, magab nagu beebi. Kas ta pole mitte see võitluskukk?“ Teise teenri hää, ma eeldan, vastas: „Nad on kõik ühte moodi, pagana totakad. Kui Bernier on talle otsa peale teinud, siis ta enam ei norska. Ta magab siis norskamiseks liiga sügavalt.“

Olgu, mu poiss, kes sa ka ei oleks, kui ma suudan ületada selle katsumuse, siis saame

võrdluseks näha, kuidas sina pead vastu olukorras, kus hobuserautaja-seersant sind piitsutab. Saame näha, kui sügavalt sa siis ise norskad. Ja selle vihapurske jooksul asendus mu hirmutunne enesekindlusega – Bryant suudab kindlasti mind läbi näha – ja kui nad minu järele tulid, olin ma rahulik, isegi rõõmus.

Kui ma olen hirmul, lähen ma näost punaseks, mitte kahvatuks, nagu enamik mehi, nõnda, et minu näos võib hirmu pidada vihaks, mis on mulle rohkem kui korra kasuks tulnud. Bryant ütleb mulle, et tol hommikul maneeži minnes oli mu nägu sama punane kui võitluskalkuni lott. Ta ütles, et teised olid veendunud, et mu kindlaks sooviks oli tappa Bernier. Mitte, et nad arvanuks, et ma seda suudan, aga nad olid hetkeks vait, kui me platsil kõndisime ja trompetimängija lasi kõlada äratussignaali.

Loomulikult olid nad Cardigani teavitanud duelli toimumisest, mõned uskusid, et ta võib duelli ära hoidmiseks sekkuda. Aga kui ta sellest kuulis, ütles ta lihtsalt: „Kus nad duelli peavad?“ ja läks uuesti magama, käskides ennast kell viis kutsuma tulla. Ta ei kiitnud duelle heaks – kuigi ta on ise mitu korda duellant olnud –, kuid ta arvas, et kui hakata duelli toimumist kinni määtsima, kannataks rügemendi reputatsioon.

Bernier ja Tracy olid juba koos sõjaväearstiga kohale jõudnud ja udu oli veel puude all maas. Meie jalad mütsatasid vastu kastest märga murukamarat, kui me nende juurde astusime, Forrest koos minuga, Bryantil püstolikarp kaenla all, järgnesime teistele. Umbes viiekümne jardi kaugusel, tara juures puude all, oli väike salk ohvitseri ning ma nägin Cardigani kiilaspead tema keepmantlist ülalpool, ta suitsetas sigarit.

Bryant ja kirurg kutsusid Bernier ja minu enda juurde, Bryant küsis, kas me ei sooviks tüli rahumeelselt lahendada. Me mõlemad olime vait; Bernier oli kahvatu ja vaatas ainiti üle mu õla ja mina olin sel hetkel nii lähedal ümberpööramisele ning ärajooksmisele kui ei kunagi varem. Ma tundsin, et mu soolikad annavad kohe järele ja mu käed värisesid mantli all.

„Hästi siis,“ ütles Bryant ja läks kirurgiga väikese ülesseatud laua juurde. Ta võttis püstolid välja ja silmanurgast nägin teda tulekivi kontrollimas, laengut valamas ja kuuli sisestamas. Ma ei julgenud teda liialt jälgida, igal juhul tuli Forrest just tol hetkel ja viis mu tagasi mu õige koha peale. Kui ma ümber pöörasin ja kirurg peatus, et üles korjata mahakukkunud püssirohupudel, surus Bryant padruni ühte rauaõõnde.

Nad pidasid hetkeks nõu, siis sammus Bryant Bernier' juurde ja ulatas talle püstoli, seejärel tuli ta minu juurde teise püstoliga. Mu seljataga ei olnud kedagi ja kui ma samal ajal kaitseriivi eemaldas, pilgutas Bryant kiirelt märguandeks silma. Ma olin väga hirmunud ja

ei suuda kirjeldada seda meeletut kergendustunnet, mis läbis mu keha, justkui näpistades iga jäset. Ma jään igal juhul ellu.

„Härrasmehed, soovite te otsusekindlalt jätkata?“ Bryant vaatas järgemööda meie mõlema poole. Bernier ütles: „Jah,“ kõva ja selge häälega. Ma noogutasin.

Bryant eemaldus tulejoonest; sekundandid ja kirurg asusid tema taha, jättes Bernier ja minu üksteisega vastamisi, vahemaaga kakskümmend sammu. Ta seisis küljega minu poole, püstol külje peal, jõllitades minu nägu, justkui valides sihtpunkti – sellelt kauguselt suutis Bernier mängukaardil tabada kõiki mastitähiseid.

„Püstolid teevad lasu väikseimagi vajutuse peale,“ hõikas Bryant. „Kui ma lasen taskurätil kukkuda, siis võite sihtida ja tulistada. Ma lasen sellel mõne sekundi pärast langeda.“ Ja ta hoidis ühes käes valget taskurätti.

Ma kuulsin Bernier püstoli vinnastamise häält. Ta silmad püsisid minul. Rahune, Bernier, mõtlesin ma, su pingutused on asjatud. Taskurätik langes.

Bernier' parem käsi tõusis väledalt nagu raudteesignaali, enne kui ma suutsin püstoli vinnastada, vaatasin ma juba tema püssitorusse – murdosa sekundi pärast tulistas ta suitsupahvaku minu suunas, laenguplahvatuse järel tundsin midagi oma põske kriimustamas – see oli täitehülss. Ma astusin sammu tagasi. Bernier jõllitas mind, õudusest kange, et ma olin endiselt jalul ja keegi karjus: „Mööda, tänu Jeesusele!“ ja keegi teine nõudis karjudes kõigilt teistelt vaikust.

Nüüd oli minu kord ja korra oli mul himu ta jalapealt maha lasta. Kuid siis oleks Bryant võinud mõistuse kaotada ja selline asi ei olnud naganii osa mu plaanist. Minu võimuses oli endale nüüd kujundada reputatsioon, mis tekiks armees nädalaga – vana hea Flashy, kes varastas teise mehe naise ja talus mehe poolt saadetud lööki, kuid oli liiga kombekas, et olukorda ära kasutada, seda isegi duellil.

Nad seisisid nagu kivid, silmad Bernier'l, oodates, et ma ta maha lasen. Ma vinnastasin teda vaadates oma püstoli.

„Lase juba, kurat sind võtaks!“ karjus ta äkitselt, nägu kaame raevust ja hirmust.

Ma vaatasin hetkeks ta poole, seejärel tõstsin püstoli puusa kõrgusele, kuid püstolitoru suunasin kõrvale. Ma hoidsin püstolit hooletult käes, nõnda, et kõik teaksid, et ma lasen sihilikult mööda. Ma vajutasin päästikule.

Järgnevalt juhtunu on osa rügemendi ajaloost; ma mõtlesin tulistada maapinda, kuid juhuslikult oli kirurg oma koti ja alkoholipudeli asetanud laskesuunas murule, võib-olla 30

jardi jagu eemale ja pimedat juhust läbi lasin pudelilt korgi maha.

„Jumala eest, lasi püstolist kuuli vastast sihtimata!“ karjus Forrest.

Nad tormasid edasi, karjades, kirurg hüüdis teotavaid väljendeid, avaldades hämmastust kildudeks purunenud pudeli üle. Bryant patsutas mind õlale, Forrest väänas mu kätt, Tracy seisis hämmastunult – talle tundus, nagu kõigile teistele, et ma olin säästnud Bernier' elu ja samal ajal tõestanud oma rabavat laskeosavust. Mis puutub Bernier'sse, siis tema oli endiselt mõrvarliku pilguga, kuid ma marssisin otsejoones tema poole oma väljasirutatud käega ja ta oli sunnitud selle vastu võtma. Talle valmistas suuri raskusi mulle mitte oma säravat püstolit näkku toppida ja kui ma ütlesin: „Ei pea enam viha, vana semu?“, siis tõi ta kuuldavale mõistetamatu urina, pööras kannapealt ringi ning jalutas minema.

See kõik ei jäänud ka Cardiganile märkamata, kes jälgis asjade käiku eemalt. Seejärel kutsuti mind alkoholist lookas hommikusöögilauda – sest „sukeldujad“ tähistasid stiilselt duelli möödumist ja seda, kuidas ma talle otsusekindlalt vastu astusin ja seejärel õhku tulistasin. Cardigan andis käsu ilmuda tema juurde, seal olid ka adjutant, Jones ja vihane Bernier.

„Seda ma ütlen, ma ei luba sellist asja!“ ütles Cardigan. „Ho, Flashman, tule siia! Ho-ho. Nüüd siis, suruge üksteisel kätt, ma ütlen, kapten Bernier ja kinnitage mulle, et asi on läbi saanud ja au taastatud.“

Ma ütlesin omalt poolt: „Minu poolest on asi läbi, mul on tõepoolest kahju, et selline vahejuhtum üldse aset leidis. Kuid lask tuli kapten Bernier'lt, mitte minult. Aga siin on mu käsi, taaskord.“

Bernier küsis järsult: „Miks sa mööda lasid? Sa lased mul paista narrina. Miks sa ei lasknud minu pihta, nagu mees?“

„Mu hea härra,“ ütlesin mina. „Ma ei ütle sulle, kuhu sina oma kuuli sihtima pead, ära sina ütle mulle, kuhu mina oleksin pidanud sihtima oma kuuli.“

See ütlus, nagu mulle öeldakse, on leidnud tee mingisse tsitaatidekogumikku; see ütlus jõudis nädala jooksul The Timesi, samuti on mulle öeldud, et Wellingtoni hertsog täheldas seda ütlust kuuldes: „Paganama hästi öeldud. Ja väga õigesti, ka.“

Sel hommikul juhtunu tagas Harry Flashmanile kuulsuse – kiire kuulsuse, mis ei oleks mulle osaks saanud isegi siis, kui ma oleksin üksinda rünnanud suurtükiväepatareid. Selline on kuulsus, eriti rahuajal. Kogu lugu levis kiiresti ja mõnda aega tunti mind isegi tänaval jalutades ära, vaimulik Birminghamist kirjutas mulle kirja, öeldes, et nagu mina olin näidanud halastust, nõnda halastatakse ka mulle. Parkin, Oxfordi tänava relvasepp, saatis mulle kaks

püstolit, hõbedaste ilustustega, minu nimeinitsiaalidega – selline asi pidi ärile hea olema, arvasin ma. Ka alamkojas esitati küsimusi pahelise duellipidamise kohta ja Macaulay vastas, et kuna üks hiljuti aset leidnud duelli osavõtjatest näitas üles mõistlikkust ja humaansust, siis valitsus, kuigi duellipidamist kahetsustundega hukka mõistes, siiski loodab, et antud juhtum näitab teistele head eeskuju. („Õige, õige!“ ja hõisked.) Mu onu Bindley't kuuldi ütlemas, et tema õepojas on rohkem meest kui ta arvas ja isegi Basset ajas rinna ette, sest tema isandaks oli nõnda lahe mees.

Ainuke isik, kes oli minu suhtes kriitiline, oli mu oma isa, kes ütles oma haruldases kirjas: „Ära ole enam kunagi selline põrgulik tobu. Sa ei võitle duellidel, et õhku tulistada, vaid selleks, et tappa oma vastane.“

Niisiis on Josette nüüd minu, vallutasin ta – ja ta suhtus minusse mõnevõrra aukartlikult, seda võin ma öelda – minu kui julge mehe, hea täpsuslaskuri ja sündsa mehe reputatsioon oli nüüd kindlatel alustel, ma olin kõige sellega päris rahul. Ainus takistus oli Bryant, kuid temaga sain ma samuti lihtsalt ühele poole.

Kui ta oli duellipäeval lipitsemisega ühele poole saanud, jõudis ta küsida oma kümne tuhande naela kohta – ta teadis, et ma olin rikas, või vähemalt mu isal oli palju raha, kuid ma teadsin, et bossilt ma küll kümnet tuhandet naela ei saa. Ja ma ütlesin sedasama ka Bryantile, ta oli rabatud ilmega, nagu ma oleks teda kõhtu löönud.

„Kuid sa lubasid mulle kümnet tuhandet,“ hakkas ta virisema.

„Rumal lubadus, kas pole? – kui selle üle piisavalt kaua mõelda,“ ütlesin mina. „Kümme tuhat naela, ma mõtlen – kes ometi maksaks nõnda palju?“

„Sa valelik siga!“ karjub ta, raevust nutma puhkedes. „Sa vandusid, et maksad mulle!“

„Seda tobedam oled sina, et mind uskusi,“ ütlesin mina.

„Õigus, Jumala eest!“ urises ta. „Seda me veel vaatame! Mind sa ei peta, Flashman, ma –“

„Mida sa ikka teed?“ ütlesin mina. „Räägid kõigile? Tunnistad üles, et sa saatsid laadimata püstoliga mehe duellile? See saab olema alles huvitav lugu. Sa tunnistaksid üles teo, mille karistuseks on surmanuhtlus – kas sa sellele oled mõelnud? Mitte, et keegi sind usuks – kuid nad lõpetaksid su teenistuskarjääri ebasobiva käitumise tõttu, kas pole nii?“

Ta mõistis oma olukorda ja ta ei saanud selles suhtes midagi ette võtta. Ta isegi katkus oma juukseid, siis ta anus mind, kuid ma naersin tema üle, lõpuks lubas ta mulle kätte maksta.

„Sa veel kahetsed seda!“ karjus ta. „Jumala nimel, ma maksan sulle kätte.“

„See on palju tõenäolisem kui see, et sina näed kümnet tuhandet naela,“ ütlesin ma talle ja ta

hiilis minema.

Ta ei tekitanud mulle muret, mis ma ütlesin, oli Jumala tõsi. Ta ei julgenud sõnagi iitsatada, kartes omaenese elu pärast. Loomulikult, kui ta oleks vähegi mõelnud, oleks ta kümne tuhande naela suurust altkäemaksu pidanud algusest peale kahtlaseks. Kuid ta oli ahne ja ma olen elanud piisavalt kaua, et teada, et pole olemas narrust, mille teostamist ei kaaluks üks mees, kellel on võimalus võita raha või naine.

Siiski, kui ma oleksin tol korral saanud end õnnitleda selle puhul, kuidas kogu asi lahenes, ja sellele sündmusele tagasi vaadata, siis ütleksin, et see oli üks kõige tähtsamaid ja kasulikumaid juhtumisi mu elus, kuigi selle tõttu tekkis mul kohe probleeme. Probleem tekkis mõne nädala pärast ja olukord lõppes sellega, et ma pidin mõneks ajaks rügemendist lahkuma. See juhtus mõni aeg enne seda, kui rügement sai austava ülesande eskortida Londonisse kuninganna tulevane abikaasa prints Albert. Temast sai rügemendi aukolonel, muuseas sai rügement ka uue mundri ja rügemendi nimeks sai 11. husaarirügement. Põhiline oli see, et ta tundis sügavat huvi rügemendi tegemiste vastu ja minu duellilugu äratas nõnda suurt kõlapinda, et ta hakkas kogu lugu tõsisemalt uurima, olles sakslasest askeldaja, sai ta teada ka duelli tegeliku põhjuse.

Selline asi oleks äärepealt mu karjäärile vee peale tõmmanud. Tema armastatud rügemendi koosseisus, nagu ta teada sai, on ohvitseri, kes seltsivad prantsuse hooradega ja isegi võitlevad duellidel nende pärast. Prints oli antud olukorras järeleandmatu, lõpptulemusena pidi Cardigan mu enda juurde kutsuma ja selgitama mulle, et omaenda huvides peaksin ma mõneks ajaks rügemendist eemal olema.

„Nõutakse,“ ütles ta, „et sa lahkusid rügemendist – ma saan aru, et ametliku kavatsuse järgi peaks lahkumine rügemendist olema lõplik, kuid ma kavatsen selle kavatsuse sisu tõlgendada ajutisena. Mul ei ole kavatsust loobuda paljulubava ohvitseri teenetest – mitte Tema Kuningliku Kõrguse ega kellegi teise nimel. Sa võid lahkuda, loomulikult, kuid ma usun, et parim oleks, kui sa eemalduksid mõneks ajaks rügemendist ja selle tegemistest. Ma saadan su mõnda teise üksusesse, Flashman, kuni kära on vaibunud.“

Mulle ei meeldinud selline idee ja kui ta teadustas, et tema valitud rügement oli hetkel paigutatud Šotimaale, oleksin ma äärepealt mässama hakanud. Kuid ma taipasin, et selline korraldus kehtib ainult mõni kuu, kergendustundega sain aru, et Cardigan oli endiselt minu poolel – kui minu asemel oleks duellil võidelnud Reynolds, siis oleks lugu kujunenud hoopis teistsuguseks, kuid mina olin üks Cardigani lemmikutest. Kuid ühte peab lisama lord Ho-Ho

kohta, kui sa olid üks ta lemmikutest, siis astus ta alati sinu kaitseks välja, oli sul siis õigus või mitte. Vana tola.

Ma olen sõdurina teeninud liiga paljudes riikides ja tundnud liiga paljusid inimesi, et langeda inimeste liiga täpse iseloomustamise sohu. Ma jutustan sellest, mida ma olen näinud, ja te võite ise teha omad järeldused. Ma tunnen Šotimaa ja šotlaste suhtes vastumeelsust; see kant on liiga märg ja inimesed mühaklikud. Nende head omadused tüütasid mind – kokkuhoidlikkus, usinus ja pühalikkus, sealsed noored naised on väga tormakad olendid, kindlasti voodiväärilised, kui selline on su eelistus naiste osas. (Üks mu tuttav, kes tegi seda šoti kirikuõpetaja tütreaga, kirjeldas seda kui maadlusmatši tragunirügemendi seersantiga.) Sealsed mehed on minu arvates tõsised, vaenulikud ja ahned, nemad omakorda pidasid mind jultunuks, ülbeks ja taibukaks.

Seda üldiselt, kuid oli ka erandeid, nagu te veenduda võite. Parimateks asjadeks Šotimaal on portvein ja Bordeaux vein, mille peale šotlastel on hea nina, kuid viski ei hakanud mulle kunagi meeldima.

Mind paigutati Paisley'sse, mis asub Glasgow ligidal. Ma korrutasin endale, et mõne kuu pärast olen ma tagasi 11. husaarirügemendis ja ma pean selle aja ära kannatama, isegi kui see tähendas mõneks ajaks mõnusast elukeskkonnast eemalolekut. Mu eelaimdused olid tõesed, kuid vähemalt ei kujunenud seal elu igavaks, seda kartsin ma kõige enam. Kaugel sellest.

Tol ajal toimusid rahutused kõigis Suurbritannia tööstusrajoonides, mis läksid mulle väga vähe korda, tõepoolest, ma pole kunagi pidanud vajalikuks nende sündmuste kohta midagi lähemalt lugeda. Töötav rahvas oli üles kihutatud, vabrikulinnades toimusid mässud, kangrud purustasid kangastelgi ja tšartiste⁶ vahistati, kuid meie, noorem põlvkond, ei pööranud sellele kõige vähematki tähelepanu. Kui sa oled kasvanud maal või elad Londonis, siis need sündmused ei tähendanud sulle mitte midagi ning ma taipasin, et vaesem rahvas oli mässumeelne ja soovis teha vähem tööd rohkema raha eest. Olgu neetud kõik vabrikuomanikud, kes lasevad sellisel asjal sündida. Sellega võis seonduda rohkem, kuid ma kahtlen selles ja keegi pole mind veennud, et tegu oli millegi enama kui nende kahe vahelise sõjaga. Nii on alati olnud, nõnda ka jääb, nii kaua kui ühel mehel on midagi, midagi teisel ei ole. Kurat võtku too vaene mees endaga põrgusse kaasa.

Kurat paistis töölisi ette võtvat, koos valitsuse abiga ja meie, sõdurid, olime valitsuse mõõk. Väeosad kutsuti agitaatoreid vaigistama, loeti ette 1714. aasta mässuseadus, mõnes kohas toimusid kahe poole vahel kokkupõrked, mõne hukkunuga. Ma olen praegu piisavalt neutraalne, mu raha on kindlalt pangas, kuid tol ajal teadsid kõik, et ma needsin töölisi ja

⁶ tšartist - tööliklassi liikumise pooldaja 19. sajandi Inglismaal

ütlesin, et keegi peaks neid piitsutama, üles pooma ja sunnitööle saatma, ma olin kõige selle poolt, ka Wellingtoni hertsog oli minuga samal arvamusel. Teil pole tänapäeval arusaamist, kui kaugele kogu asi läks; tehaserahvas oli siis vaenlane, nagu ta oleks prantslane või afgaan. Töölised pidi maha suruma, alati kui nad mässu alustasid ja seda pidid tegema meie väeosad. Ma olin teadmatuses nende sündmuste põhjustest, kuid ma nägin mingis mõttes teistest kaugemale ette, täpsemalt tõsiasi, et üks asi on viia Briti sõdureid välismaalaste vastu, kuid kas nad võitleksid ka oma rahva vastu? Enamus 11. husaarirügemendi sõduritest olid tööliklassist, seega ma ei uskunud, et nad asuksid võitlusse oma vendade vastu. Ma ütlesin seda, kuid mulle kinnitati, et distsipliin lahendab olukorra. Hästi, mõtlesin ma, võib-olla on nii, võib-olla mitte, kuid kes iganes satub rahvahulga ja lihtsõdurite arveteklaarimise keskele, igatahes ei saa see olema vana Flashy.

Kui mind sinna saadeti, oli Paisley vaikne koht, kuid võimud hoidsid kahtlustavalt sellel kohal silma peal, sest seda kohta peeti õonestustegevuse kasvulavaks. Nad alustasid igaks juhuks maakaitseväge ülesehitamist, see ülesanne usaldati mulle – esmaklassilise ratsaväerügemendi ohvitser juhendamas mitteregulaarset jalaväeväeüksust, nii pidigi juhtuma. Nad osutusid andekateks, õnneks; paljud vanemad mehed olid osa võtnud Napoleoni sõdade aegadel Pürenee poolsaare sõja lahingutest ja seersant oli võidelnud Waterloo lahingus 42. jalaväerügemendi ridades. Seega oli esialgu mul seal vähe teha.

Mind majutati piirkonna suurima vabrikuomaniku juurde, ta oli traditsioone järgiv ja kangekaelne, rikas mees pika nina ja läbitungiva pilguga. Ta elas mõneti stiilselt ühes Renfrew majas; ta tervitas mind talle omasel, iseäralikul viisil.

„Me ei arva hästi sõjaväelastest,“ ütles ta, „ja me saaksime väga hästi ka teieta hakkama. Kuid tänu vagurale valitsusele ja paganama reformiaktile me selles viletsas olukorras olemegi, seetõttu peame me taluma sõdurite kohalolekut. Skandaal! Kas sa näed neid kelme mu vabrikus? Ma saadaksin sekundi pealt pooled neist Austraaliasse, kui see minu hooleks jäetaks! Las teised tunnevad näljatunnet nädala või kaks – siis kuuleks ma vähem nende kassikräunumist.“

„Sa ei pea kartma, sir,“ ütlesin ma talle. „Me kaitseme sind.“

„Hirm?“ puristas ta. „Ma ei karda, John Morrison ei värise oma tööliste ees, seda võin ma kinnitada. Mis puutub kaitsmisse, siis, eks me näe.“ Ta vaatas mind korra ja krimpsutas nina.

Ma pidin hakkama elama koos selle perekonnaga – ja kuidas saaks teisiti olla, arvestades

asjaolusid, mis mind siia tõid – ja hetkel viis ta mu oma kabinetist läbi oma suure maja sünge eeskoja perekonna elutuppa. Kogu maja oli paganama sünge, külm, lõhnas mulla ja õigluse järele, kuid kui ta lõi lahti elutoa ukse ja juhatas mu sisse, unustasin ma oma ümbruse.

„Härra Flashman,“ ütles ta, „see on proua Morrison ja mu neli tütart.“ Ta vuristas ette nende nimed nagu oleks tegu kohalolekukontrolliga. „Agnes, Mary, Elspeth ja Grizel.“

Ma lõin kannad klõpsuga kokku ja kummardasin uhkelt – ma olin mundris, 11. husaarirügemendi kuldtikandiga sinine sõdurikuub ja roosad püksid olid juba kuulsust kogunud ja minu seljas nägid nad väga head välja. Neli pead vaatasid minu poole, üks neist noogutas – see oli proua Morrison, pikka kasvu ja pika ninaga naine, kelles võis näha raisakotka kustuvat ilu. Ma tutvusin kiirelt tütardega: Agnes, priske ja ähvardava välimusega brünnett – tema sobiks küll. Mary, priske ja lihtsakoeline – tema ei sobi. Grizel, peenike, arglik ja endiselt koolitüdruk – ei. Elspeth oli neist kõigist natuke erinev. Ta oli kaunis, heledapäine, sinisilmne, roosapõskne, ainult tema naeratas mulle siira avatud naeratusena, mis omane tõelistele kõlupeadele. Ma märkisin ta sobivaks ja pärast pühendasin kogu oma tähelepanu emand Morrisonile.

See oli karm töö, võin ma öelda, sest ta oli kibestunud türannist naine ja mind vaatas ta nagu kõiki teisi sõdureid, inglasi ja alla 50-aastaseid mehi – kergemeelsete, Jumalat salgavate, saamatute ja väärtusetutena. Selles osas oli naise abikaasa temaga ühel meelel, tütreid ei rääkinud minuga õhtu jooksul ühtki sõna. Ma oleksin võinud needa neid kõiki (väljaarvatud Elspethi), kuid ma püüdsin end näidata hooliva, kombeka ja koguni vagurana ning kui me asusime õhtust sööma – mida serveeriti suure pidulikkusega – leebus ta nõnda palju, et tuua näole hapu naeratus või koguni kaks.

Hästi, mõtlesin ma, see on juba midagi, tema lugupidamine minu suhtes suurenes kui ma ütlesin valjult „Aamen“ pärast Morrisoni loetud palvust ning jätkasin sama liini, küsides – oli laupäev –, millal peetakse jumalateenistust järgmisel hommikul. Vana Morrison käitus minuga seetõttu ühel või paaril korral päris viisakalt; kuid ma olin siiski rõõmus, et sain õhtu lõpuks põgeneda oma tuppa – kuigi see nägi välja nagu tumepruun hauakamber.

Te võite imestada, et miks ma üritasin nii püüdlikult läbi saada nende puritaanlike matsidega, vastus on, et ma olen alati üritanud olla viisakas kõigi vastu, kes võivad mulle kunagi kasulikuks osutuda. Lisaks, ma heitsin silma preili Elspethile ja ilma, et tema ema oleks minust heal arvamusel olnud, polnud mul mingitki lootust.

Nõnda ma siis võtsingi osa perekondlikest palvetest, saatsin neid kirikusse, kuulasin õhtuti

preili Agnese laulu, aitasin Grizelit tema õppetükkidega, teesklesin huvi emand Morrisoni jutu vastu – mis oli pahatahtlik, hukkamõistev ja seotud tema tuttavate tegemistega Paisley's – ja tundsin lõbu vesteldes preili Maryga tema aiataimedest, talusin tüütamiseni vana Morrisoni jahumist kaubanduse hetkeolukorrast ja valitsuse ebakompetentsusest. Teiste mäslema sõdurielu rõõmude seas rääkisin ma vahel preili Elspethiga ja leidsin ta olevat kirjeldamatult loll. Ta oli kahtlemata ihaldusväärne, hoolimata talle lõppematult sisendatud vagadusest ja põrgutulekartusest, leidsin ma vahel siiski vallatu pilgu tema silmades ja alahuulel; nädala möödudes oli ta minusse sõgedalt armunud, nagu oleks iga tema olukorras noor naine olnud. See kõik ei olnudki nii raske; uljas, noor laiaõlgne ratsaväelane oli Paisley kandis haruldus ja ma üritasin näida igati sarmikana.

Siiski, kükakile laskumise ja hüppe tegemise vahel on vahe, nagu ratsaväes on kombeks öelda ja minu probleem seisnes preili Elspethi õigel ajal õigesse kohta saamises. Ma olin päevasel ajal ametis omakaitseväge treenimisega ja õhtuti olid ta vanemad talle, nagu varjud, saatjateks. See oli eelkõige vormitäreks, ma usun, sest selleks hetkeks usaldasid nad mind juba piisavalt, kuid see kõik oli paganama piinlik, sest mul oli suur tahe talle lähedale saada. Kuid lõppkokkuvõttes oli see ta isa, kes viis asja võiduka lõpuni – ja muutis igaveseks minu ja tema elu. Ja selle põhjuseks oli asjaolu, et tema, John Morrison, kes uhkustas oma kartmatusega, osutus arglikuks hiirekeseks.

See toimus esmaspäeval, üheksa päeva pärast minu saabumist, mil ühes vabrikus puhkes tuli, noore töölise käsivars muljuti ühe masina all puruks, tema semud alustasid selle tõttu protesti ja ühel tänaval väljaspool veskivärvavaid peeti tööliste miiting. See oleks võinud selle vähesega lõppeda, kui mingi jobust magistraat poleks endast välja läinud ja nõudnud, et väeosad „suruksid maha need mässulised märatsejad“. Ma saatsin käskjala ära, esiteks selle pärast, et sellest miitingust ei paistnud tulenevat mingit ohtu – kuigi oli palju rusikaviibutamist ja ähvardusi – ja teiseks, selle tõttu, et ma ei tekita endale tühjast-tähjast peavalu.

Loomulikult, miiting läks lõpuks laiali, kuid mitte enne seda kui magistraat oli põhjustanud korralikult paanikat ja ärevust, käskides sulgeda poed, katta aknad turvakardinatega ja andis korraldusi veel teiste lolluste teostamiseks. Ma ütlesin talle avameelselt, et ta oli jobu, käskisin oma seersandil maakaitseväge üksus koju saata (kuid hoida neid valmisolekuseisundis) ja lasin hobusel end traavisammul Renfrew'sse sõidutada.

Vana Morrison oli meeleheites. Ta heitis mulle vargsi pilgu eesuksest, nagu tuhakarva, ja

nõudis: „Kas nad tulevad, Jumala nimel?“ ja siis „Miks sa ei ole oma väe eesotsas? Kas meid mõrvatakse sinu hooletuse tõttu?“

Ma ütlesin talle selgesõnaliselt, et ohtu pole, kuid kui oleks olnud, siis oleks tema koht vabrikus, oma töolistel silma peal hoidmas. Selle juttu peale hakkas ta hirnuma – ma olen näinud harva inimest nõnda ehmununa, olles ise tõeline argpüks, tean ma, millest ma räägin.

„Minu koht on siin,“ hädaldas ta, „oma kodu ja lähedasi kaitstes!“ „Mulle tundus, et nad on täna Glasgow's,“ ütlesin mina, astudes eesruumi. „Minu pisike Elspeth jäi siia,“ ütles ta, oiates.

„Kui märatsev rahvahulk siia sisse murraks...“

„Jumala eest,“ ütlesin mina, minnes endast välja idioodist magistraadi ja nüüd Morrisoni pärast, „ei ole mingit rahvahulka. Nad läksid kõik koju.“

„Kas nad jäävad koju?“ kisendas ta. „Oh, nad vihkavad mind. Härra Flashman, põrgusse nad kõik! Mis siis juhtub kui nad siia tulevad? Oh, mis saab minust ja minu vaesest Elspethist!“

Vaene õnnetu Elspeth istus aknalaua, imetledes muretuna aknaruudult omaenese peegeldust. Teda korraks vaadates tekkis mul suurepärane idee.

„Kui sa kardad ta ohutuse pärast, kas poleks hea idee ta Glasgow'sse saata?“ küsisin ma hooletult.

„Kas sa oled hulluks läinud? Tütarlaps, üksinda teel?“ Ma kinnitasin talle: ma eskordiksin Elspethi ohutult ta ema juurde.

„Ja jätaksid minu siia?“ karjus ta, nõnda, et ma pakkusin välja, et ta võiks ka tulla. Kuid ta ei olnud sellega nõus, ma taipasin hiljem, et tal oli arvatavasti seif kodus.

Ta torises ja oigas päris palju, kuid lõpuks sai hirm tütre pärast – mis oli rahvahulkade suhtes täiesti alusetu kartus – temast võitu, me asusime Elspethiga ühehobusekaarikuga tee, mina olin kutsar, tema jutustas rõõmsalt meie väljasõidust, tema pühendunud vanem andmas juhtnööre ja väljendamas kohkumust meie lahkumise pärast.

„Kandke mu lambukese eest hoolt, härra Flashman,“ halises ta. „Teen seda kindlasti,“ vastasin mina. Ja täpselt nii ma tegingi.

Tol ammusel ajal oli Clyde'i jõe kallas väga kaunis; tänapäeval asuvad seal räpased agulid. Puhus õrn õhtune uduvine, nagu ma seda mäletan, päike hakkas loojuma ja pärast ühe või kahe miili läbimist pakkusin ma välja idee ringi kõndida jõeäärses tihnikus. Preili Elspeth oli innukalt nõus, nõnda jätsime me poni rohtu närima ja läksime võsa juurde. Ma soovitasin meil maha istuda, taaskord oli preili Elspeth innukalt nõus – see toredalt mõttelage naeratus

teavitas mind sellest. Ma usun, et ma laususin isegi mõned meelitused, mängisin ta juustega ja seejärel suudlesin teda. Preili Elspeth oli aina agaram. Siis asusin ma tõsimeeli asja kallale, preili Elspethi innukusel polnud piire. Mu seljale jäid punased küünistusemargid veel kaheks nädalaks. Kui me olime lõpetanud, lamas ta murul, uimasena, nagu rahulolev kiisu ja pärast mõnda rahulolevat ohet ütles ta: „Kas seda nimetab kirikuõpetaja hooramiseks?“ Hämmastunult, ütlesin mina, jah, see on see. „Hmm,“ ütles tema. „Ja miks ta sellist tegevust ei poolda?“

Mulle tundus, et me peame liikuma edasi Glasgow suunas. Ma olen kohanud võhiklikke naisi ja preili Elspeth kahtlemata troonib kõigi nende seas, kuid ma ei olnud kuni praeguse hetkeni arvanud, et tal pole vähimatki aimu intiimsuhetest. (Minu ajal oli isegi abielunaisi, kes ei seostanud oma abikaasa voodiseiklusi ja laste eostamist.) Ta lihtsalt ei mõistnud, mis oli meie vahel toimunud. Talle meeldis see, kuid ta ei suutnud mõista selle teo tagajärgi – tema meelest ei olnud sel tagajärgi, seega pole põhjust süümepiinu tunda ega ka vajadust salatsemise järele. Tema puhul moodustasid ignorantsus ja lollus läbistamatu kilbi maailma vastu, mida võibki nimetada lihtsameelsuseks.

Selline asi jahmatas mind, ütlen ma teile. Ma kujutasin juba ette, kuidas ta rõõmsalt teatab: „Emake, sa ei arva eales ära, mida härra Flashman ja mina tol õhtul tegime ...“ Mitte, et see oleks mulle väga korda läinud, mind ei huvitanud karvavõrdki Morrisonide arvamus asjast ja kui nad ei suutnud valvata oma tütre järele, siis oli see nende enda süü. Kuid mida vähem probleeme, seda parem: tema enese heaolu nimel lootsin, et ta hoiab oma suu kinni.

Ma viisin ta tagasi kaariku juurde ja aitasin tal kaarikusse astuda, mõeldes milline kaunis rumaluke ta oli. Kummalisel kombel tundsin ma tol hetkel ta vastu äkilist kiindumust, nagu ma pole tundnud kunagi ühegi teise naise vastu – kuigi mõned neist olid temast paremad voodipartnerid. Sellel polnud midagi pistmist koos temaga rohul rullumisega, vaadates tema kuldseid kiharaid, mis langesid tema põskedele ja nähes tema silmis naeratust, tundsin ma suurt ihalust olla koos temaga, mitte ainult voodis, vaid ka lihtsalt ta lähedal. Ma tahtsin näha tema nägu, seda kuidas ta oma juukseid sättis ja seda muutumatut ja muretut näoilmet, millega ta mind vaatas. No halloo, Flashy, mäletan end mõtlemas, et ma pean antud olukorras olema ettevaatlik. Kuid see tunne jäi minuga, see imelik tühisuse tunne mu sisemuses ning kõigist mu elu mälestustest pole selgemat mälupilti kui sellest soojast õhtupoolikust Clyde'i jõe kaldal koos Elspethiga, kes mulle puude varjust naeratab.

Peaaegu sama eredalt, kuid palju vähem meeldivalt, mäletan ma Morrisoni, kuidas ta mõned

päevad hiljem vibutas oma rusikat mu näo ees, endal nägu raevust sarlakpunane, ise karjudes: „Sa kuradi kaabakas! Sa varganägu, ohjeldamatu, vägistav vanakurat! Ma lasen su selle eest üles puua, olgu Jumal mulle tunnistajaks! Mu oma tütar ja minu majas! Issand Jumal! Sa tulid siia luurama, nagu üks kuradi mürgine uss ...“

Ja nõnda samas vaimus ikka edasi, kuni hetkeni, mil ta oleks võinud saada ajurabanduse. Preili Elspeth peaaegu täitis mu ootuse – ainult isik, kellele ta rääkis, ei olnud tema ema, vaid Agnes. Tagajärg oli muidugi samasugune, kogu maja oli kära täis. Ainuke rahulik inimene oli Elspeth, millest ei olnud loomulikult mingit abi. Loomulikult eitasin ma endale esitatud süüdistusi, kuid kui ta tiris tuppä Elspethi, et panna ta kinnitama minu häbitegu, nagu Morrison seda nimetas, vastas Elspeth jaatavalt, see leidis aset jõe ääres, teel Glosgow'sse. Ma tahtsin teada, kas Elspeth on naiivitar? Selle osas pole ma kunagi lõplikult selgusele jõudnud. Sealsamas ei saanud ma ka seda tõsiasja eitada. Nõnda valisin ma hoopis teise kursi ja küsisin vihaselt Morrisoni käest, et mida ta siis ootas, kui ta jätab kauni tütre meesterahva haardeulatusse? Ma ütlesin talle, et me ei ole armees mingisugused mungad, ta karjus raevukalt ja viskas minu suunas tindipoti, mis lendas õnneks mööda. Selleks ajaks olid kohale jõudnud ka teised perekonnaliikmed, teised peretütred olid maruvihased – väljaarvatud Elspeth – ja proua Morrison vaatas minu suunas sellise tapja pilguga, et ma pöörasin ümber ja põgenesin elu eest sealt minema.

Ma panin plehku ilma oma asju – mida mulle muuseas järgi ei saadetud – kaasa võtmata ja otsustasin elama asuda Glasgow'sse. Paisley'is muutus olukord pingeliseks, nõnda otsustasin rääkida kohaliku komandandiga ja selgitada nagu härrasmeestele kohane, et oleks parim, kui mulle leitaks mõni uus teenistukoht, mis oleks kaugel eemal Paisley'st. See kohtumine töötas kujuneda piinlikuks, loomulikult, sest komandant oli üks neist kuradi presbüterlastest; nõnda lükkasin ma temaga kohtumist päeva või paar edasi. Selle tulemusena ei leppinudki ma temaga kohtumist kokku. Hoopis minuga võeti ühendust.

Ta oli laiaõlgne, nobe viiekümnendates eluaastates mees, elegantne ja sõjaväelaslik, pruuni näo ja hallide silmadega. Ta nägi välja nagu elumees, kuid minu juurde tuli ta tõsiste asjade pärast.

„Härra Flashman, on mul õigus?“ küsib ta. „Minu nimi on Abercrombie.“

„Hea küll,“ ütlen mina. „Ma ei soovi täna midagi osta, nii et sulgege väljudes enda järel uks.“

Ta jõllitas mind, pea ühele poole kaldu keeratud. „Hästi,“ ütles ta. „See teeb asja kergemaks.

Ma arvasin, et sa võid olla libekeelne, kuid ma näen, et sa oled hoopis “sukelduja”.“

Ma küsisin, et mida kuradit ta sellega mõtles.

„Väga lihtne,“ ütleb ta, võttes rahulikult istet. „Meil on ühine tuttav. Proua Morrison, Renfrew külast on mu õde. Elspeth Morrison on mu õetütar.“

Sellised sõnad tegid mu rahutuks, sest ta näoilme ei meeldinud mulle mitte üks põrm. Ta oli väga enesekindel. Ma jõllitasin teda ja ütlesin, et tal on ikka üks kuradi kaunis õetütar.

„Ma tunnen kergendustunnet, et sa nõnda arvad,“ ütles tema. „Ma oleksin õnnetu, mõeldes, et husaarid ei mõista naise ära rääkimiseks õigel hetkel tegutseda.“

Ta istus mind vaadates, nõnda kõndisin ma mööda tuba.

„Mõte on selles,“ ütles ta, „et me peame hakkama pulmi ette valmistama. Sa ei taha aega kaotada.“

Ma olin võtnud pihku pudeli ja klaasi, kuid neid sõnu kuuldes asetasin ma nad maha. Ta võttis mind sõnatuks.

„Mida kuradit sa selle all mõtled?“ küsisin mina. Siis puhkesin ma naerma. „Sa ei usu ometi, et ma temaga abiellun? Jumal küll, sa paistad olevat hullumeelne.“

„Miks küll?“ küsib tema.

„Sest ma ei ole selline rumaluke,“ ütlesin ma talle. Järsku olin ma meeletult vihane selle mehe ja tema kõnetooni peale. „Kui iga tüdruk, kes on valmis heinakuhjas hullama, abielluks, ei jääks järele ühtki vanatüdrukut, kas pole nii? Kas sa usud, et mind saab sundida sellise tühiasja pärast abielluma?“

„Minu õetütrel au.“

„Sinu õetütrel au! Vabrikuomaniku tütre au! Ma saan aru küll! Sa näed head võimalust kosjasobitamiseks, äh? Võimalust lasta su õetütrel astuda abiellu härrasmehega? Sa tunnetad võimalust varandust teenida, kas pole nii? Las ma ütlen sulle...“

„Mis puutub abielupartneri sobivusse,“ ütles ta, „siis parema meelega laseksin ma tal ahviga abiellu astuda. Saan ma õigesti aru, et sa keeldud mu õetütrega abiellumast?“

„Kurat sind võtku! Said õigesti aru. Nüüd kao välja!“

„Tore,“ ütleb ta, säravate silmadega. „Just seda ma lootsingi.“ Ja ta tõusis püsti, kohendades oma kuube.

„Mida see peaks tähendama?“

Ta naeratas mulle. „Ma saadan ühe oma sõbra sinuga rääkima. Ta korraldab asjad ära. Ma ei kiida heaks duelle, kuid ma oleksin õnnelik, kui saaksin sind kuuli või teraga läbistada.“ Ta pani kübara pähe. „Sa ju tead, et Glasgow's pole 50 või enam aastat duelli peetud. Vot see

oleks skandaal.”

Ma jõllitasin teda, kuid kogusin ennast kiiresti. „Mu härra,“ ütlesin mina, irvitades, „sa ei arva ometi, et ma sinuga duelli pidama hakkan?“

„Ei?“

„Härrasmehed võitlevad härrasmeestega,“ ütlesin ma talle ja heitsin talle põlastava pilgu.

„Nad ei võitle poepidajatega.“

„Taas vale,“ ütles ta rõõmsalt. „Ma olen advokaat.“

„Siis jää oma õigusteaduse juurde. Me ei võitle ka juristidega.“

„Mitte siis kui sul pole valikuvõimalust. Kuid sa ei see keelduda ohvitseri poolt esitatud duelliväljakutsest, härra Flashman. Ehk mõistad, et kuigi mul pole praegu midagi rohkemat maakaitseväe ohvitseripatendist, olin ma varem 93. jalaväerügemendi koosseisus – sa oled kuulnud Sutherlandi mägismaalastest, ma loodan – mul oli au teenida kaptenina. Ma olen isegi lahingutest osa võtnud.“ Ta naeratus tundus olevat peaaegu lahke. „Kui sa kahtled mu auastme tõesuses, siis võid pöörduda mu endise ülemuse, kolonel Colin Campbelli poole? Head päeva, härra Flashman.“

Kui ma oma hääle tagasi sain, oli ta juba ukse juures.

„Kuradile sinu ja temaga! Ma ei võitle sinuga!“

Ta pöördus ümber. „Ma rõõmustan, kui saan sind tänaval nuhelda. See on tõepoolest minupoolne rõõm. Sinu ülemus – lord Cardigan, kas pole? – leiab kahtlemata *The Times*'ist selle kohta lõbusat lugemist.“

Ma olin omadega pigis. See tähendaks mu karjääri lõppu – kuradi provintslasest jalaväelase käte läbi, lisaks veel erustunud. Ma seisin seal, haaratud vihast ja paanikast, needes seda päeva, mil ma hakkasin piidlema tema õetütart, kuid ma otsisin sellest olukorrast väljapääsu. Ma proovisin üht teist trikki.

„Sa ei pruugi taibata, kellega sul tegu on,“ ütlesin ma talle ja küsisin, et kas ta pole kuulnud Bernier’ afäärist: mulle tundus, et kõik teavad seda lugu, isegi sellises kolkas nagu Glasgow, ma toonitasin seda talle.

„Mulle tundub tõepoolest, et ma olen midagi selle kohta lugenud,“ ütles ta. „Härra Flashman, kas ma peaksin olema sellest mõjutatud? Kas ma peaksin hirmu tundma? Ma pean lihtsalt vankumatult oma püstolit hoidma, kas pole nii?“

„Kurat sind võtku,“ karjusin ma, „oota hetkeks.“

Ta vaatas mind tähelepanelikult.

„Olgu siis, kurat küll,“ ütlesin mina. „Kui palju sa tahad?“

„Ma arvasingi, et see jõuab rahapakkumiseni välja,“ ütles ta. „Sinusugune rott küünitab, kui ta on nurka aetud, oma rahakoti järele. Sa raiskad oma aega, Flashman. Ma ootan lubadust abielluda Elspethiga – või ma võtan sinu elu. Ma eelistan võtta viimati mainitu. Kuid see on valiku küsimus, üks või teine. Tee oma valik.“

Ta ei andnud järele. Ma anusin, töötasin vandega ja lubasin maksta kahjutasu selle eest, et ei abiellu; ma hakkasin peaaegu nutma, kuid sama hästi oleksin ma võinud hakata kivirahnu paigast liigutama. Abiellu või sure – selleni jõudis asi, sest mul polnud kahtlustki, et püstoliga ümberkäimisel on see mees väga osav. Polnud midagi teha: lõpuks pidin ma järele andma ja nõustuma pealesunnitud abieluga.

„Kas sa tõesti ei vali võitlemist?“ küsis ta kahjutundega. „Sellest on kahju. Ma kardan, et tavade tõttu peab Elspeth enda elu elama koos kõlbeliselt rikutud mehega.“ Ta alustas arutelu pulmakorralduse üksikasjade üle – ta oli pulmadega seoses kõik läbi mõelnud.

Kui ta lõpuks lahkus, valasin endale brändit ja olukord paistis hetkega palju vähem trööstitu. Vähemalt ma ei tea Elspethist kedagi paremat, kellega abielluda ja voodit jagada ning kui sul on raha, siis pole ka naine mingiks koormaks. Varsti lahkume me Šotimaalt, seetõttu ei pea ma enam nägema tema kuratlikku perekonda. Kuid abiellumine oli üks tüütu asi, siiski – kuidas ma sellest oma isale teatan? Ma ei osanud ette aimata, kuidas ta abielusse suhtub – ta ei hülgaks mind, kuid ta suhtuks sellesse olukorda päris ebaviisakalt.

Ma ei kirjutanudki isale enne abielu sõlmimist. See toimus Paisley kirikus, mis oli sündmusele vastavalt sünge ja mõrsja sugulaste vagad ja murelikud näod oleksid su südame pahaks ajanud. Morrisonide pere oli minuga pärast pikemat vaheaega taas suhtlema hakanud, nad olid avalikkuse ees väga viisakad – avalikkusele esitleti seda kui armastusabielu esindusliku husaari ja kauni provintsineiu vahel, nõnda pidid nad teesklema, et mina olin nende jaoks ideaalne väimees. Kuid see jõhkard Abercrombie oli samuti läheduses, hoidis mul silma peal, lõppude-lõpuks oli see pulm üks vastik sündmus.

Kui me olime abiellu astunud ja külalised olid algust teinud enda purupurju joomisega, nagu seda šoti komme nõuab, lasid Elspethi vanemad minul ja Elspethil pulmapaigast tõllaga lahkuda. Vana Morrison oli purupurjus ja tekitas kohutava stseeni.

„Minu lambuke!“ vingus ta. „Minu imearmas lambuke!“

Tema lambuke, ütleksin ma, nägi võluv välja ja ei paistnud üldse liigutatud olevat, nagu valiks sõrmkindapaari, mitte aga abikaasat – ta tegi kogu tseremoonia läbi ilma nurinata, ta

polnud ei rõõmus ega kahetsev, see haavas mind kergelt. Igatahes ta isa jätkas halisemist, kuid kui ta minu juurde jõudis, lasi ta välja valju ohke ning seejärel tuli tema naise kord. Seejärel andsin hobustele piitsahoobi ja nõnda me läksimegi.

Ma ei suuda kuidagi meenutada, kus me mesinädalaid pidasime – mingis üüritud väikses maamajas ranniku ligidal, kuid koha nimi ei meenu – kuid meil oli seal lõbus. Elspeth ei teadnud seksist midagi, kuid tundus, et ainuke asi, mis tõi ta välja tema tavapärasest muretust tardumusest, oli meesterahvaga voodi jagamine. Ta oli voodimängudeks enam kui valmis ja ma õpetasin talle selgeks mõned Josette'i trikid, mis ta kiirelt selgeks sai, meie Paisley'sse tagasi jõudmise ajaks olin ma päris väsinud.

Ja siis tuli üllatuspomm: see tabas mind tugevamalt kui ükski teine varasem sündmus mu elus. Kui ma kirja avasin ja seda lugesin, olin ma täiesti sõnatu, ma pidin kirja korduvalt läbi lugema, enne kui ma selle sisust täielikult aru sain.

„Lord Cardiganile [nii oli kirjas] on saanud teatavaks härra Flashmani ja preili Morrisoni vahel sõlmitud abielu. Selle abielu valguses usub tema lordlik kõrgus, et härra Flashman ei soovi jätkata teenistust 11. (prints Alberti) husaarirügemendis, vaid soovib kas minna erru või lasta end üle kanda teise rügementi.“

See oli kõik. Allkirjastajaks „Jones“ – tegu oli Cardigani ees lipitsejaga.

Mida ma täpselt Elspethile kogu selle asja kohta ütlesin, seda ma ei mäleta, kuid Elspeth tuli mu juurde. Ta libistas oma käed ümber minu vöökohta ja küsis, et milles on probleem.

„Asjad on halvasti,“ ütlesin mina. „Ma pean otsekohe Londonisse minema.“

Selle peale tõstis ta rõõmukisa, rõõmustades võimaluse üle näha vaatamisväärsusi, seltskonda, minu elukohta, kohtuda minu isaga – Jumal aidaku meid – ja muud seesugust jama. Ma olin liiga mures, et tema juttu tähele panna, tema ei teinud märkamagi ja nii ma istusingi meie karpide ja reisikohvrите vahele maha, mis olid toodud tõllast meie magamistuppa. Ma mäletan, et ma hurjutasin teda ja käskisin tal wait jääda, mis vaigistaski ta minutiks, kuid siis hakkas ta jälle peale, arutledes, kas võtta prantsuse või inglise teenijatüdruk.

Ma olin kogu pika sõidu ajal Londonisse raevus ja ootasin kannatamatult Cardigani juurde jõudmist. Ma teadsin, milles asi oli – paganama tobu oli saanud teada meie abielust ja otsustanud, et Elspeth ei ole sobilik naine tema rügemendi ohvitserile. See võib tunduda lugejale naeruväärne, kuid selline oli nendel aegadel kord 11. husaarirügemendis. Ühiskondlikult kõrgel positsioonil isade tütardega abiellumine oli sobiv, kuid kaupmeeste või keskklasside tütreid olid suursugusele lordile tabuteema. Igatahes, ma ei lase tal minuga

niimoodi käituda, nagu see talle ka varsti selgeks saab. Nõnda ma oma nooruslikus rumaluses mõtlesin.

Ma viisin Elspethi kõigepealt isakoju. Ma kirjutasin mesinädalate ajal oma isale ning sain temalt kirja vastu, mis ütles: „Kes on see õnnetu, kaunis naine, Jumala eest? Kas ta teab millisesse olukorda ta on sattunud?“ Isaga oli kõik selge. Kui me saabusime isakoju, oli esimeseks kohatud inimeseks mitte keegi muu kui ratsaülikonnas Judy. Ta näole ilmus Elspethi nähes irooniline naeratus – see kaval libu arvatavasti aimas abielu sõlmimise põhjust – kuid ma ei jäänud võlgu.

„Elspeth,“ ütlesin mina, „see on Judy, mu isa lits.“ Selline sõnakasutus tõi Judy näole punetuse, ma jätsin Elspethi ja Judy tutvust sobitama, minnes isa otsima. Teda polnud kodus, nagu arvata oli, seega läksin otsejoones Cardigani otsima ja leidsin ta talle kuuluvast linnamajast. Algul ta ei teinud mind märkamagi, kuigi ma saatsin nimekaardi oma tulekuteatega, aga ma lükkasin kõrvale tema lakei ja läksin otsejoones ülakorrusele.

See võinuks kujuneda ägedaks sõnavahetuseks, kuid ei kujunenud. Ainuüksi tema nägemine, hommikukuuues, nähes välja, nagu ta oleks just inspekteerinud Jumalat sõjaväeparaadil, mattis maha igasuguse isu temaga võitlusse asuda. Ta soovis teada, kõige kalgimal viisil, miks ma olin tema juurde sisse tunginud, ma suutsin vaikselt küsida: miks ta tahab mind rügemendist minema saata?

„Sinu abielu tõttu, Flashman,“ ütleb ta „Sa olid kahtlemata tagajärgedest teadlik. See on lubamatu, sa ju saad sellest aru. Sinu naine, mul pole kahtlustki, on kahtlemata imetore noor naine, kuid ta on – mitte keegi. Sellises olukorras on sinu lahkumisavalduse esitamine esmatähtis.“

„Kuid ta on väärt lugupidamist, mu lord,“ ütlesin mina. „Ma kinnitan teile, et ta on lugupeetud perekonnast, tema isa...“

„Omab vabrikut,“ segas ta vahele. „Ho-ho. See ei lähe. Kulla härra, kas sa ei mõelnud oma positsioonile? Rügemendi aule? Kas ma saaksin vastata, kui minult küsitaks: „Ja kes on härra Flashmani naine?“ „Oh, tema isa on Glasgow kangur.“

„Kuid selline olukord hävitaks mu!“ Ma olin valmis nutma puhkema selle mehe puupäise snooblikkuse tõttu. „Kuhu ma lähen? Milline rügement mind vastu võtab, kui mind 11. rügemendist välja lüüakse?“

„Sind ei lööda välja, Flashman,“ ütles ta, olles üllatavalt heatahtlik. „Sa esitad lahkumisavalduse. Need on kaks ise asja. Ho-ho. Sind viiakse üle. See ei ole raske. Sa

meeldid mulle, Flashman, tõepoolest, ma lootsin sinust palju, kuid sa oled oma rumalusega mu lootusi petnud. Tõepoolest, ma peaksin olema väga vihane. Kuid ma aitan sind korraldustega. Mul on mõjuvõimu vägede ülemjuhatuses.“

„Kuhu mind üle viiakse?“ Seda soovisin ma teada.

„Ma olen selle peale mõelnud, las ma toonitan seda. Oleks ebasobiv viia sind üle mõnda teise, kodumaal asuvasse rügementi, oleks parim kui sa läheksid kaugemale. Indiasse. Jah...“

„Indiasse?“ Ma jõllitasin teda hirmunult.

„Jah, tõepoolest. Seal saab karjääri teha, kas sa siis seda ei tea? Mõned aastad teenistust Indias ja sinu lahkumisavalduse esitamine on unustatud teema. Sa saad tulla tagasi kodumaale ja sind viiakse üle mõnda teise rügementi.“

Ta oli nii leebe, nii kindlameelne, et mul polnud midagi vastu öelda. Ma tean, mida ta minust nüüd mõtles: ma ei olnud tema silmis parem Indias teeninud ohvitseridest, keda ta põlgas. Ta oli omal kombel piisavalt lahke, Indias sai karjääri teha, tõepoolest, kuid seda sõduril, keda mujale ei tahetud – ja neil, kes suudavad üle elada palavikuhood, kuumuse, katku ja vaenulikud elanikud. Too hetk oli mu madalseis; kahvatu, kõrk nägu ja pehme hääl kadus mu silme eest, ma olin ainult teadlik oma pahurast vihast ja täis otsustavust, et kuhu iganes ma ka ei lähe, ei saa see olema India – ka tuhat Cardigani ei suuda mind selleks sundida.

„Sa siis ei lähe?“ küsis mu isa, kui ma talle rääkisin.

„Olgu ma neetud, kui ma Indiasse lähen,“ ütlesin mina.

„Sa oled neetud, kui sa ei lähe,“ kõkutas ta lõbusalt. „Mida muud sul teha on, kas sa sellele oled mõelnud?“

„Lahkun teenistusest,“ ütlesin mina.

„Mitte sinnapoolegi,“ ütles ta.

„Ma ostsin sulle ohvitseripatendi ja muu vajaliku ning Jumala abiga sa ka kannad neid.“

„Sa ei saa mind sundida.“

„Tõepoolest. Kuid kui sa lahkud teenistusest, siis ei saa sa minult enam pennigi. Kuidas sa elama hakkad, äh? Ise värske abielumees? Ei, ei, Harry, sa oled tellinud muusika, nüüd maksa torupillimängijale.“

„Sa väidad, et ma pean siiski minema?“

„Loomulikult sa lähed. Vaata nüüd, mu poeg ja võimalik, et tulevane pärija, ma ütlen sulle kuidas asjalood on. Sa oled logard ja nõme inimene – ma julgen öelda, et see on osaliselt ka minu viga, kuid asjalood on nii. Mu isa oli ka üks nõme inimene, kuid minust sai mingiski

mõttes inimene. Sinust võib ka inimene saada, ma usun sellesse. Kuid ma olen kindel, et siin sinuga seda ei juhtu. Sa saad inimeseks ainult kannatades ära oma tobeduste tagajärjed – ja see tähendab Indiasse minekut. Saad sa mu jutust aru?”

„Kuid Elspeth,“ ütlesin ma. „Sa tead, et Indiasse ma teda kaasa võtta ei saa.“

„Ära siis võta. Vähemalt mitte oma Indias oleku esimesel aastal, alles siis, kui sa oled sealsete oludega kohanenud. Ta on tõepoolest kena plika. Ja ära vaata mind haletsevate silmadega; sa saad mõnda aega ilma temata hakkama – teadete kohaselt on Indias naisi ja sa võid olla täpselt nii loomalik kui sa ise soovid.“

„See ei ole aus!“ karjatasin ma.

„Ei ole aus! Noh, noh, see on üks õppetund, mille sa pead omandama. Miski ei ole aus, sa noor narr. Ja ära hakka virisema, et sa ei soovi lahkuda ja teda maha jätta – tal on siin turvaline.“

„Koos sinu ja Judyga, ma eeldan?“

„Koos minu ja Judyga,“ ütleb ta, väga pehme hääletooniga. „Ma usun, et elumehe ja hoora seltsis on tal parem kui koos sinuga.“

Nõnda lahkusin ma Indiasse ja panin aluse hiilgavale sõjaväelasekarjäärile. Ma tundsin end neetult ärakasutatuna ja kui ma oleksin julgem olnud, oleksin oma isa kuradile saatnud. Kuid ma olin tal pihus ja ta teadis seda. Isegi rahaliste mõjutusvahenditeta ei oleks ma ikkagi suutnud talle vastu astuda, täpselt nagu ma ei suutnud Cardiganile vastu astuda. Ma vihkasin tol ajal mõlemat meest. Hiljem hakkasin ma Cardiganist paremini mõtlema, hoolimata ülbest, põikpäisest ja snooblikust käitumisviisist üritas ta minuga siiski viisakalt käituda, kuid oma isale ei andnud ma sellist käitumist kunagi andeks. Ta oli siga, ta teadis seda ja viskas minu kulul nalja. Kuid mu meele ajas eriti mõruks asjaolu, et mu isa ei uskunud, et ma Elspethist hoolin.

2. TEOREETILINE RAAMISTUS

2.1. Tõlketeoreetilised lähtekohad

Käesoleva magistritöö praktilises tõlkeosas, ingliskeelse lähteteksti tõlkimisel eesti keelde, lähtusin alljärgnevate tõlketeoreetikute trükis avaldatud tõlketeoreetilistest kirjutistest (mis lisaks tõlketeoreetilise tausta avamisele annavad ka väga selgeid ja praktilisi soovitusi, mida tõlkimise ajal meeles pidada ja millest lähtuda, et tõlke kvaliteet oleks suurepärane ja tõlke tellija jääks tõlketulemusega igati rahule).

Enamik tõlke ja tõlkijaid soovivad mõelda oma tööst kui kõrget kvalifikatsiooni nõudvast elukutsest, et neid seetõttu koheldaks austustundega ega peetaks oskustöölisteks. Kuid sellise olukorranägemise peavad tõlgid ja tõlkijad arendama endas võimet näha oma töötulemust kõrvaltvaataja pilgu läbi, analüüsida oma tööd ja töövõtteid (Baker 2018: 4). Täpselt nagu arstid ja insenerid, peavad nad suutma põhjendada oma töövalikuid, et nad suudavad teha oma tööd professionaalselt ja suudavad mõista oma töö erinevaid aspekte.

Seega peavad kõik tõlgid ja tõlkijad oma professionaalsuse tõestamiseks olema valmis mõistma, miks nad tõlgivad iga konkreetse lause ja/või suurema lõigu just selliselt, ja suutma oma tõlkevalikuid põhjendada iseendale ja tõlketöö tellijale. Tõlketööde kvaliteedi tagamise garant on erialane haridus ja erialase haridusega kaasnevad teoreetilised teadmised, mille olemasolu tõlkijal ja mille õpetamine kõrgkoolis eristabki akadeemilist distsipliini kutsehariduslikust distsipliinist (Baker 2018: 4).

Tõlketeooria tundmine ja laialdane tõlkepraktika suurendavad kindlasti tõenäosuslikku võimalust, et tõlkeprofessionaalid suudavad detailselt süveneda iga etteantud teksti sisusse, teksti analüüsida ja vastavalt tõlketöö tellijale vajadustele koostada parima võimaliku tõlketeksti. Rõhutaksin siinkohal just viimase 40 aasta jooksul asetleidnud arenguid tõlketeooria vallas (paljudes riikides on asutatud uued tõlketeemalised ajakirjad, rahvusvahelised organisatsioonid, avaldatud on üha uusi teemakohaseid raamatuid ja täiendatud ülikoolide tõlkeõppekavade sisu) (Munday 2008: 6-7). Kõik eelmainitu muudab ka mulle tõlkevaldkonna huvitavamaks, sest tõlkide ja tõlkijate jaoks annab tõlketeooria võimaluse täpsemalt analüüsida oma tekstitõlke valikuid ja niiviisi areneda veelgi paremaks.

Järgnevalt arutlen praktilise suunitlusega ja häid nõuandeid sisaldavate tõlketeoreetiliste käsitluste üle, mis aitasid mul parendada sihtkeelset tõlketeksti.

Juba 16. sajandil sõnastas prantsuse õpetlane ja tõlkija Étienne Dolet (1540: 95-97)

tähtsuse järjekorras viis tõlkimise printsiipi:

- (1) Tõlkija peab täiuslikult mõistma originaalteose autori mõtet ja ainet, samas on tõlkijal vabadus täpsustada selgusetuid tekstikohti.
- (2) Tõlkija peab täiuslikult valdama lähte- ja sihtkeelt, et ta ei vähendaks keele ülevust.
- (3) Tõlkija peab vältima sõna-sõnalisi tõlkeid.
- (4) Tõlkija peab vältima ladinakeelsust ja ebaharilikke sõnamoodustisi.
- (5) Tõlkija peab moodustama sõnadest väljendusrikkaid lauseid, vältima kohmakust.

Esimene tõlkeprintsiip peab tagama tõlkija suutlikkuse tõlkida lähtekeelset teksti autoritruult, et tõlkes puuduksid originaalteksti vääritimõistmise tõttu tekkida võivad vead. Vabadus täpsustada selgusetuid tekstikohti viitab asjaolule, et ka lähteteksti autor võib vahel kogemata väljendada end lähtekeeles ebaselgelt.

Teise tõlkeprintsiibi kohaselt tähendab lähte- ja sihtkeele täiuslik valdamine lähtekeele mõistmist ja väljendusoskust sama heal tasemel, sama soravalt võrreldes oma sihtkeelega. Igal keelel on iseärasused, väljendid ja teravmeelsused, millega tuleb tõlkimisel arvestada ja mida ei tohi ignoreerida. Oskamatu tõlkija võib teha ülekohut autorile kui ka sihtkeelsele tekstile, kui ta ei suuda edasi anda lähtekeelset teksti kogu selle täiuslikkuses.

Kolmas tõlkeprintsiip viitab tõlkijatele, kes küll tõlgivad võõrkeelsed laused sihtkeelde, kuid sihtkeelsetes lausetes säilib lähtekeelele omane lauseehitus. Lauseosade ümbertõstmine sihtkeelses lauses ei ole viga, kui säilib lähtekeelse lause mõte.

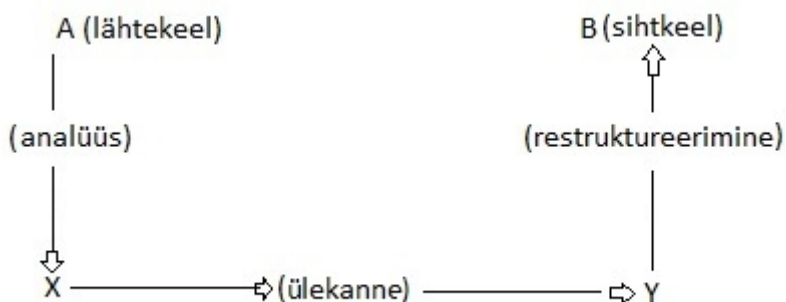
Neljas tõlkeprintsiip rõhutab, et võimalusel tuleks eelistada omakeelseid tõlkevasteid, mitte võõrsõnalisi ladina keelest pärinevaid (kindlasti ei tohiks ise tuletada ladina keelest omasõnu), ebaharilikke või haruldasi sõnu. Neljanda printsiibi ladina keele vastalisust võib põhjendada asjaoluga, et E. Dolet kirjutas oma artikli algupäraselt 1540. aastal.

Viienda tõlkeprintsiibi kohaselt peavad tõlgitud sõnad ja laused olema väljendusrikkalt järjekorda seatud, ei tohi esineda kohmakust. Sõnade ja lausete väljendusrikkus peab avalduma mitte ainult loetavas tekstis, vaid ka sellesama teksti ettekandmisel loengu, kõne või jutluse vormis. Seetõttu mainib Dolet oma artiklis Vana-Kreeka oraatoreid Isokratest ja Demosthenest ja Vana-Rooma riigimeest Cicerot, kelle kõned olid sisukad ja hästi kõneosavalt ettekantud.

Hoolimata tõsiasjast, et E. Dolet sõnastas oma viis tõlkeprintsiipi peaaegu 5 sajandit tagasi, on tema tõlkeprintsiibid siiski sisuliselt aegumatud, just seetõttu, et need on tungivalt soovituslikud, kergesti mõistetavad juhtnöörid. Need juhtnöörid on hea algus

tänapäevasemate tõlketeooriatega tutvumiseks.

Raamatus „The Theory and Practice of Translation: With Special Reference to Bible Translating (Helps for Translators) (1982)” on Nida ja Taber välja pakkunud kolmeetapilise tõlkimistehnika, mis aitaks lähtekeelset teksti tõlkida ja seejärel tõlgitud teksti viimistleda.

Nida ja Taberi kolmeetapiline tõlketehnika (Nida ja Taber 1982: 33)

Nida ja Taberi kolmeetapilise tõlketehnika esimene samm ($A \rightarrow X$) oleks analüüsida lähtekeelse lause grammatilisi suhteid, sõnade tähendusi ja nende paiknemist lauses. Kui tõlkija jõuab arusaamisele, et lause sisu ja mõte on täielikult arusaadavad, võib tõlkida ($X \rightarrow Y$) lähtekeelse lause sihtkeelde. Nüüd võib tõlgitud lauses tekkida situatsioon, kus lause on küll põhimõtteliselt arusaadav, kuid tõlkija on rikkunud E. Dolet kolmandat ja viiendat tõlkeprintsipi. Nimelt on tõlgitud lause tõlgitud liiga sõnasõnaliselt lähtekeelest ja seetõttu puudub tõlgitud lauses sihtkeelele omane väljendusrikkus ja sõnade järjekord on kohmakas. Nüüd ongi tarvis mõelda, kas konkreetne tõlgitud lause mõjub lugejale, nagu olekski tegu algupäraselt sihtkeeles kirjutatud lausega või on lugejale (ja ka teksti sõnaliselt ettekandjale) tajutav ja tunnetatav, et tegu on tõlkelausega. Tunnetatav ja tajutav selles mõttes, et näiteks inglise keelest tõlkimisel võivad tõlkelausesse sattuda anglitsismid (Näiteks “Not my cup of tea!” tõlgitud kujul “See ei ole minu teetass!”). Viimaseks etapiks on halvakõlalise sihtlause restruktureerimine/kohandamine ($Y \rightarrow B$) väljendusrikkaks, kergesti loetavaks ja mõistetavaks ning soravaks lauseks. Loomulikult peab iga järgnev tõlgitud lause, sellest tulenevalt iga järgnev tõlgitud tekstilõik ja lõpuks kogu tekst moodustama ühtse, heakõlalise tervikteksti.

Tõlgitud sihtteksti mitmekordne ülelugemine on väga soovitatav veendumaks tõlke vastavuses Eugene Nida (Venuti 2012: 148) neljale tõlketingimusele:

- (1) tõlge on arusaadav ja loogiline;
- (2) tõlge annab edasi originaalteose olustiku ja meeleolu;
- (3) väljendusviis on loomupärane ja hõlbus;

(4) tõlketeksti ja lähteteksti lugejate reageeringud teksti sisule on samasugused.

Esimene tõlketingimus viitab heale tõlketööle, teine tõlketingimus annab sihtteksti lugejale võimaluse ette kujutada olustikku ja meeleolu. Kolmanda tõlketingimuse täitmine ehk väljendusviisi loomupärasus ja hõlpsus aitavad lugejal end ette kujutada justkui tegevustiku pealtnägijana, neljanda tõlketingimuse täitmine loob võimaluse sihtkeelse teksti lugejal reageerida teksti sisule täpselt samamoodi nagu seda teeks sama teksti lähtekeelne lugeja, olgu reageeringuks siis hirmutunne, naerma hakkamine või mõni muu reageering.

Tõlketeksti vastavus kõigile Nida tõlkeprintsipidele viitab väga kvaliteetsele tõlketulemusele, kus tõlkija töö jääb varju ja lugeja tajub originaalteksti esmaklassilisust. See on tõlketulemus, mille poole tasub alati püüelda igal tõlkijal, kaasa arvatud käesoleva magistritöö autoril, kes on lähteteksti tõlkimise puhul järginud eelnevalt mainitud Étienne Dolet tõlkeprintsipe, Eugene A. Nida ja Charles R. Taberi kolmeetapilist tõlkimistehnikat, ja Eugene Nida nelja tõlketingimust. Eesmärk oligi muuta magistritöö sihtkeelne tekst võimalikult soravaks, et tõlkijana varju jääda.

2.2. Tõlketeoreetiliste lähtekohtade abil parendatud tõlkelausete näited

Eespool on käsitletud pikemalt Étienne Dolet (1540: 95-97) viite tõlkimise printsiipi, Nida ja Taberi kolmeetapilist tõlketehnikat (Nida ja Taber 1982: 33) ja Eugene Nida (Venuti 2012: 148) nelja tõlketingimust. Järgides tõlkimise ajal eelnevalt mainitud tõlketeadlaste juhtmõtteid, on eeldatavalt võimalik moodustada lähtekeelsetest lausetest soravad, tõlkijat varju jätvad sihtkeelsed tõlkelaused. Esitan järgnevalt näiteid lähte- ja sihtkeelsetest lausetest koos tõlkeanalüüsi ja esmase tõlkelause restruktureerimisselgitusega. Struktuuriliselt tugineb selgitav tõlkeprotsess Nida ja Taberi kolmeetapilisele tõlketehnikale ja on esitatud järgmiselt:

1. Lähtekeelne lause
2. Lähtekeelse lause analüüs
3. Esmase sihtkeelne tõlkelause
4. Esmase sihtkeelse lause restruktureerimise selgitus
5. Lõplik, sorav sihtkeelne lause

Allpool on esitatud esmalt lähtekeelse (koos eraldiseisva lähteteksti faili leheküljenumbriga) lause. Lõplikus, soravas sihtkeelses lauses on toodud tõlkelause viitega magistritöö leheküljenumbrile.

Näide 1

1. I'm not ashamed, you see; never was - and I have enough on what Society would consider the credit side of the ledger - a knighthood, a Victoria Cross, high rank, and some popular fame (Fraser 2005: 6).

2. Esmapilgul tundub arusaamatu, miks on lähtekeelses lauses vaja esimest sidekriipsu. Teise sidekriipsu kasutamine on arusaadav: see on vajalik Flashmani saavutuste nimetamiseks. Kuid esimest sidekriipsu kasutatakse lause algusosast erineva, uue mõttekäigu esile toomiseks, eesti keeles kasutatakse selleks semikoolonit. Inglise keeles on võimalik sõna *and* ette koma panna, eesti keeles sõna *ja* ette enamasti mitte, või siis ainult väga erandlike lausekonstruktsioonide korral. Väljendi *credit side of the ledger* mõistmine valmistab raskusi selle poolest, et tegu on raamatupidamisega seonduva väljendiga, mida võiks esmapilgul ekslikult tõlkida kui *raamatupidamisaruande tunnustused*. Kuid selline tõlkevaste puhul ei ole tegu enam raamatupidamisterminiga, vaid kõnekeelt ja raamatupidamisterminoloogiat kokkusobitava slängiga, mis ei sobi tõlkevasteks. Lähtekeelse lause konteksti põhjal võib järeldada, et tegu on väljendiga, mis eelneb peategelase edusammude ja õnnestumiste ülesloetlemisele; rüütliseisus ja Victoria rist viitavad peategelase edukusele. Väljendi *credit side of the ledger* tõlkevaste peab olema suhteliselt kõnekeelne, et sobida üldisemas lausekonteksti. Seega esmaseks tõlkevasteks sai *hea kuulsus*, mis väljendab *ühiskonna* (*Society*) soosivat hinnangut Flashmani suhtes.

3. Ma ei tunne häbi, nagu sa näed; pole kunagi tundnud - ja mul on küllaga head kuulsust - rüütliseisus, Victoria rist, kõrge auaste ja natuke staarisära.

4. Lauseliikmeid ei ole vaja restruktureerida, ümber tõsta; kuid tuleb täpsustada mõningaid tõlkevasteid. *Hea kuulsus* ei ole piisavalt hea tõlkevaste, lisaks on tõlkimata jäänud sõna *ühiskond* (*Society*). Lisaks täpsustus, et Flashman on Victoria risti *kavalier*, Briti impeeriumi vaprusemedaliga autasustatu. *Some popular fame* on parem tõlkida kui *natuke kuulsust*, mitte *natuke staarisära*; *staarisära* kõlab liiga tänapäevaselt ja selline väljend ei sobi 19. sajandi konteksti.

5. Ma ei tunne häbi, nagu näha, pole kunagi tundnud; ja minus on omadusi, mida ühiskond hindab – rüütliseisus, Victoria risti kavalier, kõrge auaste ja natuke kuulsust (Zimmer 2021: 6).

Näide 2

1. A point of major literary interest about the papers is that they clearly identify Flashman, the school bully of Thomas Hughes' *Tom Brown's Schooldays*, with the celebrated Victorian soldier of the same name (Fraser 2005: 4).

2. Tegu on pika liitlausega, mis sisaldab väga eripalgelist informatsiooni. Alustama peaks liitlause tõlkimist lause algusest ja hiljem tõlgitud lauset analüüsima, samuti on vaja tuvastada võimalikud puudujäägid lause soravuses.

3. Paberite suhtes võib suurt huvi tekitada kirjanduslik tõsiasi, et neis paberites tuvastatakse Flashman, riiukukk Thomas Hughesi romaanist „Tom Browne koolipäevad“ kui päriselt elanud kuulus samanimeline Victoria-ajastu sõdur.

4. Kirjanduslik tõsiasi võiks asendada sõnadepaariga kirjanduslik huvi, mida tunnevad potentsiaalsed lugejad, kes lugenud romaani „Tom Browne koolipäevad“ ja mäletavad kõrvaltegelasest Flashmani. Tõsiasi seostub lähtelauses faktiga, et Flashman oli kuninganna Victoria aegne sõdur, sest nende mõlema, Flashmani ja kuninganna Victoria eluaastad kattuvad ligilähedaselt.

5. Peamiselt äratas lugejates kirjanduslikku huvi nende paberite vastu tõsiasi, et Flashman, kes oli muuseas ka tuntud kui riiukukk Thomas Hughesi romaanist „Tom Browne koolipäevad“, oli päriselt elanud kuulus kuninganna Victoria aegne sõdur (Zimmer 2021: 7).

Näide 3

1. The papers, which had apparently lain untouched for fifty years, in a tea chest, until they were found in the Ashby saleroom, were carefully wrapped in oilskin covers (Fraser 2005: 4).

2. Lähtekeelne lause sisaldab väga palju komasid, vaja vähendada komade arvu tõlkelauses.

3. Käsikirjad seisis 50 aastat puutumatuna puidust laekas, hoolikalt vahariide sisse pakituna, seda kuni nende avastamiseni Ashbys asuvas oksjoniruumis.

4. Sõna ilmselt tõlkimata; lisaks seisis käsikirjad (või ka memuaarid) mitte lihtsalt laekas, vaid teelaekas. Eelistavalt võiks kasutada sõna käsikirjad asemel sõna memuaarid, sest käsikirjad sobib tähistamiseks romaani algversiooni, siin on tegu inimese eluloo kirjeldusega ehk memuaaridega. Memuaarid seisis ilmselt 50 aastat puutumatuna puidust teelaekas, hoolikalt õliriide sisse pakituna, kuni nende avastamiseni Ashby oksjoniruumis

(Zimmer 2021: 7).

Näide 4

1. The flight of the rest excited the master's suspicions, and the good angel of the fags in-cited him to examine the freight, and, after examination, to convoy the hurdle himself up to the School-house; and the Doctor, who had long had his eye on Flashman, arranged for his withdrawal next morning (Fraser 2005: 5).

2. Sõna *master* tõlgitud esialgu *komandandiks*, arvates, et tegu on koolihoonete ja -territooriumi ülevaatajaga, kelle ülesanne on tagada heakord, olla omamoodi korraldaja.

3. Ülejäänute pagemine äratas komandandis kahtlusi ja koolikiusatute kaitseingel soovitas tal tungivalt veost uurida ja pärast iseseisvalt viia lohisti „Koolimaja“-nimelise hooneni; doktor, kes oli juba pikemat aega Flashmanil silma peal hoidnud, korraldas järgmiseks hommikuks tema koolist väljaviskamise.

4. Sõna *master* (lühend sõnast *schoolmaster*) tähendab hoopis *koolmeistrit*, mitte *komandanti*. Lisaks sõna *komandant* ei sobi lausekonteksti ega ka üldisemasse Rugby kooli (kus toimub romaani algustegevus) konteksti. *The School-house* tõlgitud ekslikult („Koolimaja“-nimeline hoone), kuid sobiv vaste terminile eesti keeles oleks *koolimaja*. Lausest jääb arusaamatuks, et kes on see *doktor*, kuid „Flashmani“ romaani lugedes selgub, et mõeldakse doktor Thomas Arnoldit, Rugby kooli tolleaegset direktorit; selguse mõttes lisatud *doktorile* ka tema perenimi. Lisaks on ekslikult kasutatud sõna *lohisti*, lohistit veavad enda taga koerad või hobused, vedades järelveetavat koormat või aidates inimestel teha põllutöid. *Lohisti* asemel leiab kasutust hoopis sõna *tool*, sest hilisemal lugemisel selgub, et tegu on sedaantooliga, mis sisuliselt tähendab kandetooli.

5. Pagemine äratas koolmeistrit kahtlusi ja koolikiusatute kaitseingel õhutas teda veost uurima ja pärast uurimist vedama tooli üksi koolimajani; doktor Arnold, kes oli juba pikemat aega Flashmani tegemistel silma peal hoidnud, korraldas järgmiseks hommikuks tema koolist väljaviskamise (Zimmer 2021: 8).

Näide 5

1. He lived half in town, half in country now, and kept an expensive house, but he was out of politics, having been sent to the knacker's yard at Reform (Fraser 2005: 10).

2. Väljend *sent to the knacker's yard at Reform* oli esialgu täiesti arusaamatu, sest

knacker's yard tähendab vanade ja vigastatud hobuste tapmiskohta, ülekantud tähenduses täielikku ebaõnnestumist. Ja veel oli arusaamatu väljendi teine pool *at Reform* – kas see on kuidagi seotud poliitikaga? Väljendi kahe poole, tapmise/ebaõnnestumise ja poliitika ühildamine oli raske. Lähtelauses on kirjas, et Flashmani isa ei tegele enam poliitikaga, lihtsalt tema poliitikast lahkumise põhjus jääb sihtkeelse teksti lugejale teadmata.

3. Poole ajast elas ta linnas, teise poole ajast maal, ta pidas üleval kulukat häärberit, kuid ta ei tegelenud enam poliitikaga.

4. Saamaks vastuse eelmainitud väljendile, leidsin vene keelde tõlgitud „Flashmani“ romaani PDF-versiooni, kus väljendi umbmäärase tõlke juurde oli lisatud märge, et *at Reform* all mõeldakse 1832. aasta parlamendireformi, mille tulemusena kaotasid suurmaaomanikud korruptiivse mõjuvõimu Briti alamkoja valimisringkondade üle (Fraser 2011: 255). See parlamendireform raskendas oluliselt suurmaaomanike võimalusi saada parlamendisaadikuteks. Étienne Dolet esimese tõlkeprintsipi (1540: 95-97) kohaselt on tõlkijal õigus täpsustada selgusetuid tekstikohti, ja seda ma ka tegin, nagu näha alljärgnevas tõlkelause lõppversioonis.

5. Poole ajast elas ta linnas, teise poole ajast maal; ta pidas üleval kulukat häärberit; kuid ei tegelenud enam poliitikaga pärast 1832. aasta reformiakti (Zimmer 2021: 13).

Näide 6

1. They bundled me into a sedan, and then a beak hove in sight and Speedicut lived up to his name and bolted (Fraser 2005: 6).

2. *Sedaani* puhul on tegu ajaloolise kandetooliga. Ekslikult arvasin, et Flashman pidi kinni seotama sedaantooli, et ta täielikult purjus olles sealt maha ei kukuks. *Beak* tähendab *nokka*, kuid kahjuks mitte selle lause kontekstis. Speedicut ja tema käitumine oma nime vääriliselt, seda on tarvis selgitada tõlkija märke kaasabil, rõhutades tema inglisekeelse nime tõlkevastet.

3. Nad sidusid mu kinni sedaantooli, pikliku ninaga komandant lähenes, Speedicut käitus oma nime vääriliselt ning sööstis minema.

4. Tegelikult siiski ei ole sedaantooli varustuses turvavööd ega kinnisidumisvõimalust, seega Flashman ilmselt *asetati* lihtsalt sedaantooli. Samuti tähendab *beak* koolipoiste slängis mitte *nokka*, vaid *koolmeistrit*. Koolmeister aga *ilmus vaatevälja*, mis põhjustas Speedicuti

põgenemise sündmuskohalt, mitte ei *lähenenud* (s.t. kõndinud) koolipoiste kamba suunas.

5. Nad asetasiid mu sedaantooli ja seejärel ilmus vaatevälja koolmeister; Speedicut [speed (ingl.k) - kiirus — tõlkija märge] käitus oma nime vääriliselt ning sööstis minema (Zimmer 2021: 9).

Näide 7

1. Even with the liquor still working on me a little I was as scared in that minute as I've ever been in my life - and when you have ridden into a Russian battery at Balaclava and been chained in an Afghan dungeon waiting for the torturers, as I have, you know what fear means (Fraser 2005: 7).

2. Väljend *ridden into a Russian battery at Balaclava* viitab Krimmi sõja Balaklava lahingule, kurikuulsale ja ohvriterohkele kergeratsaväebrigaadi rünnakule (1854. aasta 25. oktoober). Galopeerivate briti ratsaväelaste pihta, paremalt ja vasakult, tulistavad surmavaid kahurikuule vene suurtükiväelased. Täpsustamaks lähtelause selgusetuid tekstikohti, nagu seda soovitab Étienne Dolet (1540: 95-97), lisasin, et tegu on Balaklava *lahinguga* ja Vene *suurtükiväepatareiga* (kahurväelaste lahinguüksus).

3. Ma pole kunagi elus nii palju kartnud kui tol hetkel, kuigi joodud alkoholikogus veel natuke mõju avaldas, ja kui sa oled nagu mina Balaklava lahingus ratsutanud vastu Vene suurtükiväepatareile ja olnud piinamise ootuses aheldatud Afganistani vangitorni, siis tead sa, milline on tõeline hirm.

4. ... *in an Afghan dungeon waiting for the torturers*, seda tekstilõiku ei saa tõlkida kui *olnud piinamise ootuses aheldatud Afganistani vangitorni*, sest keegi oota ootusärevalt oma piinamist. Õige oleks *aheldatuna Afganistani vangikongis tundnud hirmu eesootava piinamise eel*.

5. Ma pole ennast kunagi nii hirmunud tundnud kui tol hetkel, kuigi olin veel tarbitud alkoholi mõju all, ja kui sa oled, nagu mina, Balaklava lahingus ratsutanud vastu Vene suurtükiväepatareile ja aheldatuna Afganistani vangikongis tundnud hirmu eesootava piinamise eel, siis sa tead, milline on tõeline hirm (Zimmer 2021: 10).

Näide 8

1. As a consequence he kept an eye on me to see if I gave myself airs; before mother died he never saw much of me, being too busy at the clubs or in the House or hunting - foxes sometimes, but women mostly - but after that he had to take some interest in his heir, and we grew to know and mistrust each other (Fraser 2005: 10).

2. Sügavamaks lauseanalüüsiks sobivadki hästi pikad laused, sest pikad liitlaused on sisukad, nendes on rohkelt kirjeldusi ja käsitletavate teemade ring on lai. Seetõttu on pikkades lausetes vaja tähelepanelikult mõelda lause struktuurile, et sihtkeelne lause oleks võimalikult sorav.

3. Selle tulemusena pidas ta mind silmas, et näha, kas ma pean end teistest paremaks; enne ema surma ei näinud ta mind eriti tihti, ta oli liiga hõivatud klubide külastamise, Alamkoja või jahipidamisega - mõnikord rebastele, kuid peamiselt naistele - kuid pärast kõike seda, pidi ta oma pärija vastu huvi tundma, me õppisime üksteist tundma ja seejärel umbusaldama.

4. Eeldatavalt mõeldakse *klubide* all *härrasmeesteklubisid*; Briti parlamendi *alamkoda* (*the House*) ei kirjutata suure algustähega.

5. Selle tulemusena hoidis ta mul pilku peal, et näha, kas ma pean end teistest paremaks; enne ema surma ei suhelnud ta minuga eriti tihti, ta oli liiga hõivatud härrasmeesteklubide ja alamkoja külastamise või jahipidamisega – mõnikord rebastele, kuid peamiselt naistele – kuid pärast minu ema surma pidi ta oma pärija vastu huvi üles näitama hakkama; me õppisime teineteist tundma ja seejärel umbusaldama. (Zimmer 2021: 13).

Étienne Dolet (1540: 95-97) viie tõlkimise printsiibi ja Eugene Nida (Venuti 2012: 148) nelja tõlketingimuse järgimine ja meelespidamine Nida ja Taberi kolmeetapilise tõlketehnika (Nida ja Taber 1982: 33) kasutamisel aitas mul väga olulisel määral parendada tõlkelausete kvaliteeti.

3. Tõlkeanalüüs

Lähteteksti tõlkeanalüüs jaguneb kokku kolmeks osaks ja põhineb romaani „Flashman” lähtekeelse teksti stiili ja autori sõnavara analüüsimisel põhinevatel tähelepanekutel. Mõned romaanis esinevad sõnad on, tundmata 19. sajandi Briti erakoolide ja armeega seonduvat temaatikat, väga raskestimõistetavad. Mõnes romaanilõigus esineb liiga keerulisi prantsusekeelseid või ladina keele päraseid võõrsõnu, samas kui alternatiivina eksisteerib ka oluliselt lihtsamini mõistetav omakeelne sõna. Leidus ka väga põnevaid kujundlikke väljendeid, mis muutsid teksti põnevamaks ja kergesti loetavamaks. Eelmainitud raskestimõistetavate sõnade temaatikat, omasõna eelistamist võõrsõnale ja põnevate kujundlikeväljendite kasutamist romaanis tasub lähemalt uurida just tõlkevalikute aspektist lähtuvalt. Seetõttu on tõlkeanalüüs teemakäsitluste kaupa jagatud alapeatükkideks ja konkreetseteks näideteks koos tõlkevalikute selgitustega.

3.1. Raskestitõlgitavad sõnad ja väljendid

Siinne alapeatükk käsitleb ma romaani „Flashman” tõlkimisel kohatud kõige raskestitõlgitavamaid sõnu ja väljendeid, millele sobilike sihtkeelsete tõlkevastete leidmine või ise sobiva vaste väljamõtlemine oli aega ja mõttetööd nõudev tegevus.

Tõlkevaste leidmiseks probleemsele sõnale on tõlkijal kahtlemata vaja aru saada lause kontekstist, kus probleemne sõna asetseb. Seetõttu lisasin iga tõlkevaste leidmise arutluskäigu juurde ka vastava lähtekeelse lause ja omapoolse sihtkeelse tõlkelause ning leheküljenumbri, milliselt leheküljelt võib magistritöös leida probleemset sõna sisaldava inglise ja eestikeelse lause. Lisasin iga raskestitõlgitava sõna juurde ka tõlketeoreetilise põhimõtte, millele tuginedes sõna tõlkisin, ja viite allikale, kus vastavat põhimõtet on selgitatud. Sõnad ja väljendid on toodud romaanis „Flashman” esinemise järjekorras.

Sooviksin lühidalt selgitada allpool viidatud autorite põhimõtteid/tõlkemeetodeid või võtteid, millele tuginedes põhjendan oma tõlkevalikuid raskestitõlgitavate sõnade või väljendite osas. Kõige enam tuginen tõlkevalikute põhjendamisel deskriptiivsele ekvivalentsusprintsiiobile (kirjeldav samasusprintsiiip), mille puhul lähtekeelset sõna ei tõlgita, vaid kirjeldatakse lähtekeelse sõna sisu (Newmark 1998: 84). Näiteks sõna *matšeete* oleks sobiv tõlkida kirjeldades kui *suurt nuga Ladina-Ameerikas* (Newmark 1998: 83). Literaalne tõlkeviis viitab „väga otseselt sõnasõnaliselt tõlkimise protsessidele” [...] vältides eri keeltes esinevates esinevate „eksitussõnade” kasutamist (Pym 2014: 13), näiteks prantsusekeelne

sõna *encre* inglisekeelne tõlkevaste on vähimagi kahtluseta *ink* (eesti keeles *tint*). Komponentsiaalse analüüsi käigus võrreldakse lähtekeelse sõna ja sihtkeelse sõna tähendusvarjundeid. Niimoodi võib komponentsiaalse analüüsi käigus analüüsida sõna *mouton* kui „+ loom + liha - noorlooma liha (*agneau*)”, sõna *mutton* kui „+ liha - noorlooma liha (lammas)” ja *sheep* kui „+ loom” (Pym 2014: 10).

Allpool on raskestitõlgitavaid sõnu ja väljendeid sisaldavad laused esitatud kaheveerulise tabelina, mille vasakpoolses veerus on lähteteksti lause (koos eraldiseisva lähteteksti faili leheküljenumbriga) ja parempoolses veerus tõlkelause (magistritöö leheküljenumbriga). Lisaks olen näitelauses arutluse all oleva sõna/väljendi poolpaksu kirjaga esile tõstnud. Võõrkeelsetest raamatutest toodud tsitaadid on eesti keelde tõlgitud minu poolt.

3.1.1. commission

<p>A lot has been said about the purchase of commissions - how the rich and incompetent can buy ahead of better men, how the poor and efficient are passed over - and most of it, in my experience, is rubbish (Fraser 2005: 14-15).</p>	<p>Palju on räägitud ohvitseripatentide ostust – kuidas rikkad ja asjatundmatud saavad seetõttu võimaluse osta enestele kõrgem auaste, kuidas vaestest, kuid võimekatest mööda minnakse, enamus sellest jutust on tobedus, seda võin ma oma kogemustele tuginedes kinnitada (Zimmer 2021: 18).</p>
---	---

Nooremleitnandi auastme (varasematel aegadel lipniku või korneti) või sellest kõrgema auastme saavad ohvitserid oma riigi valitseja nimel. Ohvitseripatentide ost oli sõjaväes varasemalt legaalne viis saada auaste (Usher 2006: 59).

Auastme annetab Suurbritannias noorele ohvitserile valitsev monarh. Sel puhul väljastatakse ohvitserile ka spetsiaalne dokument, mille peal on kirjas ohvitseri nimi ja saadav auaste. Seega, see dokument on võrreldav patendi omistamisega leiutajale uudse leiutise eest; patendidokumendis on kirjas leiutaja nimi, patendi number, leiutise nimi ja patendibüroo allkiri, mis annavad patendile seadusliku aluse. Otsustasin tõlkida ingliskeelse sõna *commission* kui *ohvitseripatent*, tõlgitud lähtuvalt deskriptiivsest ekvivalentsusprintsibist (Newmark 1998: 83-84).

3.1.2. gazette

You can come home and be gazetted to some other command (Fraser 2005: 48).	Sa saad tulla tagasi kodumaale ja sind viiakse üle mõnda teise rügementi (Zimmer 2021: 55).
---	--

Suurbritannias on väljaanne The London Gazette, kus avaldatakse iga päev riikliku tähtsusega teadaandeid: riigis vastu võetud seadused, ametisse nimetamised (riigiteenistujate kohalemääramised kui ka kõrgematele ohvitseridele omistatud kõrgemad auastmed), ordenite saajate nimekirjad jpm (Usher 2006: 102). Seega, sõna *gazetted* all mõeldakse ametliku teadaande avaldamist väljaanne The London Gazette. Eestis on samaväärne väljaanne Riigi Teataja⁷, kus avaldatakse Eesti vabariigi presidendi poolt seaduseks kuulutatavad õigusaktid, avaldatakse riigiteenistujate ametissenimetamised, sõjaväeliste auastmete omistamine kui ka teenetemärkide saajate nimed. Kuid siiski ei saa sõna *gazetted* tõlkida kui *avaldatud Riigi Teatajas*, sest romaani „Flashman” tegevus toimub just Suurbritannias, mitte Eestis. Tõlkeprintsipi kasutasin siiski sõna *gazetted* puhul deskriptiivset ekvaivalentsusprintsipi (Newmark 1998: 83-84), sest sõnal *gazette* lihtsalt puudub otsene vaste eesti keeles, hea tõlkevaste võiks olla *üle viidud*.

3.1.3. mess

You'll agree that being dragged from a Rugby pothouse, reeling, I believe, is no recommendation to an officers' mess (Fraser 2005: 15)?	Sa ju mõistad, et Rugby pubist tuikudes väljalohistamise tõttu ei saa ma sulle kaasa anda omapoolset soovituskirja rügemendi ohvitseride klubi liikmeks astumiseks (Zimmer 2021: 19)?
--	--

Sõnastikus *Dictionary of Military Terms* on sõna *mess* defineeritud kui *ruum, kus sarnase auastmega teenistujad saavad süüa ja lõõgastuda* (Bowyer 2007: 156). Sõna *mess* adekvaatne tõlkimine osutub raskeks, sest tõlkevastes peab kajastuma võimalus süüa või einestada, kuid tegu ei ole puhtakujuliselt söökla või restoraniga, sest seal saab ka lõõgastuda. Kuid kuidas lõõgastuvad ohvitserid ja kas *messi* puhul on tegu kokkusaamiskohaga, kus saab näiteks rahulikult vestelda, piljardit mängida, raamatuid lugeda ja väga mõõdukalt alkoholi

⁷ Riigi Teataja seadus

tarbida? Milline termin suudaks väljendada kõiki neid koosviibimise variante? Selgub, et hea tõlkevariant oleks *ohvitseride kasiino*, kus tõepoolest saabki einestada ja kultuurselt aega veeta, sõna *kasiino* seostub siinkohal pigem ohvitseride ja allohvitseride kinnise klubi kui hasartmängudega⁸. Viiteallikaks olevast artiklist selgub ka tõsiasi, et Paldiski *ohvitseride kasiino* puhul mõeldakse ühte hoonet koos kõigi hoonesiseste eriruumidega, seejuures „Paldiskis aadressil Rae 22 asuva kahekorruselise renoveeritud hoone esimesel korrusel asuvad ohvitseride ja allohvitseride mess, ...” Nüüd paistab esmalt, et Paldiski ohvitseride kasiinos on ohvitseride ja allohvitseride ruumi tähistamiseks algselt ingliskeelse terminina eesti keelde kodunenud laentermin *mess*, mida ei olnud tõlgitud, vaid kasutati eestikeelse terminina. Kuid „Eesti keele seletava sõnaraamatu” 2009. aasta väljaandest selgub, et sõna *mess* on juba eesti merenduskeeles kasutuses tähendusega *laeva juhtkonna, ohvitseride söögiruum laevas* (EKSS 2009 sub *mess*). Seega, ilmselt tähendab eelmainitud artiklis sõna *mess* konkreetselt just *söögiruumi*.

Samas kõige arusaadavam oleks sihtteksti lugejale tõlkida ingliskeelne sõna *mess* kui *rügemendi ohvitseride klubi*, sest romaanis kaalub onu Bingley omapoolse soovituskirja andmist Flashmanile, kes saaks niimoodi liituda konkreetselt 11. kergeratsaväe tragunirügemendiga ja lõõgastuda härrasmehelikult oma rügemendi ohvitseridega klubi ruumides. Seega tõlgiksin ka romaanis *messi* kui *rügemendi ohvitseride klubi* lähtudes deskriptiivse ekvivalentsuse (Newmark 1998: 83-84) printsiibist.

3.1.4. the Charge of the Light Brigade

The regimental scandals, the Charge of the Light Brigade , the vanity, stupidity, and extravagance of the man - these things are history (Fraser 2005: 20).	Skandaalid rügemendis, kergeratsaväebrigadi rünnak , selle mehe edevus, lollus, pillamine – see on kõik ajalugu (Zimmer 2021: 24).
--	---

Usher väidab, et „enamasti mõeldakse selle nime all Krimmi sõjast osa võtnud kergeratsaväebrigadi. [...] nad võtsid Balaklava lahingus osa katastroofiliste tagajärgedega kergeratsaväebrigadi rünnakust.“ (Usher 2006: 147)

Ka G.M. Fraser pidas oma romaanis silmas kuulsat Krimmi sõja (1853–1856) Balaklava lahingu kergeratsaväebrigadi. Just seetõttu, et „ratsaväebrigadi kuulusid 3

⁸ Delfi. 2004. Ohvitseridele oma kasiino.

husaarirügementi, 13. kergeratsaväe tragunirügement ja 17. ulaanirügement“ (Usher 2006: 147) ning sõna *charge* all mõeldakse „äkilist, kiiresti aset leidvat suurearvulise ratsaväekolonni” (Usher 2006: 147) pealetungi. Seega tõlgiksin ajaloolise, Krimmi sõda puudutava termini, *the Charge of the Light Brigade* sõnasõnalist ehk literaalset tõlkeviisi kasutades (Pym 2014: 13) kui *kergeratsaväebrigaadi rünnak*.

3.1.5. the Guards' Club

“The army?” he growled. “You mean I'm to buy you colours so that you can live like a king and ruin me with bills at the Guards' Club , I suppose? (Fraser 2005: 12)“	„Armee?” urises ta. „Sa mõtled, et ma ostan sulle rügemendi vormi ja aksessuaarid selleks, et sa saaksid elada nagu kuningas ja laostada mind kaardiväehvitseride klubist tulevate arvetega, ma eeldan? (Zimmer 2021: 15)“
---	---

Tõlkisin väljendi *the Guards' Club* kui *kaardiväehvitseride klubi*, mitte kui *kaardiväelaste klubi*, sest Anthony Lejeune'i raamatus „The Gentlemen's Clubs of London” sisalduv tekstilõik kirjeldab konkreetset infot, et kelle tarbeks, kelle eestvõtul, millal ja miks eelmainitud härrasmeesteklubi asutati (tekstilõigu informatiivsuse tõttu pean mõistlikuks esitada tekstilõik kogupikkuses), keda oodati 1810. aastal asutatud härrasmeesteklubiga liituma ja milline pidi olema klubi atmosfäär:

1810. aastal härrasmeesteklubi asutamise põhjuseks oli printsregendi ja Wellingtoni hertsogi murekoht, et Hispaaniast tagasi jõudnud kaardiväehvitserid vajavad ajaveetmiskohta, kus hinnad oleksid odavamad kui moodsates kasiinodes ja keskkond parem kui armetutes sööklates ja kõrtsitubades, kus nad võivad kergesti sattuda purjutajate kärarikastesse tülidesse. (Lejeune 1984: 128)

Härrasmeesteklubi on mõeldud kaardiväehvitseridele, kes ei mängi suurte panustega hasartmänge, ei joo liigselt alkoholi ning ei käitu labaselt. Seega saaksid sealses klubis sõjaväega seotud mehed rahulikult isekeskis viisakas seltskonnas aega veeta.

Eelnevas tsitaadis on selgelt kirjas, et selle härrasmeesteklubiga võisid liituda kaardiväerügementide ohvitserid (esmaseks nooremohvitseri kraadiks peetakse lipniku auastet) ja kõrgemate auastmete sõjaväelased. Klubi liikmeks ei saanud kaardiväerügementide sõdurid, noorem- ja vanemallohvitserid (Lejeune 1984: 132). Tänapäevase standardi kohaselt võetaks liikmeteks siis sõjaväelise eriharidusega teenistujaid. See on põhjus, miks ma pidasin vajalikuks, vastavalt komponentsiaalsele tähendusvarjundite analüüsile (Pym 2014: 10),

tõlkes täpsustada, et *the Guards' Club* on *kaardiväehvitseride klubi*, mitte (kõigi) *kaardiväelaste klubi*.

3.1.6. 11th Light Dragoons

I've a notion for the 11th Light Dragoons (Fraser 2005: 12).	Ma soovin liituda 11. kergeratsaväe tragunirügemendiga (Zimmer 2021: 15).
---	--

The Dictionary of British Military History pakub nimetusele *light dragoons* välja järgneva definitsiooni:

18. sajandi keskpaigas tekkis taktikaline vajadus kergeratsaväe järele; selleks sobisid kõige paremini kiirete hobustega ratsutavad kerge kehaehitusega mehed, kes oleksid suutelised luurama ja osalema väikelahingutes. Sellel eesmärgil nimetati endised tragunirügemendid, mille järjekorranumbriks seitsmest (kaasaarvatud) suuremad arvud, ümber kergeratsaväe tragunirügementideks. (Usher 2009: 147)

Seega olen tõlkinud *11th Light Dragoons* kasutades literaalset tõlkeviisi (Pym 2014: 13) kui *11. kergeratsaväe tragunirügement*. Ma leian, et selline tõlge on faktiliselt täpne ning annab mõiste sisu täpselt edasi.

3.1.7. crack regiment

However, at this time I'd no thought beyond being a humble cornet, and living high in a crack regiment , which was one of the reasons I had fixed on the 11th Dragoons (Fraser 2005: 15).	Siiski, tol ajal ei mõelnud ma muule kui unistusele saada tagasihoidlikuks kornetiks ja harrastada luksuslikku eluviisi peenest rügemendis ; see oli üks paljudest põhjustest, miks ma otsustasin just 11. kergeratsaväe tragunirügemendi kasuks (Zimmer 2021: 18).
--	--

Autor ja ajakirjanik Eugene Byrne (2013) esitab *crack regiment* kohta järgneva täpsustava informatsiooni:

Paistab, et algupäraselt mõeldi selle väljendiga rügemente, mille ohvitserideks on noored, jõukad ja moekad aristokraadid – sõna *crack* tähendas sellisel juhul kiitlemist ja uhkeldavat kõnnakut. Hiljem hakkas sama väljend tähistama esmaklassiliste lahinguoskustega rügementi (2013).

Seega võib *crack regiment* olenevalt olukorrast tõlkida *peen rügement* kui ka *esmaklassiliste lahinguoskustega rügement*. Tõlkevasted ei ole üksteist otseselt välistavad,

rügement võib olla korraga nii esmaklassiline võitlusoskuste poolest kui ka peen oma hästikasvatatud isikkoosseisu poolest. Selline olukord oleks romaanis tegutseva Cardigani krahvi soovunelm. Tema soovis romaani kestel täiustada 11. kergeratsaväe tragunirügemendi ohvitseride ja reakoosseisu lahinguoskusi kui ka lahti saada tema arvates lohakalt teenistusülesandeid täitvatest ja tahumatult käituvatest teenistujatest. Seega pidid rügemendist lahkuma kehvad ja asemele tulema kombekad, isegi mõnevõrra peenutsevad teenistujad, kes oskaksid täiel rinnal elu nautida, kuid samaaegselt täidaksid eeskujulikult teenistuskohustusi.

Kuid tõlkimisel peab lähtuma lause kontekstist, seega pööran põhitähelepanu tõlgitavas lauses lauseosale *living high in a crack regiment*. *Living high* tähendab mõistagi luksuslikku elustiili, seesama luksuslik elustiil viitab peenele elukorraldusele ja rangelt valitud isikkoosseisule. Kuid samas, nagu selgub romaani alguses, naasis 11. kergeratsaväe tragunirügement mõni aeg tagasi teenistuselt Indias, kus rügemendi näol on tegu lahingutes karastunud võitlusvalmis isikkoosseisuga, kus rõhku ei pandud välisele toredusele, vaid võitlusvalmidusele.

Kuid samas ei olnud Flashmanil romaani alguses, kust eelmainitud tõlkelause pärineb, selget ettekujutust 11. kergeratsaväe tragunirügemendist, Cardigani krahvi ta esialgu ei tundnud. Seega mõtles Flashman tõenäoliselt romaani alguses, et 11. rügemendi näol on tegu *peene rügemendiga*, kus saab kolleegidega aega veeta, teenistuskohustused on teisejärgulised ja elu sisuks on (vähemalt ohvitseridele) luksuslik eluviis, ilus munder ja kaunid naised.

Tõlkestrateegiana kasutasin literaalset tõlkeviisi (Pym 2014: 13).

3.1.8. fag

The flight of the rest excited the master's suspicions, and the good angel of the fags in-cited him to examine the freight, and, after examination, to convoy the hurdle himself up to - the School-house; and the Doctor, who had long had his eye on Flashman, arranged for his withdrawal next morning (Fraser 2005: 5).	Pagemine äratas koolmeistris kahtlusi ja koolikiusatute kaitseingel õhutas teda veost uurima ja pärast uurimist vedama tool üksi koolimajani; doktor Arnold, kes oli juba pikemat aega Flashmani tegemistel silma peal hoidnud, korraldas järgmiseks hommikuks tema koolist väljaviskamise (Zimmer 2021: 8).
--	---

Selgitamaks raskestitõlgitava sõna *fag* ajaloolist tausta Briti poeglaste

erainternaatkoolides, on asjakohane esitada allpool mõningaid tsiteeringuid, mis aitavad põhjaliku taustakirjelduse abil põhjendada sihtkeelse tõlkevaste valikut sõnale *fag*.

Näiteks Brooke-Smith (2019: 35-36) on selgitanud: „Igale uuele koolipoisile määrati vanem, kelleks on vanema klassi poiss; noorem poiss pidi tollest päevast alates puhastama vanema poisi kingi, pesema ja harjama tema riideid ja talle toitu valmistama.“

Seega, *fag* on noorema klassi poiss, kes on poolametliku koolikorralduse kohaselt kohustatud oma tööga tagama vanema klassi poisi heaolu. Tänapäeva inimestel võib tekkida küsimus, kuidas sai tekkida selline koolikorraldus ja kellele oli selline noorte koolipoiste teenistuskohustuse kujunemine kasulik või vähemasti soodne? 19. sajandi alguse õpilaste ja õpetajate suhtarvu võiks vaadelda kuulsa Eton kolledži näitel:

Kui John Keate [inglise koolmeister – tõlkija märkus] sai 1809. aastal Etoni kolledži koolijuhatajaks, oli talle koolijuhtimisel abiks seitse koolmeistrit; koolis õppis aga 515 poissi (Brooke-Smith 2019: 36).

John Keate'ile tekitas 1809. aastal raskusi koolmeistrite nappus, samas kui Etoni kolledži õpilasi oli rohkearvuliselt. Eelnevast tsitaadist järeldub, et 19. sajandi alguse Etoni kolledži koolijuhid ei tajunud koolmeistrite ja abipersonali puuduses tegelikku probleemi. Eelmainitud probleemile leiti toimiv lahendus noorte koolipoiste töölerakendamise näol (*fagging*) vanemate poiste, koolmeistrite, koolijuhtide ja üldiselt koolide hüvanguks. Kahjuks võis vanematele koolipoistele võimu andmine nooremate koolipoiste üle viia väga ebasoovitavate tagajärgedeni, kus ühtede võimutäius aina suurenes, teiste oma aga aina vähenes. Liigsete võimukuritarvituste eest hoiab nooremaid koolipoisse ainult vanemate poiste teadmatus ebakindla ja ebasoovitava tuleviku ees. Turner on öelnud:

Vanemate koolipoiste omandatud võim ei sarnanenud konstitutsiooniliste monarhide võimule, millel on täpsed piirangud, vaid hirmuvalitsejate võimule, mida piiravad traditsioonid ja hirm, et liigne julmus võib viia ülestõusuni (Turner 2015: 58).

Kui noorte poiste töölerakendamisest vanemate poiste heaks sai ajapikku traditsioon, võis väga kergesti tekkida olukord, kus vanemad poisid hakkavad oma positsiooni kuritarvitama. Seda eriti juhul, kui vanemad poisid nägid ja tajusid, et koolitöötajad on oma tööga väga hõivatud, täpselt nagu varasemalt mainitud 1809. aasta Eton kolledži näitel, kus kokku 8 koolmeistrit pidid vaatama 515 internaatkooli poisi järele. Siis tekkiski vanematel poistel „ideaalne“ võimalus tekkinud olukorda kuritarvitada, nooremaid poisse kiusata ja julmalt, lausa vägivaldselt, kohelda.

19. sajandi koolikiusamise tausta kirjeldamisest jõuan nüüd aastasse 1839, mil Thomas Hughesi romaani „Tom Browni koolipäevad“ kõrvaltegelasest koolikiusaja-jõhkrutseja Harry Flashman eemaldatakse George MacDonald Fraseri romaanis „Flashman“ Rugby kooli

õpilaste hulgast. Flashman tunnistab tõlgitavas romaanis „Flashman“ avameelselt oma jõhkruksemist ja halba käitumist nooremate poiste kallal (Zimmer 2021: 77).

Olles tutvustanud reaalse briti erainternaatkoolide ajaloolist töökorraldust, kuid siiski lähtudes eelkõige „Tom Browni koolipäevade“ ja „Flashmani“ kontekstist (julm koolikiusamine), pean deskriptiivse selgituse (Newmark 1998: 83-84) kohaselt sobivaks tõlkida sõna *fag* kui *koolikiusatu*.

3.1.9. public school

"Well," said my father at last, when he had finished fulminating against the folly of putting prigs and scholars in charge of public schools (Fraser 2005: 12).	„Niisiis,“ ütles mu isa viimaks, kui ta oli lõpetanud kärkimise narruse pärast, milleks oli peenutsejate ja õpetlaste nimetamine poeglaste erainternaatkoolide juhtideks (Zimmer 2021: 15).
--	--

Inglismaa koolisüsteemi puutuv väljend *public school* on osaliselt eksitav, kuigi mitte sisuliselt vale. Eelkõige seetõttu, et sajanditega võib pealtnäha ühetähenduslikule sõnale lisanduda sekundaarne tähendus, mis ei kattu enam üldse algupärase, sajanditevanuse tähendusega. Seetõttu võib keerukast ajaloolisest mõistest arusaamisel tekkida mõningane segadus ja mõistmatus, mille lahenduseks on süüvimine sõna või mõiste algupärasesse tähendusse. Kui kool on avatud kõigile õppuritele, kas see tähendab tingimata, et kool ei soovi oma õppuritelt õppemaksu? Või on kool avatud vaid kõigile maksejõulistele lastele (või nende vanematele)?

15.–17. sajandil asutatud koolidele anti õigus nimetada ennast “avalikeks” (public) koolideks, sest nad olid heategevusühingud, mida juhtis juhatuse liikmetest koosnev nõukogu; nende eesmärgiks oli anda haridust lastele, kelle vanemad ei suuda palgata eraõpetajaid (Brooke-Smith 2019: 9).

Seega, sajandeid tagasi oli *public school* haridusliku missiooniga heategevusühing, mis vajab enese rajatud kooli ülalpidamiseks rahalisi vahendeid ja rahalisi annetusi võisid teha tõepoolest kõik inimesed (*the public*), kel selleks soovi ja võimalusi jagus. Eelnevast tsitaadist järeldub, et raha soovisid annetada lapsevanemad, kes olid liiga vaesed koduõpetajate palkamiseks, kuid olid piisavalt jõukad tasumaks erainternaatkooli tasusid. Mõnel ajajärgul saab kasutada teatavaid sõnu kas suhteliselt negatiivses või väga negatiivses tähenduses, mõningal määral sõltub sõnade tähenduse määratlus ka rääkija enese hinnangutest, arusaamadest või ümbritseva ühiskonna kehtestatud väärtushinnangutest. Verkaiki sõnul

(2018: 27) oli 19. sajandi keskpaiga Suurbritannias oli sõna „vaene” muutunud suhteliseks mõisteks, millega võis tähistada kõiki, kelle isa polnud tiitliga aadlik või tööstusrevolutsiooniaegne uusrikas.

Seega tekib küsimus, millisest rahasummast alates lõpeb vaesus ja algab rikkus? Kuid sellele küsimusele vastamisega ei pea tegelema koolid, kelle põhiülesanne on siiski õpilaste harimine, mitte ühiskonnaliikmete toimetuleku hindamine. Aeg-ajalt, konfrontatsiooni käigus, saab avameelne küsimus ausa, ootamatu ja humoorika vastuse:

Kui Winchesteri kooli juhatuseliikmetele esitati 1818. aastal küsimus, miks on valdav enamus nende kooliõpilastest rikkad, kuigi kool asutati ju vaeste õpilaste jaoks, kõlas vastuseks, et kõik nende kooli õpilased on vaesed – „rikkad on hoopis kooliõpilaste vanemad (Verkaik 2018: 27).

Lõppkokkuvõttes, *public school* on haridusliku suunitlusega heategevusasutus, mis on enesele missiooniks seadnud kõigi laste harimise, kelle vanemad suudavad tasuda konkreetse kooli õppemaksu.

Romaani „Flashman” tarvis tõlkisin väljendi *public school* kui *poeglaste erainternaatkool*, sest selline deskriptiivse ekvivalentsusprintsipi (Newmark 1998: 83-84) rakendamine lubab võimalikult lühidalt ja samas informatiivselt edasi anda segadusttekitavalt kahemõttelise termini *public school* sisu, süüvimata Briti koolide ajaloolise kujunemise detailidesse.

3.1.10. Colonel of the Regiment

He had become Colonel of the Regiment , and among other things we had been given a new-designed uniform and had our name changed to the Eleventh Hussars (Fraser 2005: 36).	Temast sai rügemendi aukolonel , muuseas sai rügement ka uue mundri ja rügemendi nimeks sai 11. husaarirügement (Zimmer 2021: 41).
--	---

Märksõna kirjelduse leidsin sõnaraamatust *Dictionary of Military Terms*, millest tegin ka omapoolse tõlke.

Colonel of the Regiment on traditsiooniline Briti armees kasutusel olev tseremoniaalne auaste. See auaste antakse erustunud kindralitele, brigadiridele ja kolonelidele, kel on mõne konkreetse rügemendiga kujunenud tugev teenistusside. Seega võiks vastava auastme tõlkida sisuliselt kui *rügemendi aukolonel*, sest tegu ei ole igapäevaselt rügementi juhtiva koloneliga, vaid tseremoniaalse auastmega (Bowyer 2007: 50). Leian, et siinkohal on hea, kui tõlgitud

mõiste ei ole mitte originaalkeelse väljendi täpne sõnasõnaline vaste (mis praegusel juhul ei annaks piisavalt täpselt edasi mõiste mõtet), vaid mõnevõrra täpsustav, deskriptiivne (Newmark 1998: 83-84) tõlge.

3.1.11. Peninsular men

They turned out to be good material, luckily; many of the older ones were Peninsular men , and the sergeant had been in the 42nd Regiment at Waterloo (Fraser 2005: 38).	Nad osutusid andekateks, õnneks; paljud vanemad mehed olid osa võtnud Napoleoni sõdade aegadel Pürenee poolsaare sõja lahingutest ja seersant oli võidelnud Waterloo lahingus 42. jalaväerügemendi ridades (Zimmer 2021: 44).
---	--

Pürenee poolsaare sõda (1808–1814) oli üks osa suuremastaabilistest Napoleoni aegsetest sõdadest. See konkreetne sõda kestis lõppkokkuvõttes peaaegu kuus aastat, rasis suurt osa Hispaania ja Portugali territooriumi. Väljendis *Peninsular men* mõeldakse poolsaare (*peninsula*) all loomulikult Pürenee poolsaart ja seal Napoleoni sõdade käigus sõdinud Briti sõjamehi (Daly 2013: 215).

Kõigest eelöeldust lähtuvalt usun, et *Peninsular men* võiks tõlkida eesti keelde kui *Napoleoni sõdade aegadel Pürenee poolsaare sõja lahingutest osavõtnud mehed*. Minu tõlkevaste on võrreldes lähtekeelse väljendiga mõnevõrra pikem, kuid deskriptiivse ekvivalentsuse (Newmark 1998: 83-84) seisukohalt suudab selgitada, mida mõiste tähendab.

3.2. Omasõna eelistamine võõrsõnale

Võõrsõnu saab kasutada igas inimestevahelise suhtluse vormis, suulises kõnes ja kirjalikus vormis, isiklikest kirjadest kuni teadusartikliteni, lähtekeeles ja sihtkeeles. Võõrsõnade kasutamisele seab piiri ainult iga inimese soov neid kasutada ja temale teadaolevate võõrsõnade hulk. Võõrsõnade kasutamine suhtluses, suuliselt või kirjalikult, iseenesest ei ole probleem. Liivaku (2002: 44) tõendab paljude esitatud näidetega, et probleemi tuumaks on hoopis tõsiasi, et võõrsõnad ei ole tegelikult rahvusvahelised, nad on seda vaid tingimisi; kirjapildilt ja häälduselt lähedaste sõnade tähendused võivad eri keeltes suuresti erineda. Seetõttu oleks mõistlik teksti ühese mõistmise huvides vähendada suhtluses

võõrsõnade kasutamist. Eelmainitud arvamusega nõustub ka tõlkeanalüüsi algusosas mainitud Étienne Dolet (1540: 95-97), kes oma neljandas tõlkeprintsiiibis sõnastab, et tõlkija peab vältima ladinakeelsust ja ebaharilikke sõnamoodustisi ehk siis eelistama sihtkeelde tõlkimisel omakeelseid tõlkevasteid.

Allpool esitan ladinakeelsed ja ühe prantsusekeelse võõrsõna, mille olen tõlkinud eestikeelse omasõnaga. Eestikeelsete omasõnade eelistamise põhjuseks oli võõrsõnade tarbetu keerukus.

3.2.1. consternation - kohkumus

He hummed and hawed a great deal, but eventually fear for his daughter - which was entirely groundless, as far as mobs were concerned - overcame him, and we were packed off together in the gig, I driving, she humming gaily at the thought of a jaunt, and her devoted parent crying instruction and consternation after us as we rattled off (Fraser 2005: 41).	Ta torises ja oigas päris palju, kuid lõpuks sai hirm tütre pärast – mis oli rahvahulkade suhtes täiesti alusetu kartus – temast võitu, me asusime Elspethiga ühehobusekaarikuga teele, mina olin kutsar, tema jutustas rõõmsalt meie väljasõidust, tema pühendunud vanem andmas juhtnööre ja väljendamas kohkumust meie lahkumise pärast (Zimmer 2021: 47).
--	---

Teine *kohkumust* väljendav ingliskeelne sõna on *dismay*. Loomulikult saab ka eesti keeles kasutada ladina keelele omaseid sõnalõppe ja täiesti võimalik on oma kohkumust väljendada sõnaga *konsternatsioon*. Kuid on kaheldav, kas romaani „Flashman“ lugeja saaks sellisest sõnakasutusest aru, sest sõna *konsternatsioon* kõlab liiga teaduslikult, oleks kasutada lihtsat eestikeelset sõna *kohkumus*.

3.2.2. procession – pühalik rongkäik

So they bore me off in procession , with old Rufton raging behind about disgusting excesses and the wages of sin, and old Thomas and the chairmen took me to the hospital, which was appropriate, and left me on a bed to sober up (Fraser 2005: 6).	Nõnda kandsid nad mu mitmekesi minema , justnagu pühalikus rongkäigus, vana Rufton raevutses tagapool tülgestusväärsete liiasuste ja patu palga teemadel, vana Thomas ja toolikandjad viisid mu haiglasse, mis oli kohane teguviis ning jätsid mu seejärel voodile kainenema (Zimmer 2021: 10).
---	---

Protsessioon tähendab „pidulikku rongkäiku (EKSS 2009 sub protsessioon)“, kus inimesed kõnnivad tseremoniaalselt ja väärilt pikemat distantssi. Seega, kui Flashman kirjeldab enese tugevas joobeseisundis minema kandmist ja võrdleb seda situatsiooni pühaliku rongkäiguga, siis võib eeldada, et peategelane on tol hetkel enese ja kogu kirjeldava olukorra suhtes väga sarkastiline. Pärast haiglas kainenemist hakkab Flashmaniga hakkab kurjal toonil vestlema Rugby kooli kuulsaim direktor, Thomas Arnold. Leian, et parim tõlkeviis sõnale *procession* on siinkohal siiski *pühalik rongkäik*, hoolimata Flashmani purjusolekust.

3.2.3. anathema – tabuteema

Society daughters were all very well, but anything that smacked of trade or the middle classes was anathema to his lofty lordship (Fraser 2005: 47).	Ühiskondlikult kõrgel positsioonil isade tütardega abiellumine oli sobiv, kuid kaupmeeste või keskklasside tütred olid suursugusele lordile tabuteema (Zimmer 2021: 53).
---	---

Anateem tähendab kirikuvande alla panekut (EKSS 2009 sub anateem), mis ei ole kindlasti sobilik tõlkevaste puhuks, mil lord Cardigani arvates ei ole Elspeth Morrison, töösturi tütar, Flashmanile abiellumiseks sobilik naine. Tegelikult ei ole Elspeth lord Cardigani arvates abiellumiseks mitte lihtsalt mittesobiv, vaid lausa vastuvõetamatu. Vastuvõetamatut olukorda, mida ei tohi tekkida, nimetatakse tabuks ja lord Cardiganile tõepoolest oli Flashmani abielu tabuteema, mida lord küll nõustus selgitama, kuid ei sallinud sel teemal vastuvaidlemist.

3.2.4. parvenu – uusrikas

It is the look that your parvenu would give half his fortune for, that unruffled gaze of the spoiled child of fortune who knows with unshakeable certainty that he is right and that the world is exactly ordered for his satisfaction and pleasure (Fraser 2005: 21).	See on ilme, mille eest iga uusrikas on valmis ära andma poole oma varandusest, see ärahellitatud rikka lapse kahtlusteta pilk, mis on kaljukindlalt veendunud, et just temal on õigus ja kogu maailm eksisteerib ainult tema rahuloluks ja lõbuks (Zimmer 2021: 26).
---	--

Sõna *parvenu* on pärit prantsuse keelest, täpsemalt tuletis sõnast *parvenir*, tähendusega *saavutama* või *jõudma*. Loomulikult võib vastavat sõna tõlkida kui *uusrikas* või *tõusik*, mõlemad terminid on mõnevõrra kattuvad, sest tõusik (=tõusev isik) peab olema rikkam kui tema eelkäijad, muidu ta ju ei *tõuseks*. Minu arvates on sõnal *tõusik* palju negatiivsema varjundiga sõna kui *uusrikas*, sest uusrikas võib soovi korral olla meeldiva käitumisega rahumeelne isik, kuid tõusik rõhutab tahtlikult kõigile omandatud staatust ja vastset rikkust. Alljärgnevas tõlkelauses kasutan sõna *uusrikas*, sest mainitakse poole omandatud varanduse kinkimist, mis omakorda eeldab selle olemasolu.

3.2.5. apoplexy – ajurabandus

And much more of the same, until I thought he would have apoplexy (Fraser 2005: 42).	Ja nõnda samas vaimus ikka edasi, kuni hetkeni, mil ta oleks võinud saada ajurabanduse (Zimmer 2021: 49).
---	--

Apopleksia on meditsiiniline termin, mille tähendus ei ole tingimata kõigile teada, seega võiks kasutada mõnda levinumat ja suupärasemat terminit, näiteks *ajurabandus* (EKSS 2009 sub apopleksia).

3.3. Kujundlikkuse tõlkimine

Kõnekujund on „sõnade või väljendite ebaharilik kunstikavatsuslik suhestus stiilivõttena, kõnefiguur. Tähtsamad kõnekujundid on epiteet, võrdlus ja troobid (EKSS 2009 sub kõnekujund).”

Kujundlike väljenditega saab teksti kahtlemata muuta ladusamaks, põnevamaks, kergesti mõistetavaks, sisu poolest haaravamaks.

Järgnevalt olen lisanud romaanis „Flashman“ leiduvatest kujundlike sõnakasutuse fraasidest näited koos ingliskeelsete originaallausete ja minupoolsete tõlkelausetega.

3.3.1. Kujundlikku võrdlust „nagu türklane ristimise ajal“ saab mõista kui usuvahetaja hirmu, vastumeelsust, koguni vastikust sooritatava toimingu (ristimise) suhtes.

Teist kujundlikku võrdlust „silmad olid nagu saabliterad“ saab mõista kui ohutunnetust, et potentsiaalset võib aset leida ohtlik sündmus, kus võib viga saada, mitte tingimata füüsiliselt, vaid just mentaalselt. Siintoodud kujundlikku väljendit tõlkimiseks kasutasin literaalset tõlkeviisi (Pym 2014: 13).

He was standing before the fireplace, with his hands behind looping up his coat-tails, and a face like a Turk at a christening . He had eyes like sabre-points , and his face was pale and carried that disgusted look that he kept for these occasions (Fraser 2005: 7).	Ta seisis kamina ees, käed selja taha asetatult kuuesaba kergitamas, nägu nagu türklasel ristimise ajal . Ta silmad olid nagu saabliterad , ta nägu oli kahvatu ja pilk tülgaust täis, sellise näoilme manas ta ette just sellisteks olukordadeks (Zimmer 2021: 10).
---	--

3.3.2. Kujundlik võrdlus „purpurpunased patud“ viitab tegelikult Piibli lõigule Jesaja 1:18.

Though your sins be as red as crimson , yet shall they be as white as snow (Fraser 2005: 8).	Kuigi sinu patud on purpurpunased , saavad need lumivalgeks (Zimmer 2021: 11).
---	---

Kogupikkuses on eestikeelne tekst järgmine:

*Tulge nüüd ja seletagem isekeskis,
ütleb Jehoova!*

*Kuigi teie patud on helepunased,
saavad need lumivalgeks;
Kuigi need on purpurpunased,
saavad need villa sarnaseks! (Piibel, 662)*

Sama Piibli-lõigu versioon (New International Version⁹) inglise keeles on järgmine:

*“Come now, let us settle the matter,”
says the LORD.
“Though your sins are like scarlet,
they shall be as white as snow;
though they are red as crimson,
they shall be like wool.*

Lõigus Jesaja 1-9 (alapealkirjaga „Patune rahvas”) loetletakse üles Iisraeli rahva patud, järgmises lõigus Jesaja 10-20 (alapealkirjaga „Manitsus tõsiseks patukahetsuseks”) manitsebki Jumal rahvast tõsisele patukahetsusele (Piibel, 661-662). Sarnaselt eelmainitud lõikudele Piiblist, loetleb ka doktor Arnold üles Flashmani kooliaegsed (enne väljaheitmist) patud, küsib Flashmanilt, kas ta kahetseb oma patte ja saab sisuliselt eitava vastuse. Nõnda otsustabki doktor Arnold Flashmani Rugby koolist välja visata, taibates, et Flashman oma patte, millest viimane on enda purupurju joomine, ei kahetse.

Siintoodud kujundlikku väljendit tõlkimiseks kasutasin literaalset tõlkeviisi (Pym 2014: 13).

3.3.3. Ingliskeelse sõna *tide* tõlge on *loaded*, tähendusega *tõus ja mõõn* (EKSS 2009 sub *loaded*), mille puhul on tegu looduse mõjujõuga meretasemele, mille ulatust ja toimumishetke inimesed mõjutada ei saa. Seega ei jäägi muud võimalust, kui inimesena alluda looduse tahtele. *Swim with the tide* sõnastasin seetõttu ümber kui *oludega kohanema*, sest näitelauses ei tegutse Flashman vesises keskkonnas ning metafoorilised *loaded* võib tõlkida *oludeks*. Siintoodud kujundlikku väljendit tõlkimiseks kasutasin deskriptiivset ekvivalentsusprintsipi (Newmark 1998: 83-84).

But I've learned to swim with the tide when I have to, so I let him pray over me, and when he had finished I left his study a good deal happier than when I went in (Fraser 2005: 8).	Kuid ma olen õppinud olude sunnil kohanema , nõnda lasin ma tal minu nimel palvetada ja kui ta oli palvetamise lõpetanud, lahkusin ma tema kabinetist palju rõõmsamana kui olin sinna sisenenud
--	--

⁹ Holy Bible, New International Version®. 2011. Isaiah 1:18

	(Zimmer 2021: 13).
--	--------------------

3.4. Tõlkeanalüüsi järelused

Tõlkeanalüüsi esimesest peatükist selgus, et romaani raskestimõistetavate Briti erainternaatkoolide eluolu puudutavate sõnade tõlkimise puhul tekitas probleeme tõsiasi, et Eesti koolide toimimine erineb väga suurel määral 19. sajandi Suurbritannia erakoolide toimimisest. Täpsemalt, Eestis ei ole praegusel hetkel poeglaste erainternaatkoole (*public school*), seetõttu ei eksisteeri ka erainternaatkoolidele omast koolikiusamist (*fagging*), nooremad koolipoisid (*fags*) ei pea teenindama sama kooli vanema klassi poisse. Samalaadne korralduslik pool eristab ka tänapäevast Eesti kaitseväge ja Briti 19. sajandi armeed. Näiteks ei ole tänapäeva Eesti kaitseväes võimalik olukord, kus rahakas lapsevanem ostab pojale nooremohvitseri aukraadi (*commission*) ja toosama kujuteldav poeg saab asuda oma uue auastmega kaasnevaid teenistuskohustusi täitma, ainsatki päeva õppimata sõjaväelist eriharidust pakkuvast kõrgemas õppeasutuses. Sellistele terminitele sihtkeelsete tõlkevastete leidmiseks ei piisanud sõnastikust sobiva termini ülesotsimisest, vaja oli lähemalt uurida 19. sajandi Briti kooli- ja armeekorralduse alast teatmekirjandust. Terminu sisu mõistmise järel arutlesin tõlkimisel, kas potentsiaalne sihtkeelne tõlkevaste sobiks kõige paremini tõlkida deskriptiivse ekvivalentsusprintsipi, komponentsiaalse analüüsi või literaalse tõlkeviisi abil, sest ühe eelmainitud tõlkeprintsipi eelistamine tähendab ühtlasi ühe sihtkeelse tõlkevaste, koos tähendusvarjundiga, eelistamist. Kuid tõlkevastete loomine raskestimõistetavatele sõnadele ja väljenditele on lähtekeelse sõna konteksti teades absoluutselt võimalik, eesti keele sõnavara on uute sõnade moodustamiseks piisavalt rikas.

Magistritöö tõlkeanalüüsi teine osa keskendus tõlkevastete analüüsile tõlkesituatsioonides, kus sihtkeelseid omasõnu peaks eelistama sihtkeelsetele võõrsõnadele. Romaanis kasutatud võõrsõnade analüüsimisel sai selgeks tõsiasi, et mõned lähtetekstis esinevad võõrsõnad ei tee inglisekeelset teksti lihtsamaks, vaid hoopis oluliselt raskemini mõistetavamaks. Näiteks ei kattu esmapilgul inglisekeelse võõrsõna kiriklik kontekst (*procession*) romaanis asetleidva ja kirjeldatava peategelase purjusolekuga, kuid kui mõelda, et Flashman on kirjeldatava olukorra suhtes sarkastiline, siis võib sõna *procession* ikkagi tõlkida kui *rongkäik*. Lähtetekstis on kasutatud autori poolt prantsuskeelset sõna (*parvenu*), millel on olemas inglisekeelne vaste (*new rich* või *new money*). Võõrsõnade kasutamisel võib ka eelistada samatähenduslikku või sarnase tähendusega, kuid rohkem tuntud võõrsõna sama nähtuse iseloomustamiseks (*anathema* vs *taboo*). Magistritöö sihtkeelses tõlkes eelistasin enamasti asendada prantsuse või ladina keelest pärinevad võõrsõnad siiski eestikeelsete

omasõnadega. Seetõttu järeldub tõlkeanalüüsi teisest osast, et eesti keel on piisavalt väljendusrikas võõrsõnade asjakohaseks tõlkimiseks ja paljudel võõrsõnadel juba eksisteerib omakeelne tõlkevaste.

Tõlkeanalüüsi kolmandas osas arutlesin, et kujundlikkuse ja kujundlike väljendite kasutamisega kaasnevate võimaluste üle muuta romaani tekst põnevamaks ja haaravamaks. Kuid veelgi huvitavam on tõsiasi, et paljude levinud kõnekujundite esmane mainimiskoht võib üllatuslikult olla piiblitekst Näiteks tõlkeanalüüsi kolmandas osas mainitud kujundlik väljendikatkend *sins be as red as crimson/patud on purpurpunased* pärineb Piibli lõigust Jesaja 1:18. Või siis, et hirmutunne tekib kui tunda end *nagu türklane ristimise ajal* ja hirmutunnet põhjustavad kellegi *silmad nagu saabliterad*. *Swim with the tide* kohandasin ümber väljendiks *olude sunnil kohanema*, sest sõna *tide* puhul (eesti keeles *looded*) ei ole selge, kas mõeldud on *tõusu* või *mõõna*. Kujundlikud väljendid tõepoolest muudavad teksti põnevamaks ja nende tõlkimine eesti keelde on võimalik.

Tõlkeanalüüsi järelduste kokkuvõtteks võib väita, et ühe seikluslikult meelelahutusliku ajalooromaani analüüsil võib selguda tõsiasi, et romaani keelekasutus ulatub mitte ainult 19. sajandisse, vaid ka oluliselt varasematesse inimkonna ajaloojärkudesse Piibli, ladina ja prantsuse keele kaasabil. Lähteteksti 19. sajandi militaarne ja erakoolide temaatika muutsid tõlkimise üsna problemaatiliseks; võõrsõnade ja kujundlike väljendite tõlkimine oli oluliselt lihtsam.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli tõlkida George MacDonald Fraseri raamatu „Flashman” neli peatükki ja analüüsida tõlkes esinenud raskestitõlgitavaid sõnu, väljendeid ja lauseid, selgitada tõlkimisel omasõna eelistamise vajalikkust võõrsõnale koos näidetega romaanist ja tuua esile romaanis esinenud kujundlikke väljendeid.

Magistritöö koosneb neljast osast, milleks on sissejuhatus, sihttekst, tõlketeoreetilised lähtekohad ja tõlkeanalüüs. Sissejuhatus tutvustab romaani „Flashman” autori George MacDonald Fraseri elulugu, lühidalt romaani ja selle peategelast ning romaani esmasele avaldamisele järgnenud raamatukriitike kiidusõnu.

Tõlketeoreetiliste lähtekohtade peatükis selgitasin, miks tõlkimine on professionaalne, eriharidust nõudev eriala. Lisaks on viimase 40 aasta jooksul täienenud tõlkimise teoreetiline baas avaldatavate ajakirjade, raamatute, erialaorganisatsioonide ja ülikoolikursuste kujul. Seetõttu on paranenud tõlkimise teoreetiline baas ja täienenud soovituslikud nõuanded tõlgete parendamiseks. Magistritöös olen praktilistest tõlkenõuannetest kirjeldanud Étienne Dolet viit tõlkeprintsipi, Nida ja Taberi kolmeetapilist tõlketehnikat ja Eugene Nida nelja tõlketingimust. Nimetatud kolme tõlkepraktika järgimise lõpptulemus peakski olema sorav tõlketekst. Tõlketeoreetiliste lähtekohtade alapeatükis tõin näiteid kolme tõlkepraktika rakendamisest magistritöö tõlkelausete parendamisel. Struktuuriliselt tugineb tõlkeprotsess Nida ja Taberi kolmeetapilisele tõlketehnikale, tõlkelausete soravamaks muutmiseks järgisin ka Étienne Dolet viit tõlkeprintsipi ja Eugene Nida nelja tõlketingimust.

Tõlke analüüsiosa jaguneb neljaks suuremaks osaks. Esimeses osas keskendusin romaanis esinenud raskestimõistetavatele sõnadele, mille mõistmiseks lugesin 19. sajandi Briti eluolu uurivat kirjandust, millest esitasin tsitaate ja refereeringuid, et põhjendada ja tõestada oma arutluskäigu paikapidavust. Lisaks esitasin raskestimõistetavatele sõnadele sobivaimaid tõlkevasteid, mis on saadud tõlkeprintsipide analüüsi käigus. Kasutatavaimateks tõlkeprintsipideks olid deskriptiivne ekvivalentsusprintsip, komponentsiaalne analüüs ja literaalne tõlkeviis. Raskestimõistetavate sõnade ja väljendite puhul parema konteksti tajumiseks esitasin vastavad laused eesti ja inglise keeles, kus raskestimõistetav sõna on ära toodud poolpaksus kirjas.

Tõlkeanalüüsi teises osas keskendusin romaanis leiduvatele näidetele, kus sihtkeelse tõlkevastena saab kasutada võõrsõna või omakeelset sõna. Põhiline põhjus omakeelse sõna

eelistamiseks on muuta sihtkeelne tekst paremini mõistetavaks.

Tõlkeanalüüsi kolmandas osas analüüsisin kõnekujundite ja kujundlikkuse kaasabil romaanis kasutatud võimalusi muuta tõlgitud sihttekst ladusamaks ja sisu poolest haaravamaks.

Tõlkeanalüüsi neljas sisuline osa koosneb tõlkeanalüüsi järeldustest ning annab kokkuvõtliku ülevaate tõlkeprotsessist, selles tehtud valikutest ning nende põhjustest.

Kokkuvõttes võib öelda, et käesoleva magistritöö raames valminud romaanitõlke ja tõlkeanalüüsi eesmärk oli võimalikult arusaadav ja mõistetav tõlge. Antud juhul on tegemist meelelahutusliku, ajaloolise seiklusromaaniga. Eelnev ei tähenda, et tõlke kvaliteedis tohib teha järeleandmisi. Tõlkeanalüüsile ja tõlketeoreetilistele lähtekohtadele keskendumine tõlkimise ajal andis võimaluse tagada sihtteksti kvaliteetne tase, kus tõlketeooria täiendab tõlkepraktikat.

KASUTATUD ALLIKAD

Esmane allikas:

Fraser, George MacDonald. 2005. *Flashman: From the Flashman Papers, 1839-42*. London: HarperCollins Publishers.

Teisesed allikad:

Baker, Mona 2018. *In Other Words: A Coursebook on Translation*. London and New York: Routledge.

Bowyer, Richard 2007. *Dictionary of Military Terms: Over 6,000 Words Clearly Defined*. London: A & C Black Publishers Ltd.

Brooke-Smith, James 2019. *Gilded youth: Privilege, Rebellion and the British Public School*. London: Reaktion Books Ltd.

Byrne, Eugene 2013. Q&A: Where does the word 'crack', describing military units, originate? Saadaval <https://www.historyextra.com/period/victorian/qa-where-does-the-word-crack-describing-military-units-originate/>. (19.02.2021).

Daly, Gavin 2013. *The British Soldier in the Peninsular War: Encounters with Spain and Portugal, 1808–1814*. London: Palgrave Macmillan UK.

Delfi. 2004. Ohvitseridele oma kasiino. Saadaval <https://www.delfi.ee/news/paevauudised/eesti/ohvitseridele-oma-kasiino?id=7064940>. (19.02.2021).

Dolet, Étienne 2014 [1540]. The Way to Translate Well From One Language into Another. In Douglas Robinson (ed). *Western Translation Theory from Herodotus to Nietzsche*, 95-97. London and New York: Routledge.

Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. Anateem. Saadaval
<http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=anateem&F=M>. (19.02.2021).

Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. Apopleksia. Saadaval
<http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=apopleksia&F=M>. (19.02.2021).

Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. Kõnekujund. Saadaval
<http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=k%C3%B5nekujund&F=M>. (19.02.2021).

Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. Mess. Saadaval
<https://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=mess&F=M>. (19.02.2021).

Eesti keele seletav sõnaraamat 2009. Protsessioon. Saadaval
<http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=protsessioon&F=M>. (10.05.2021).

Fraser, George MacDonald 2002. *The Light's On at Signpost*. London: HarperCollins.

Fraser, George MacDonald. 2011. *Флэшмен*. s.l. Saadaval <https://bookzip.ru/3334-fljeshmen.html#1>. (05.05.2021).

George MacDonald Fraser. *The creator of the much-loved Flashman...* Waterstones raamatupoe koduleht. Saadaval <https://www.waterstones.com/author/george-macdonald-fraser/334960> (14.05.2021).

Holy Bible, New International Version®. 2011. Isaiah 1:18. Saadaval
<https://biblehub.com/niv/isaiah/1-18.htm>. (19.02.2021).

Lejeune, Anthony 1984. *The Gentlemen's Clubs of London*. London: Bracken Books.

Liivaku, Uno 2002. Võõrsõnatarvituse karidel. *Õiguskeel* 01.02.2002, 1: 43-46.

Maclehose, Christopher 2014. The derring-do that created Flashman. Saadaval
<https://www.spectator.co.uk/article/the-derring-do-that-created-flashman>. (19.02.2021).

Munday, Jeremy 2008. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. Oxford: Routledge.

Newmark, Peter 1998. *A Textbook of Translation*. London: Longman.

Nida, Eugene A. and Charles R. Taber 1982. *The Theory and Practice of Translation: With Special Reference to Bible Translating (Helps for Translators)*. Leiden: The United Bible Societies.

Piibel. Vana ja Uus Testament (1989). Mikkeli: Finnish Bible Society.

Pym, Anthony 2014. *Exploring Translation Theories*. London and New York: Routledge.

Ramsay, Allan 2003. *Flashman and the Victorian social conscience*. Saadaval
<https://www.thefreelibrary.com/Flashman+and+the+Victorian+social+conscience.-a0104136701>. (10.05.2021).

Riigi Teataja seadus 2010. Saadaval <https://www.riigiteataja.ee/akt/110112018011>. (10.05.2021).

Turner, David. 2015. *The Old Boys: The Decline and Rise of the Public School*. New Haven and London: Yale University Press.

Usher, George 2006. *The Dictionary of British Military History*. London: A & C Black Publishers Ltd.

Venuti, Lawrence (ed) 2012. *The Translation Studies Reader*. Oxford: Routledge.

Verkaik, Robert 2018. *Posh Boys: How the English Public Schools Ruin Britain*. London: Oneworld Publications.

Vinay, J.-P. ja J. Darbelnet (1958, 2nd edition 1977) *Stylistique comparée du français et de l'anglais: méthode de traduction*, Paris: Didier, tõlkinud ja toimetanud J. C. Sager ja M.-J. Hamel (1995), kui *Comparative Stylistics of French and English: A Methodology for Translation*, Amsterdam and Philadelphia, PA: John Benjamins.

Whitman, Alden 1969. Gen. Sir Harry Flashman and Aide Con the Experts. *The New York Times* July 29, 40729: 26.

SUMMARY

UNIVERSITY OF TARTU

DEPARTMENT OF TRANSLATION AND INTERPRETATION STUDIES

Tauri Zimmer

The Translation of George MacDonald Fraser's Book "Flashman" and Its Analysis

Master's thesis

2021

93 pages

The present Master's thesis comprises of three chapters: the translation of four chapters of George MacDonald Fraser's novel "Flashman", approaches to the translation techniques used and the analysis of the source text.

The first chapter is the target text of the novel "Flashman" translated from English into Estonian.

The second chapter deals with the approaches to the translation techniques. It is explained why translators have to be specialized and very qualified professionals able to analyze source texts and based on the very specific needs of the client, deliver the needed high quality translation of the source text and also explain the translation choices to the client. Over the last 40 years the situation has improved considerably for the better thanks to the emergence of specialized books, magazines, organizations and university courses. It is thus very helpful for translators to have an academic basis to their chosen field of expertise. Specific guidelines and recommendations to follow and keep in mind when translating a text are absolutely requisite. This thesis explains Étienne Dolet's five translation principles, Eugene Nida and Robert Taber's translation technique with three stages and Eugene Nida's four basic requirements for translation. On the basis of Eugene Nida and Robert Taber's translation technique, this thesis shows with specific examples from "Flashman" novel how to analyse sentences, translate sentences and then rephrase the translated sentences to make them more fluent and reader-friendly. The conclusion is, based on the experience of translating the novel, that the aforementioned guidelines are of great help. The end result of translated sentences ought to be as fluent as if the sentences had originally been written in the target language.

The third chapter of the Master's thesis covers the analysis of the translation, it has 4

subchapters, each subchapter discussing a different topic.

The first subchapter examines the possibilities of translating some very problematic 19th century British English words found in the novel “Flashman” expressing notions of British army and public school life into the Estonian language. To understand and translate these words it was paramount to read several books concerning the 19th century British way of life and from these books I offer citations and references to justify my translation choices. The translation variants ultimately chosen are based on the translation principles such as the descriptive equivalent, componential analysis and literal translation.

The second subchapter discusses the various examples found from the novel when it is advisable to translate English words (with French or Latin origin) into Estonian native words by losing the foreignness. The primary reason for such preference is to make the target text as easily understandable as possible, the second reason is that foreign words are not always absolutely transnational, they might have slight or in some cases very big differences in meaning.

The third subchapter analyzes figures of speech and figurative phrases found in the novel by explaining the meaning of the phrase and offering the most suitable translation principle to assist in choosing the best translation variant. It is reasonable to assume that figures of speech make the source text and target text more captivating, interesting and easy to follow.

It can be concluded that the present Master’s thesis dealt with problems concerning the translation of 19th century British words related mainly to British military and public school life, but also with instances when in translating preference should be given to native words without foreign elements. Another topic was figurative phrases and how to understand them and translate them most effectively. The aim of this thesis was to provide the reader with a simple and understandable translation where the fact that it is a target text becomes unnoticeable, as if the target text was originally written in Estonian.

Keywords: military language, school life, Flashman, George MacDonald Fraser.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina

Tauri Zimmer

(autori nimi)

(sünnikuupäev: 18.04.1989)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

George MacDonald Fraseri'i teose „Flashman“ tõlge ja selle analüüs,

(lõputöö pealkiri)

mille juhendaja on

Piret Rääbus,

(juhendaja nimi)

1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus,

„19“ mai 2021